

การทดลองการถ่ายหอยทากทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
แก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี

ปริญญานิพนธ์

ของ

จิตติมา ช่างไม้

18 พ.ย. 2524

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

เสนอกรมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2524

ลิขสิทธิ์ เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....*Dr. G.*.....ประธาน
.....*Dr. S.*.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....*Dr. G.*.....ประธาน
.....*Dr. S.*.....กรรมการ
.....*Dr. T.*.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยของภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตกลาง ประสานมิตร ซึ่งเป็นโครงการใหญ่ที่ทำการทดลองศึกษาทุกภาคในประเทศไทย เพื่อให้คนไทยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน แต่ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเฉพาะจังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านประธานโครงการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวนา พรพัฒน์กุล เป็นอย่างสูงที่กรุณาอนุญาตให้ดำเนินงานวิจัยตามโครงการนี้ได้ และกรุณาเป็นประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมกับนี้ขอขอบพระคุณอาจารย์นิยะดา ศรีจันทร์ ที่กรุณาเป็นกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

โครงการนี้ได้รับเงินอุดหนุนส่วนหนึ่งจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย ที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยนี้ และได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สามารถ สุขศิริ อาจารย์จุไรรัตน์ อุทมะ อาจารย์ประวิทย์ จำปาทอง อาจารย์ชูศรี เชื้อโพธิ์หัก อาจารย์จำรัส ระหว่างบ้าน อาจารย์วันเพ็ญ นิลหยก อาจารย์ประสิทธิ์ แก้วหัวไทร และอาจารย์บุรุษ งามจิตร ที่กรุณาให้คำปรึกษาและเสียสละเวลาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักเรียน ในการทดลองวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์ธีระศักดิ์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์ อาจารย์สุภักดิ์ อนุกุล และอาจารย์ธีระ ชโนศวรยางกูร ที่กรุณาให้คำปรึกษา ค้นคว้าข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่และนักเรียนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณคณะอาจารย์ และนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณสงศรี ศิริแก้ว คุณวีรณัฐ บรรจงอักษร คุณสุคธิดา ช่างไม้
คุณศิริพร วัฒนอมรอก คุณศันสนีย์ อำนางเกียรติกุล คุณรัชพินทร์ สุกประเสริฐ และ
พี่รุณา ช่างไม้ ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้จนสำเร็จลงได้ และ
ขอขอบคุณเพื่อน ๆ เอกจิตวิทยาพัฒนาการ รุ่น ๕ ทุกคน ที่ให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่นุศรา อินทรทัต เป็น
อย่างสูง ที่ให้กำลังใจ และกำลังทรัพย์เป็นทุนอุดหนุนในการเรียนและการวิจัยตลอดมา

ฐิติมา ช่างไม้

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	7
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
	ค่านิยมที่พึงพอใจ	9
2	เอกสาร และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	วัฒนธรรม	11
	ทัศนคติ	18
	การอยู่ค่ายพักแรม	20
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการเรียนรู้การสอนที่ส่งผลต่อความรู้ และทัศนคติ	22
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	26
3	วิธีดำเนินการวิจัย	28
	กลุ่มตัวอย่าง	28
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	28
	วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	31
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	32
4	ผลการค้นคว้า	35
	สัญลักษณ์และอักษรย่อ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	35
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	36

5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	42
บทย่อ	42
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	42
วิธีดำเนินการวิจัย	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
อภิปรายผล	44
ข้อเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก	58

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	คาสติพิพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ ในมรคททางวัฒนธรรม ท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการทดลอง และภายหลัง การทดลอง	36
2	คาสติพิพื้นฐานของคะแนนทัศนคติ ทอมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการทดลอง และภายหลังการทดลอง	37
3	ค่านัยสำคัญของการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง	38
4	คาสติพิพื้นฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้วของคะแนน ความรู้ ความเข้าใจ ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง	39
5	ค่านัยสำคัญของการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนทัศนคติ ทอมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง	40
6	คาสติพิพื้นฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้วของคะแนน ทัศนคติ ทอมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง	41

ภูมิหลัง

วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกพันศีลธรรม เป็นปัจจัยแห่งความเจริญงอกงามและแข็งแรงมั่นคงของชาติ วัฒนธรรมของชาติใด ย่อมมีลักษณะแสดงให้เห็นว่า คนในชาติมีลักษณะเฉพาะของตนเองผิดแผกไปจากคนในชาติอื่น ถ้าลักษณะเฉพาะหรือวัฒนธรรมประจำชาติเสื่อมสูญไป หรือคนในชาติทอดทิ้งวัฒนธรรมประจำชาติของตนแล้ว เอกราชของชาติก็จะคลอนแคลนไม่มั่นคง หรือดำรงอยู่ไม่ได้ ทั้งประชาชนในชาติก็จะเดือดร้อนอลเวง ไร้สาระสลาย หากความสงบสุขไต่ยาก โดยเฉพาะสังคมไทยปัจจุบันกำลังประสบกับเหตุการณ์ที่น่าวิตกนี้

ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ชาติหนึ่ง ซึ่งมีมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติหลายประการ ควรจะมีการอนุรักษ์รักษาทอดสืบทอด เพื่อคงความเป็นชาติไทยอยู่ต่อไป แต่การอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้นั้น ต้องรู้ว่าวัฒนธรรมอะไรดี วัฒนธรรมอะไรไม่ดี ที่ดีก็รักษาไว้ ที่ไม่ดีก็ทิ้งไปได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า อย่าได้เชื่อ เพราะเหตุที่เขาปฏิบัติสืบ ๆ กันมาเป็นประเพณี สิ่งที่เขาปฏิบัติกันมาเป็นประเพณีไม่จำเป็นจะต้องดีเสมอไป อาจปฏิบัติด้วยความเข้าใจผิดก็ได้ ถ้าเห็นว่าผิด ก็น่าจะเปลี่ยนแปลงแก้ไข (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช 2521 : 5)

วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จำแนกได้ดังนี้ (ธีรภรณ์ นาคหิน 2521 :

33 - 34)

1. การเดินทาง ปัจจุบันความเจริญทางคมนาคม ทำให้ส่วนต่าง ๆ ของโลกติดต่อถึงกันได้สะดวกและรวดเร็ว การขจัดไกลของวัฒนธรรมต่างชาติมีบทบาทสำคัญมาก ตัวอย่างเช่น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปลายรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อกับไทยเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงประเพณีบางอย่างในเขตพระราชฐาน เช่น มีกฎข้อบังคับให้ข้าราชการที่เข้าเฝ้าสวมเสื้อ เป็นต้น

2. การบังคับทางการเมือง เช่น ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการบังคับให้คนไทยแต่งกายแบบตะวันตกทั้งประเทศ โดยออกกฎหมายประเภท "มาลานาไทย" คือ ผู้หญิงต้องสวมหมวก ผู้ชายต้องแต่งแบบฝรั่ง สวมรองเท้า นอกจากนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงภาษากำหนดให้คนพูดทั่วประเทศ เช่น "ฉัน" "ท่าน" "ขอใจ" "ขอโทษ"

3. สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง เช่น วัฒนธรรมไทยสมัยก่อน แตกต่างจากสมัยนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมบางอย่างจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เช่น ในสมัยก่อน การแต่งกายของผู้ชายไทยต้องนุ่งผ้าขาวโจงกระเบน ใส่เสื้อราชปะแตนไปทำราชการ การเดินทางก็ใช้รถเก็กรถราง เป็นยานพาหนะ ในปัจจุบันการแต่งกายเปลี่ยนไป ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

4. ความสำคัญทางการค้า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไป เนื่องจากการยอมรับเอาวัฒนธรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ เขามา ตลอดจนความนิยมชมชอบในวัฒนธรรมของต่างชาติ เช่น ภาพยนตร์ คนตรีต่างประเทศ แฟชั่นการแต่งกาย ทรงผม ตลอดจนเครื่องทุนแรงต่าง ๆ

สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่กล่าวมานี้ เป็นสาเหตุที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะทำให้วัฒนธรรมของชาติเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณากลับกรองก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไป เพื่อสำรวจไว้ซึ่งความอยู่รอดของชาติ เพื่อคงเกียรติและความเจริญของชาติให้คงสืบไป เหมือนดังอุปมาอุปไมย ที่ว่า (ธีราภรณ์ นาคพิน 2521 : 34)

" ชาตินั้นเปรียบเสมือนร่างกาย วัฒนธรรมนั้นเปรียบเสมือนชีวิต
ชีวิตจำเป็นแก่ร่างกายฉันใด วัฒนธรรมก็จำเป็นแก่ชาติฉันนั้น "

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญ และมีความจำเป็นแก่ประเทศชาติอย่างมาก แต่ปัจจุบันนี้วัฒนธรรมของคนไทยกำลังถูกละเลยและละลายไปอย่างน่าใจหาย ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลต่อไปนี้ (คณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรม 2515 : 61 - 62)

1. ประชาชนพลเมืองจำนวนไม่น้อย มักขาดความรับผิดชอบส่วนรวม มีพฤติกรรมบางอย่างแสดงให้เห็นว่า จะทำการมุ่งประโยชน์เป็นใหญ่ มีใครงำนึกถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

แบบบุคคลอื่นและประเทศชาติของคน เช่น กรณีชาวพุทธในวงการต่าง ๆ เป็นต้น

2. อิทธิพลทางความคิด และความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศหลงไหลท่วมท้นเข้ามาในประเทศไทยในระยะเวลาอันรวดเร็ว คนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างก็รับเอาไปเป็นแบบอย่างยึดถือปฏิบัติ โดยมีได้ปรับปรุงให้เหมาะสมแก่ชีวิต และสภาพของบ้านเมือง เช่น การหลงไหลคลั่งไคล้ในการดนตรีและเต้นรำที่ร่อนแรง ขาดความเคารพต่อผู้อาวุโสและครูอาจารย์ เป็นต้น

3. คนจำนวนมากหลงไหลในการเสี่ยงโชคและการพนัน ไม่คิดประกอบอาชีพให้เกิดผลผลิตทำงานต่าง ๆ มุ่งหวังให้ได้เงินมารวดเร็ว ได้มากและได้ง่าย โดยวิธีหลอกลวง คดโกง หลอกลวง ทำให้ฐานะเศรษฐกิจของชาติตกต่ำลง

4. คนบางพวกเกิดความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม สรุ่ยสรายในการครองชีพ ขาดความนิยมไทย เช่น การแต่งกายแบบต่างประเทศที่ไม่เหมาะสมแก่วัฒนธรรมของไทย นิยมใช้ของที่ทำในต่างประเทศ รับประทานอาหารฟุ่มเฟือยในภัตตาคารหรูหรามีคนบริวารเลว ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย จนมีชาวพุทธในวงการต่าง ๆ

5. วัฒนธรรมอันดีงามของไทย ที่เคยนิยมปฏิบัติกันมา ก็ถูกเด็กวัยรุ่นหรือคนหนุ่มสาวยุคปัจจุบันนี้กล่าววาทคร่ำครึไม่ทันสมัย เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และขาดผู้ชักนำปลูกฝังในทางที่ถูก เช่น ออกเสียงภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาของคนไม่ชัดไม่ถูกต้อง ทำความเคารพแบบไทยไม่เป็น ไม่รู้จักประเพณีไทยคือพอ ขาดความรู้เกี่ยวกับเมืองไทย ไม่รู้เรื่องศาสนาประจำชาติของไทย ทำให้ขาดลักษณะความเป็นคนไทย

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของสังคมเป็นบุคคลในวัยรุ่น ดังนั้น วัยรุ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยอยู่มาก (อานนท์ อาภาภิรม 2519 : 110) หรือจัดได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงคงอยู่ของวัฒนธรรม ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้ว เด็กจะเริ่มมีวัฒนธรรมเกิดขึ้นหรือรู้จักวัฒนธรรมของตน เมื่อมีอายุระหว่างวัยรุ่นซึ่งเป็นระยะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เพื่อดำรงชีวิตในสังคม (สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม 2515 : 4) แต่ปัจจุบันวัยรุ่นขาดความรู้ความเข้าใจ และความซาบซึ้งในวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพราะธรรมชาติความต้องการของวัยรุ่นอันได้แก่ (สุพัทธรา สุภาพ 2521 : 44 - 46) ความต้องการอิสระ อยากเป็นตัวของตัวเอง

ไม่ชอบให้ใครมาช่วยเหลือ ต้องการรวมกลุ่ม อยากให้เพื่อนยอมรับจึงพยายามกลอยตาเพื่อน แม้จะขัดกับความรู้สึกส่วนตัวก็ตาม ความต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น อยากแต่งกายตามสมัยนิยม และการมีอุดมคติสูง จึงจะเลยมองข้ามความเป็นจริงไปบ้าง ถ้าเชื่อแล้วมักจะเชื่ออย่างจริงจัง ขณะเดียวกันก็ไม่ยอมเชื่ออะไรง่าย ๆ นอกจากมีหลักฐานมาอ้างอิงให้เชื่อถือ นอกจากนี้ยังมีการรับเอาวัฒนธรรมทางชาติที่ไม่เหมาะสมมาอย่างเขามาใช้คือไวคยว ดังนั้น เพื่อให้วัฒนธรรมไทยดำรงอยู่ จึงจำเป็นต้องมีการให้ความรู้และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยให้เกิดแก่วัยรุ่น

ในเรื่องทัศนคตินั้น ชัยนาถ นาคบุปผา (ชัยนาถ นาคบุปผา 2513 : 14) กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของตนเอง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ทัศนคติของเด็กวัยรุ่นเกิดจาก

1. การรวบรวมแนวความคิดจากประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง สะสมเป็นเวลานาน ๆ เก็บไว้ในแต่ละบุคคล แล้วมาแสดงออกต่อสิ่งนั้น ๆ

2. สภาพทางจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับเหตุการณ์อย่างรุนแรงในชีวิต

3. การยอมรับทัศนคติจากผู้อื่นที่ตนรักและไวใจ

ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทำได้ 3 วิธี คือ การให้ความรู้ การทำงานร่วมกัน และการให้ความช่วยเหลือ (จินต์ รักการดี 2508 : 14)

ผู้ที่ทำหน้าที่ได้ดีที่สุดในการให้ความรู้และปลูกฝังทัศนคติที่ดีแก่เด็กวัยรุ่น ก็คือครูผู้สอน เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ผลการถ่ายทอดของครูจะทำได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับวิธีที่ครูใช้ ดังนั้น วิธีถ่ายทอดวัฒนธรรมของครูผู้สอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้วัยรุ่นมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง รักและหวงแหนวัฒนธรรมไทย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม เพราะวิธีสอนในห้องเรียนนั้น ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในห้องเรียนต่าง ๆ ภายในห้องเรียน ตามที่ครูผู้สอนสามารถทำได้ในเวลาสอนตามปกติ ถ้ากิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เด็กสนใจ สนุกสนานแล้ว ก็จะทำให้เด็กมีความรู้และมีทัศนคติที่ดีขึ้น ส่วนวิธีอยู่ค่ายพักแรมนั้น เป็นที่ยอมรับ

รับกันในหมู่นักการศึกษาว่า การอยู่อาศัยพักแรมเป็นการเรียน การสอน หรือวิธีการให้การศึกษาอย่างหนึ่ง ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในทางปฏิบัติจริง ๆ ได้ประสบการณ์ตรง ฉะนั้น การอยู่อาศัยพักแรมจึงมีความสำคัญในด้านวิธีการในการศึกษา (เจริญทร์ ชานีรัตน์ 2515 : 44) อันจะมีส่วนทำให้เด็กมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีทัศนคติดีขึ้นเช่นกัน

สำหรับเนื้อหาของวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยนำมาทดลองถ่ายทอดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวัฒนธรรมย่อยของวัฒนธรรมไทย อันเป็นมรดกของไทยที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ปัจจุบันลักษณะสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ค่านิยมของสังคมนั้นแปรไป ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มรดกต่าง ๆ ของไทยเราที่เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นมรดกทางวรรณกรรมหรือศิลปกรรมก็ถูกลดจนประณี การละเล่นตามแบบพื้นบ้านพื้นเมืองที่เคยได้ส่งสอนสืบทอดกันมาในครอบครัว ก็กลับถูกละเลยทอดทิ้ง ผู้คนส่วนใหญ่หันไปรับเอาวรรณกรรมศิลปกรรม และประเพณีการละเล่นจากสังคมภายนอกที่เผยแพร่เข้ามาทางสื่อมวลชน เช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เข้ามาไว้มากขึ้น จนทำให้เกิดความสับสน และไม่มั่นใจในเอกลักษณ์ของพื้นบ้านตนเอง ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นกำลังจะสูญหายไปหมดสิ้น (นคร พันธุ์รงค์ 2521 : 32 - 33) ทั้ง ๆ ที่วัฒนธรรมพื้นบ้านมีประโยชน์ต่อชาติดังที่ ดร.สาโรช บัวศรี กล่าวไว้คือ (อ้างจาก นคร พันธุ์รงค์ 2521 : 35)

1. ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติ
2. ทำให้เกิดศักดิ์ศรีของชาติ
3. ทำให้เกิดความมั่นคงแห่งชาติ

ชาติใดที่มีวัฒนธรรมประจำถิ่น ถือเป็นชาติที่มีความเจริญ เป็นสิ่งที่ทุกคนในชาติจะภูมิใจและรักษาไว้ แต่สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันกลับปรากฏว่า ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรมประจำถิ่นของตนเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะความเร่งรีบในชีวิตประจำวันหรือว่าเป็นสิ่งล้าสมัย เป็นเรื่องของคนโบราณจึงละเลยเสีย ดังนั้น วัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีความสำคัญยิ่งที่คนในท้องถิ่นควรรักษาไว้สืบทอดไป (สุมาลย์ เรื่องเลข 2520 : คำนำ)

วัฒนธรรมท้องถิ่นของไทย แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ เป็น 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง โดยเฉพาะภาคกลางซึ่งอยู่ในเขตเมืองหลวง มักจะเลยวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นไถ่กายและเร็ว ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาสะดวก

ราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งอยู่ในภาคกลาง ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 107 กิโลเมตร เท่านั้น (ศรี อมาตยกุล 2509 : 23) เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญ ดังที่ไมथाग्र กล่าวไว้ (ไมथाग्र 2514 : 353 - 355) ราชบุรีเป็นจังหวัดเก่าแก่เกี่ยวกับด้านประวัติศาสตร์มา ทุกยุคทุกสมัย แม้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ราชบุรีก็เกี่ยวข้องอยู่มาก เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก่อนที่จะรวบรวมกูเอกราชของชาติไทยกับพระเจ้าตากสิน พระองค์ทรงเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรีมาก่อน ในสมัยรัชกาลที่ 5 ราชบุรีก็กลายเป็นเมืองสำคัญ โดยเป็นมณฑลราชบุรี มีหลายจังหวัดที่ขึ้นอยู่กับมณฑลราชบุรี และจากการค้นคว้าทางวิชาโบราณคดี ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถาน ทำให้เชื่อได้ว่า เมืองราชบุรีเป็นเมือง ๆ หนึ่งในแคว้นสุวรรณภูมิ ซึ่งเรียกในสมัยนั้นว่า "เมืองทวารวดี" (วิจิตร สมกิตติวิบูรณ์ 2516 : 24) เนื่องจากราชบุรีเป็นเมืองสำคัญในสมัยโบราณ เมื่อมีศึกสงครามเกิดขึ้นและไทยเรารบชนะแล้ว ก็จะตอนผู้คนมาไว้ที่เมืองราชบุรีหลายครั้งหลายคราว จึงมีชนเผ่าต่าง ๆ หลายเผ่าอยู่จนทุกวันนี้ เช่น ชนเชื้อสายมอญ ลาวก็ เป็นต้น (ทรงชัย เจตะบุตร 2519 : 263 - 264) จังหวัดราชบุรีจึงมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจจากชนเผ่าต่าง ๆ และในฐานะเป็นเมืองสำคัญมาก่อนอยู่มาก จนเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี

เพื่อให้วัฒนธรรมเหล่านี้คงอยู่ต่อไป ผู้วิจัยจึงทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี โดยเปรียบเทียบผลของกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในชั้นเรียนและวิธีควบคุมเพื่อจะทราบว่าวิธีใดเหมาะสมในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จะทำให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนจะทำให้มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรีคงอยู่สืบไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบผลการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีถ่ายทอดด้วยแฟ้ม / กับวิธีควบคุมที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบว่าการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีถ่ายทอดด้วยแฟ้มและวิธีควบคุม ว่าวิธีใดจะทำให้เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดีกว่า
2. ทำให้ได้โครงการสอนสำหรับการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี
3. ทำให้ได้แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับเด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี
4. เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะแก่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ตลอดจนสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ได้นำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนและส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของคน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2523 จำนวน 60 คน
2. ตัวแปรที่จะศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการถ่ายทอด 3 วิธี คือ
 - วิธีสอนในห้องเรียน
 - วิธีถ่ายทอดด้วยแฟ้ม
 - วิธีควบคุม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- ความรู้ ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี
- พัฒนาคติอมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

3. เนื้อหาที่ได้ในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีดังนี้

3.1 สาขาศิลปะ (The Arts)

3.1.1 วรรณกรรมพื้นบ้าน ศึกษา

- นิทานชาวนาน ไคแก บัญญูหนุ่ม บ้านโป่ง แม่น้ำแม่กลอง
- หลวงตาทอง ท่าไม้เสียจึงมีลูกน้อย เสียท่าไม้มีด้าย คักปอานนยอศดาล

- เพลงพื้นบ้าน ไคแก เพลงเกี่ยวข้าว เพลงส่งคอยำพวน
- เพลงพวงมาลัย เพลงกล่อมเด็ก

- ปริศนาคำทาย

- ความเชื่อโชคลาง

3.1.2 คนตรีพื้นบ้าน ศึกษา รำโชน

3.2 สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities)

- #### 3.2.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ศึกษา ประเพณีทำขวัญลูก ประเพณี
- สงกรานต์

3.2.2 ประวัติศาสตร์ ศึกษา ประวัติจังหวัดราชบุรี

- #### 3.2.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศึกษา แหล่งมรดกก่อนประวัติศาสตร์
- เมืองโบราณคูบัว ทุ่งใหญ่วัดขนอน ภาพฝาผนังวัดคงคาราม พระปรางค์วัดมหาธาตุ
- พระพุทธฉายเขาสูง

3.3 สาขางานฝีมือ (The Practical Crafts)

- การทำเครื่องปั้นดินเผา

3.4 สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation)

- การวิ่งวัวคน
- การเล่นลูกขวง

3.5 สาขาศิลปะ (Domestic Arts) ศึกษาสมุนไพร

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ทราบความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ให้เป็นที่เข้าใจตรงกันจึงกำหนดความหมายของคำหรือข้อความ ดังต่อไปนี้

1. มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี หมายถึง สิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลผลิตจากสังคมที่ถ่ายทอดกันมาแก่บรรพบุรุษของชาวจังหวัดราชบุรี ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สาขาศิลปะ ได้แก่ วรรณกรรมพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน

1.2 สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์

โบราณสถาน โบราณวัตถุ

1.3 สาขาช่างฝีมือ

1.4 สาขากีฬาและนันทนาการ

1.5 สาขาศิลปะ

2. การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การทำให้เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรีเกิดการเรียนรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ดีต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีการ 3 วิธี คือ วิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม

3. วิธีสอนในห้องเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในทางที่จะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้นให้คงอยู่ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในห้องเรียนเท่านั้น ได้แก่ การบรรยายและสาธิตโดยวิทยากร การดูแผนภาพ การฟังตัวอย่างจากแถบบันทึกเสียง การดูตัวอย่าง การฉายสไลด์

4. วิธีอยู่ค่ายพักแรม หมายถึง การจัดกิจกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในทางที่จะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้นให้คงอยู่ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหมือนวิธีสอนในห้องเรียน แตกต่างกัน

ในสิ่งต่อไปนี้ คือ การทัศนศึกษา การสัมผัสของจริง การเล่นรอบกองไฟ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ในระยะเวลาที่กำหนดทั้งผู้สอนและผู้เรียน และการเรียนนอกห้องเรียน

5. วิธีควบคุม หมายถึง วิธีการที่ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม โดย ขบวนการของสังคมซึ่งเป็นไปตามปกติ ไม่ได้เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายแน่ชัด ซึ่งในที่นี้เป็นสถานการณ์ ปกติที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีอยู่ค่ายพักแรม

6. ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. ทักษะการยอมรับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง ทักษะ การคิดเห็น ความรู้สึก เอนเอียงทางจิตใจของบุคคลที่มีมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อ มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ 3 ลักษณะ คือ

7.1 ทักษะเชิงนิมิต (Positive Attitude) เป็นการแสดงออกในลักษณะ ของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุน ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

7.2 ทักษะเชิงนิเสธ (Negative Attitude) เป็นการแสดงออกในลักษณะ ตรงกันข้ามกับทัศนคติเชิงนิมิต คือ ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ร่วมมือ ไม่ทำตาม

7.3 ทักษะที่เป็นกลาง (Neutral Attitude) เป็นการแสดงออกในลักษณะ ที่ไม่เป็นทั้งทัศนคติเชิงนิมิต และทัศนคติเชิงนิเสธ แต่อยู่ระหว่างกลาง ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เช่น รู้สึกเฉย ๆ เป็นต้น

8. เด็กวัยรุ่น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ใน โรงเรียนรัฐบาล จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2523 ซึ่งมีช่วงอายุระหว่าง 14 - 17 ปี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรม

เนื่องด้วยวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีของชาติ ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างชนในชาติ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม อันจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนาและความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศชาติ จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติจักได้ร่วมมือกันบำรุงรักษา ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมดำเนินไปอย่างไคยและมีประสิทธิภาพ จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่ง ดังนั้น ควรจะไ้ทราบความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ก่อน เพื่อจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอานนท์ อาภาภิรม (อานนท์ อาภาภิรม 2519 : 99) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นคำสมาส คือ การรวมคำ 2 คำ เข้าไว้ด้วยกัน ไ้แก่ "วัฒน" หมายถึง ความเจริญงอกงาม รุ่งเรือง และ"ธรรม" หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ เมื่อรวมแล้ว วัฒนธรรม จึงหมายถึง ความเป็นระเบียบ ความมีวินัย ซึ่งความหมายวัฒนธรรมนี้จัดเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า (ประสิทธิ์ จำปา 2520 : 4) เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

นอกจากนี้ พระยาอนุมานราชชน (พระยาอนุมานราชชน 2515 : 107) ยังได้ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า เป็นสิ่งที่มนุษย์ในส่วรวมผลิตสร้างมันขึ้นมา โดยการเรียนรู้จากกันและ สืบต่อเป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจกล่าวไ้ว่า วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่มนุษย์ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่น ๆ ที่มนุษย์ไ้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม จึงทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์อื่น เพราะมนุษย์มีภาษา มีสถาบันต่าง ๆ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ซึ่งสามารถอธิบายความหมายของพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยการบอกเล่าหรือประดิษฐ์ขึ้นเป็นสัญลักษณ์ (สุพิศรา สุภาพ 2518 : 118 - 119 อ้างอิงมาจาก Taylor)

จากความหมายวัฒนธรรมที่กล่าวมานี้ สามารถแยกกล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้ (ประสิทธิ์ ภาพัถลอน 2518 : 3 - 4)

1. วัฒนธรรมในความหมายกว้าง หมายถึง วิธีทางและแบบฉบับในการดำเนินชีวิตที่ได้ปฏิบัติสั่งสมกันมา รวมทั้งความคิดต่าง ๆ ที่คนได้กระทำ สร้าง ถอด สละและรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้น อะไรที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ย่อมเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น

2. วัฒนธรรมในความหมายแคบ หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงานความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวทางชนชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น จึงจำกัดเฉพาะชนบทรอบนิยามประเพณีอันดีงาม

กล่าวโดยสรุปแล้ว วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีในการปฏิบัติการจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ (สุพิศรา สุภาพ 2518 : 119)

เมื่อทราบความหมายของวัฒนธรรมแล้ว ก็ควรที่จะทราบลักษณะของวัฒนธรรมด้วยว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งสุพิศรา สุภาพ ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ ได้แก่ (สุพิศรา สุภาพ 2518 : 122 - 123)

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ เนื่องจากมนุษย์ต่างจากสัตว์ในแง่ที่อาศัยสัญชาตญาณการกระทำต่าง ๆ ใค่น้อยมากหรือไม่ได้เลย การเรียนรู้ก็ต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ ไม่ใช่ถ่ายทอดทางชีวภาพหรือกรรมพันธุ์ และการเรียนรู้ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบสัมพันธ์กัน

2. เป็นมรดกทางสังคม บุคคลเกิดในสังคมใด ก็เรียนรู้วัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ เพราะวัฒนธรรมเป็นของมีอยู่แล้วในสังคม เพียงแต่ถ่ายทอดกันต่อไปเท่านั้น และบุคคลรุ่นต่อ ๆ มา ก็ปรับปรุงคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อสร้างความเจริญให้แก่วัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ให้อยู่ในระดับสูงขึ้น การที่วัฒนธรรมถ่ายทอดกันได้ เพราะมีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ใช้กันในทุกวัฒนธรรม ถ้าปราศจากภาษา วัฒนธรรมจะไม่มีทางสะสมเพิ่มพูน ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม

3. เป็นวิถีชีวิต หรือแบบของการดำรงชีวิต วัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกชาติ ทุกยุคทุกสมัย แต่จะมีวิถีชีวิตเป็นลักษณะของตน เป็นวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน

4. เป็นสิ่งไม่คงที่ เพราะมนุษย์มีการค้นคิดสิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ใบงั่วที่กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นั้น มีสาเหตุเนื่องจาก (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ 2520 : 17)

1. การขอยืมจากวัฒนธรรมอื่น เป็นการรับเอาเทคนิค แนวความคิดหรือวัตถุต่าง ๆ ของสังคมอื่น โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสิ่งที่รับเอามาวาใช้ได้หรือเป็นที่ยอมรับในสังคมหรือไม่

2. การค้นพบ เป็นการพบข้อเท็จจริง ซึ่งไม่รูมาก่อนแม้ว่าจะมีมานานแล้ว ทำให้ได้ความรู้ใหม่เป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับโลก เมื่อความรู้ได้พิสูจน์แล้วจะกลายเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในกรณีที่ได้ใช้ผลของมัน การเปลี่ยนแปลงก็จะตามมา เมื่อความรู้ใหม่ ๆ ถูกใช้

3. การประดิษฐ์ เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว เพื่อทำสิ่งอื่นขึ้นมาใหม่ การประดิษฐ์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไป มีการผสมผสานและการปรับปรุงต่อเนื่องกัน การประดิษฐ์อาจแบ่งได้เป็น 2 อย่าง คือ การประดิษฐ์ทางวัตถุ เช่น การสร้างระเบิดปรมาณู และการประดิษฐ์ทางอวัตถุ เช่น การสร้างพิธีกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา

4. นวัตกรรม หรือ การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ (Innovation) หมายถึง ความคิดหรือพฤติกรรม หรือสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมีรูปแบบและปริมาณแตกต่างจากรูปแบบเดิมที่เคยคงอยู่ นวัตกรรมจะใช้ครอบคลุมทั้งหมดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงและเกิดสิ่งใหม่ ฉะนั้น นวัตกรรมจะใช้ในความหมายรวมทั้งการค้นพบและการประดิษฐ์

5. การกระจาย (Diffusion) การกระจายทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปสู่สังคมหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มาจากการกระจายเผยแพร่ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการติดต่อกัน เป็นกระบวนการที่มีทั้งการให้และการรับ การกระจาย

และเปลี่ยนวัฒนธรรมจะไม่เป็นไปโดยเท่าเทียมกัน สังคมที่รับอาจจะรับมากหรือน้อยแล้วแต่สภาพสังคมแต่ละแห่ง ซึ่งมีการกระจายหรือเผยแพร่ทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้น ต่อเมื่อมนุษย์มีการอพยพเคลื่อนย้ายไปอีกสังคมหนึ่ง แล้วนำวัฒนธรรมไปเผยแพร่กับสังคมที่ไม่เคยรับวัฒนธรรมนั้นมาก่อน นอกจากนี้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการคมนาคมและการขนส่ง เช่น คิวเทียม โทรศัพท์ ฯลฯ เป็นสิ่งช่วยให้การเผยแพร่วัฒนธรรมรวดเร็วยิ่งขึ้น การเผยแพร่วัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงการเผยแพร่ทางความรู้ทุกอย่างเดียว ความคิดและมโนคติต่าง ๆ ก็ได้เผยแพร่ออกไปในทำนองเดียวกัน ซึ่งทุกสังคมได้นำวัฒนธรรมของสังคมอื่น ๆ มาใช้ หรือดัดแปลงใช้ทั้งนั้น (สุภัทรา สุภาพ 2518 : 132)

จากที่กล่าวมานี้ นอกจากจะทำให้ทราบวัฒนธรรมดีพอแล้ว ยังทำให้ทราบว่าวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถจัดแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แล้ว แล้วยังจะมองในแง่ไหน ดังที่ Ogburn ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ (สุภัทรา สุภาพ 2518 : 119 - 120)

1. วัฒนธรรมวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ตู้เย็น แก้วน้ำ ยาน โทรศัพท์ รถ ฯลฯ

2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม แนวความคิดในเรื่องการแข่งขันอย่างมีเหตุผล ประเพณี การปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของชนชาติงามเหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็น

นอกจากนี้ ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ซึ่งเป็นอีกผู้หนึ่งที่แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน 2518 : 9)

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางศาสนา ศีลธรรมและทางจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของ "คติ" คือ ทางหรือหลักในการดำเนินชีวิต

2. เนิติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมาย หรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความสำคัญเสมอด้วยกฎหมาย คือ บางอย่างแม้ไม่มีกฎหมายห้ามไว้ แต่หาใครทำเข้าก็เป็นสิ่งที่รังเกียจของสังคมเป็นที่ยับอายขายหน้า เพราะถือกันว่าเสียหาย

3. วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

4. สหกรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม เช่น การติดต่อกับกลุ่มชน มารยาทในการเข้าสังคม ฯลฯ

และที่น่าสนใจ คือ จากเอกสารการประชุมพิจารณานโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 13 - 15 กรกฎาคม 2521 ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังนี้

1. สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี ละคร วรรณกรรม ภูมิกรรม ฯลฯ

2. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง ฯลฯ

3. สาขาการช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง การจักสานไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

4. สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง ฯลฯ

5. สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร เสื้อผ้า การแต่งกาย ความรู้เรื่องยา การต้อนรับแขก มารยาทในการกินอยู่ การรู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว ฯลฯ

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แบ่งเนื้อหาตามการประชุมพิจารณานโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี หอจะรวบรวมได้ดังนี้

1. สาขาศิลปะ แบ่งเป็น

1.1 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลาง และคำภาษาอื่นที่ใช้ในจังหวัดราชบุรี เช่น ภาษากระเหรี่ยง ภาษามอญ ภาษาชาวโง่ ภาษาเขมร

1.2 วรรณกรรมพื้นบ้าน แบ่งเป็น

1.2.1 นิทานชาวบ้าน ได้แก่ เสือทำไมมีลาย ทำไมเสือจึงมีลูกน้อย หลวงตาทอง กักปลาหมอตาล เขาของพราน บ้านโป่ง ค่ายอด 7 คน ยี่โป่ง สิบชัย หมาจิ้งจอกเจ้าเล่ห์ แม่นางขรณี ทนโพธิ์วิเศษ อ้ายความซำ พรานป่าใจดี หมีกับคนหลงทาง

นางในกระโหลกผี หมายกับแมว ลายแทงมหาสมบัติ โลกมากลากหาย หนุ่มตางสาวตาง-
แดน ลูกกาดี คำสาป ทำไมผู้ชายจึงมีลูกกระเคือก กำเนิดของลิง ตำนานวัดยางงาม
คนเลี้ยงหมู สองทนาย ปัญญาหนุ่ม แกวสาระพัดนึก แม่น้ำแมกลอง (ส่วนใหญ่นิทานชาวบ้าน
ที่รวบรวมมานี้ ได้ข้อมูลมาจาก รายงานประกอบ วิชา ท.031 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 5 ปีการศึกษา 2523 โรงเรียน เบญจมาภรณ์ อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี)

1.2.2 เพลงพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงกล่อมเด็ก

เพลงอีแซว เพลงเขมรราชบุรี เพลงเขมรปากท่อ เพลงพวงมาลัย เพลงโสมสองแสง
เพลงรำวงพื้นบ้าน เพลงเหยียบ เพลงแห่พระเปิดม่านทอง เพลงฉ่อย เพลงกระตักข้าว
เพลงซำซึก เพลงทรงเครื่อง เพลงลาน (เพลงในลานนวดข้าว ได้แก่ เพลงส่งคอ-
ลำพวน เพลงระหว่างพัก) เพลงระหว่างพัก (ได้แก่ เพลงโอ้ เพลงนิราศ เพลงยาว
เพลงเกริ่น)

1.2.3 ปริศนาคำทาย

1.2.4 ความเชื่อโชคลาง

1.3 คนตรี ฟ้อนรำ ได้แก่ รำโทน รำกลองยาว รำวง รำแคน

1.4 ศิลปกรรม แบ่งเป็น

1.4.1 จิตรกรรม ได้แก่ ภาพฝาผนังวัดคงคาราม ภาพฝาผนังพระ-
ปรางค์วัดมหาธาตุ

1.4.2 สถาปัตยกรรม ได้แก่ พระปรางค์วัดมหาธาตุ

1.4.3 ประติมากรรม ได้แก่ พระพุทธรูปปางปฐมเทศนาเขางู
พระพุทธรูปหลวงพ่อกันจันทร

2. สาขามนุษยศาสตร์ แบ่งเป็น

2.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีการแต่งงาน การบวช
การทำศพ การทำบุญต่าง ๆ ประเพณีกินข้าวหอ และประเพณีแ้วสาว หรือยอสาวของ
กระเหรี่ยง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีทำขวัญลาน ประเพณีงาน -
เขางูประจำปี ประเพณีงานแห่พระพุทธรูปหลวงพ่อกันจันทร ประเพณีข่วงข้าวเมาของลาวใต้
ประเพณีการแต่งกาย และการแต่งงานของลาวโซ่ง

2.2 คุณธรรม ปริชาญา คือ สุภาสิท คำพิงเพย คคิชาวบ้าน

2.3 ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ไคแก ประวัติจังหวัดราชบุรี เมืองโบราณคูบัว แหล่งมณูยกอนประวัติศาสตร์ที่บานโคกพลับ เขาวังราชบุรี หักเมืองราชบุรี หนัใหญ่วัดขนอน พระพุทธรูปหลวงพอลพบุรีราเมศร์ วัดเขาของพราน วัดนางแก้ว วัดเขา-ชะงุม พระพุทธรูปเขาสูง สระน้ำโกสินารายณ์ วัดอรัญญิกาวาส

2.4 สถานที่น่าสนใจ ไคแก บอนำรอนเหมืองแรบอคสิ่ง กำสาร์กาโพหาราม สวนรุกขชาติถ้ำจอมพล บ้านนางแก้ว บ้านโคกกระต่าย เขาพระ เขาเสด็จ ถ้ำน้ำ ถ้ำ-เขาบิน ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เขาแก่นจันทร์พระพุทธรูปรัตนไตร

2.5 บุคคลสำคัญ ไคแก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สมเด็จพระเจ้า-พระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ หลวงนิคมพัฒนารักษ์ (เทียน กำเนิดเพชร) ผู้วราชการจังหวัดราชบุรี

3. สาขาช่างฝีมือ ไคแก การทำเครื่องปั้นดินเผา การปั้นอิฐ การทำขลุ่ย การทำแคน การจักสานไม้ไผ่ การปั้นหม้อ การปั้นโอ่ง การเย็บหมอนหน้าอิฐ การเย็บที่นอน การทำปูนแดง การสานเข่ง หลัว การทอผ้าบ้านไร่ การทอผ้าตีนจก การทำตุ๊กตาทองเหลือง

4. สาขากีฬาและนันทนาการ ไคแก การวิ่งวัวคน การเล่นวัวลาน ชักกะเยอ การเล่นวาว เลื้อยกินวัว กีฬามวยไทย ตะกร้อ แข่งเรือ ชนไก่ กัดปลา ลูกข่าง สะบ้ามอญ ฬีสุมของมอญ หึ่ง มอญซ่อนผ้า หม่าไล่หนาม แล่งรู ขี่ม้าส่งเมือง งูกินหาง ลิงชิงหลัก กระโดดเชือก ตีจับ การเล่นเซาฬีมคแดง สะบ้าทอย

5. สาขาศุทธกรรมศิลป์ แบ่งเป็น

5.1 ฬิชักพื้นบ้าน ไคแก ฬริก หอม กระเทียม ฬักมังกรบิน หน่อไม้ ฬักเผาะ ฬักปัง ฬักหนาม ฬักกูด ใบเปราะ ฬักกระทกรก และฬักทั่ว ๆ ไปของภาคกลาง เช่น ฬักบุ้ง ฬักกระเจด ฬักกะนา ฯลฯ

5.2 ผลไม้พื้นบ้าน ไคแก ตะขบ นมวัว ตะโก ตะคร้อ มะขวิด ลูกอิน ลูกจัน เล็บเหยี่ยว อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ฯลฯ

5.3 สมุนไพร ไคแก หนอนคาหยาก เสลดพังพอน เพชรสังฆาต สิบเลื้อย หัวคันบานเย็น ใบส้มป่อย หางจระเข้ รากคุมกา เปลือกแค ใบเทียน มะเกลือ วาน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า จังหวัดราชบุรี มีวัฒนธรรมท้องถิ่นมากมาย พอที่จะทำให้คนในจังหวัดราชบุรีเองเกิดความภาคภูมิใจ

ทัศนคติ

ตามหลักพัฒนาการท้องถิ่น ประารถนาให้ประชาชนก้าวไปสู่ความเจริญทุกด้านทุกทาง ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการศึกษาวัฒนธรรม จึงจำต้องหาทางหรือวิธีการให้ประชาชนเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดีเท่านั้น ซึ่งคำว่าทัศนคติได้มีความหมายไว้ว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ อาจมากหรือน้อยก็ได้ และทัศนคติจัดเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับบุคคลด้วยสาเหตุ 3 ประการ คือ (Cruze. 1947 : 187)

1. เกิดจากการที่บุคคลยอมรับเอาทัศนคติทางวัฒนธรรมไว้มาก่อนที่จะได้พบปะ และมีความรู้สึกจริง ๆ กับวัตถุที่ทำให้เกิดทัศนคติเช่นนั้นขึ้น
2. เกิดจากการที่บุคคลสร้างขึ้น โดยยึดความคิดจากความรู้ที่ตนมีอยู่กับประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

3. เกิดจากการที่บุคคลแสดงปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรง

โดยเหตุที่ทัศนคติที่มีอยู่ในเฉพาะบุคคลนั้น ขึ้นกับลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่เขาได้รับ ทัศนคติของบุคคลนั้น อาจแสดงออกมาได้ทางพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปในสองลักษณะ คือ ลักษณะพึงพอใจหรือชอบ อันเป็นผลให้ผู้นั้นเกิดความพอใจรักใคร่ อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ เรียกว่า ทัศนคติเชิงนิมิต (Positive Attitude) กับทัศนคติอีกแบบหนึ่ง ซึ่งแสดงออกมาในรูปของความไม่พึงพอใจ เบื่อหน่าย เป็นผลให้ผู้นั้นเกิดความชิงชัง ไม่อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ๆ เรียกว่า ทัศนคติเชิงนิเสธ (Negative Attitude) (Newcomb. 1954 : 128)

อาจจะกล่าวอีกได้ว่า ทัศนคติ คือ ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหา หรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคล หรือสิ่งใด ๆ เช่น รัก เกลียด หรือกลัว หรือไม่พอใจ มากน้อยเพียงใดต่อสิ่งนั้น ๆ (Good. 1959 : 48) ซึ่งถ้ากล่าวจริง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ ทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงต่อบุคคลมาก เป็นตัวตัดสินว่าเรารู้สึกอย่างไร เราควรพูดหรือทำ

อะไรในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นตัวนำไปประพฤติดปฏิบัติ มีอิทธิพลต่อความคิดและกำหนดพฤติกรรม ไม่มากนัก (Foster. 1961 : 131) ดังนั้น ทักษะจึงเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดทิศทางของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทักษะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในหน้าที่การงาน หรือกล่าวได้ว่า หากที่ ความรู้สึก หรือทักษะ มีผลกระทบโดยตรงต่อความรู้สึก หรืออารมณ์ และพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำต่องานนั้น ๆ ด้วย (เดโช สวานานนท์ 2512 : 28)

จากที่กล่าวมานี้ โดยสรุปแล้ว ทักษะนั้นหมายถึง ระบบของความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคล สิ่งของ และความคิดเห็น ทักษะเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลพิจารณาความสำคัญของสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม และมีอิทธิพลต่อการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตน (เอนกกุล กริแสง 2521 : 147)

จากความหมายของทักษะ จะพบว่า ทักษะมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ 2520 : 40)

1. Cognitive Component เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้หรือความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเรานั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อ ช่วยในการประเมินผลสิ่งเรานั้น ๆ
2. Feeling Component เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเรานั้นแล้วว่า พอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลวอย่างไร
3. Action Tendency Component เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้มาจากการประเมินผล

ดังนั้น ทักษะที่มีการวัดในแบบสอบถาม จึงประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ เพื่อจะทำให้ทราบว่า บุคคลเกิดทักษะอย่างไรต่อสิ่งที่จะวัด ซึ่งการเกิดทักษะได้นั้นต้องมีการก่อรูปขึ้นมาก่อนโดย (Allport. 1940 : 180)

1. การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และชนบทธรรมเนียมต่าง ๆ ของสังคม แล้วนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้น มาเป็นรากฐานของทัศนคติ

2. การแบ่งแยกความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ของตนเอง เช่น เด็กได้รับการเลี้ยงดูมาดี มักมองโลกในแง่ดี

3. ประสบการณ์ที่ได้รับมาจากเดิม แทรกแรงในด้านดีหรือไม่ดี เช่น บุคคลที่ทำให้เกลียดมากมีลักษณะอย่างไร ก็มักมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะเช่นนั้นด้วย

4. การเลียนแบบ จนในที่สุดก็ยอมรับเอาทัศนคติของผู้ที่ถูกเลียนแบบนั้น ไปเป็นทัศนคติของตนเอง

จะเห็นได้ว่า ลักษณะการก่อรูปของทัศนคติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นได้ นอกจากนี้ ไทรแอนดิส (Triandis, 1971 : 3) ยังได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติอีกว่า เป็นเพราะ

1. ได้รับข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน
2. ได้รับประสบการณ์ตรงหรือความกระทบกระเทือนใจ
3. ถูกบังคับให้ปฏิบัติไม่ตรงกับทัศนคติของตน
4. การรักษาทางจิตใจ เพื่อให้เข้าใจเหตุผลที่ถูกต้องขึ้น
5. เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมใหม่

จากสิ่งที่กล่าวมา แสดงว่า ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่ง เรมเมอร์ (Remmer, 1954 : 398) ได้ศึกษาถึงความคงที่ของทัศนคติ โดยกล่าวว่า ทัศนคติเป็นสภาพจิตใจที่มีความมั่นคงพอใช้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ จึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่ก็ไม่ใช่ยากจนทำไม่ได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน หากพบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติอันไม่พึงประสงค์ ครูผู้สอนก็จำเป็นต้องคิดอ่านแก้ไข เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่ดีเหล่านั้น ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการสนับสนุนว่า ทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้

การอยู่ค่ายพักแรม

ค่ายพักแรมเป็นวิธีการให้การศึกษาอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากการให้การศึกษาในชั้นเรียน ซึ่งค่ายพักแรม (Camps) ในความหมายเดิม ตามคำจำกัดความของหนังสือ

สารานุกรมบริแทนนิกา (Encyclopaedia Britanica) ได้ให้ความหมายของคำว่า "Camp" ว่าเป็นคำมาจากภาษาละตินว่า "Campus" ซึ่งแปลว่า "Field" หมายถึงทุ่งนา หรือที่โล่งแจ้ง หรือบริเวณ แค้มปรัม "Camp" ใช้ในทางทหารเท่านั้น ต่อมาพลเรือนสามัญนำมาใช้ หมายถึง "การที่บุคคลออกนอกบ้านไปพักค้างแรม หรือใช้ชีวิตในป่า หรือในบริเวณที่โล่งแจ้ง ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งไม่เหมือนกับการอยู่นาน" อาจจะเพื่อกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจก็ได้ มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เกี่ยวกับที่พัก เครื่องใช้และอาหารการกินไปค้างแรม นอนกลางดินกินกลางทรายจริง ๆ แต่ค่ายพักแรมในปัจจุบันมีการจัดระบบ กระบวนวิธีการดำเนินงานสลับซับซ้อนเพิ่มจากเดิม ฉะนั้น ค่ายพักแรมในปัจจุบันจึงเป็นค่ายพักแรมที่มีการจัดอย่างมีระเบียบ ซึ่ง ดร.เบนสัน และ ดร.โกลด์เบิร์ก (Benson & Goldberg) ให้ความหมายของคำว่า ค่ายพักแรมที่จัดระเบียบ (Organized Camps) ไว้ว่า (จรินทร์ ชานีรัตน์ 2513 : 39) "การอยู่ค่ายพักแรมที่จัดระเบียบ หมายถึง การผจญภัยเกี่ยวกับการศึกษาอย่างหนึ่ง ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้ทำงาน ได้พักผ่อนหย่อนใจทางสันตนาการ และได้ดำเนินชีวิตทางสังคมเป็นหมู่คณะในสิ่งแวดล้อมนอกเมือง" แสดงว่า ค่ายพักแรมต้องเป็นกระบวนการทำให้เกิดการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ในทางเกี่ยวกับการศึกษา การทำงาน การสันตนาการ และการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะ ไม่ใช่รายบุคคล ทั้งนี้ เพื่อจุดมุ่งหมายร่วมกัน และต้องเป็นสถานที่นอกเมืองเป็นหลักสำคัญในการอยู่ค่ายพักแรม

ซึ่ง จรินทร์ ชานีรัตน์ ได้สรุปลักษณะเด่นของความหมาย ค่ายพักแรมที่จัดระเบียบไว้ดังนี้ (จรินทร์ ชานีรัตน์ 2513 : 41)

1. การจัดประสบการณ์ในทางสร้างสรรค์ และในทางการศึกษา
2. การใช้ชีวิตร่วมกันเป็นหมู่หรือเป็นกลุ่มคณะ ไม่ใช่คนเดียวหรือรายบุคคล
3. การใช้ชีวิตนอกเมือง
4. การศึกษา และนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสังคมของชาวค่าย
5. ค่ายพักแรมนี้ ต้องจัดโดยผู้นำที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้วโดยเฉพาะ

ดังนั้น ค่ายพักแรมจึงเป็นกระบวนการทางการศึกษา และการสันถนาการ โดยอาศัยธรรมชาติเป็นสื่อในการจัดประสบการณ์ และการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตอยู่ในค่ายพักแรมนั้นด้วย นั่นก็คือ ค่ายพักแรมเป็นวิธีการให้การศึกษาย่างหนึ่ง ซึ่งการให้การศึกษาแก่เยาวชนนั้น ให้ได้หลายวิธี หากโดยเฉพาะการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้นไม่ และเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักการศึกษาว่า การเรียนเฉพาะในห้องเรียนนั้น นักเรียนไม่ได้รับความรู้ และประสบการณ์ตรงเท่าใดนัก การอยู่ค่ายพักแรม เป็นการเรียนการสอนหรือวิธีการ (Method) ให้การศึกษาย่างหนึ่ง โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในทางปฏิบัติจริง ๆ เกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติศึกษา ธรณีวิทยา กีฬา ฯลฯ และการเรียนรู้ในประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ใหม่ ๆ ให้เยาวชนได้รับการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างแท้จริงได้ เพราะเยาวชนได้รับการเรียนรู้จากการกระทำ และการปฏิบัติจริง ๆ ฉะนั้น การอยู่ค่ายพักแรมจึงมีความสำคัญในด้านวิธีการให้การศึกษาด้านหนึ่งด้วย (จรินทร์ ชานีรัตน์ 2513 : 43 - 44)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อความรู้และทัศนคติ

เนื่องจากยังไม่มีผู้ทำการวิจัยเรื่องนี้มาก่อน จึงได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อความรู้และทัศนคติของนักเรียนมาประกอบในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนเข้าร่วมมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติบางประการของผู้เรียนอีกด้วย (ณรงค์ เทียมเมฆ 2520 : 18) นั่นคือ การที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้ จะทำให้นักเรียนมีความรู้มากขึ้น และมีทัศนคติเปลี่ยนไป ดังที่ ยุทธวีรวิทย์ วณิชจินดา (ยุทธวีรวิทย์ วณิชจินดา 2514 : 3 - 4) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา และหาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา กับผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่ากิจกรรม ได้แก่การให้นักเรียนติดตามความเคลื่อนไหวประจำวันจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ / จัดทำป้ายประกาศ ป้ายนิเทศก์ เกี่ยวกับสังคมศึกษา และชาวสำคัญ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสกีลแมน (Skillman, 1959 : 1958) ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียน กับผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของนักเรียนชั้นปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของญี่ปุ่น 3 โรงเรียน โดยมีกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ สถานักเรียนและกรรมการห้องเรียน ชุมนุมทางวิชาการ ชุมนุมหนังสือพิมพ์ ละคร และดนตรี และชุมนุมผู้สนใจพิเศษต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คะแนนเฉลี่ยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ไม่เข้าร่วมกิจกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 และผลการเรียนของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียน จะสูงกว่าผลการเรียนของผู้ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม จึงเห็นได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้มากขึ้น เพิ่มขึ้นจากเดิม

นอกจากการเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้มากขึ้นแล้ว การใช้อุปกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือทำให้มีความรู้มากขึ้นด้วย ซึ่งสนับสนุนงานวิจัยของ แมคโคลแมน (Maccolman. 1975 : 109 - A) ที่ได้ศึกษาผลการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ชุดการสอน การจัดกิจกรรมกลุ่ม และการสอนแบบปกติของนักเรียนระดับ 9 จำนวน 24 ห้องเรียน โดยแบ่งนักเรียนแต่ละห้องเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองหนึ่ง สอนโดยใช้ชุดการสอนเพียงอย่างเดียว กลุ่มทดลองสอง สอนโดยใช้ชุดการสอนรวมกับการอภิปรายเป็นกลุ่มเล็ก และกลุ่มควบคุมสอนตามปกติ ในการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้ครู 8 คน เป็นผู้สอน ส่วนผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการสอน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนรวมกับการอภิปรายกลุ่มเล็ก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ใช้ชุดการสอนเพียงอย่างเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนเพียงอย่างเดียว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาของ วัตต์ (Watt. 1965 : 1519 - A) ซึ่งศึกษาทดลองเกี่ยวกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง คำศัพท์ทางภูมิศาสตร์ โดยแบ่งนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มสอนโดยครูคนเดียวกัน แต่ใช้วิธีการสอนแตกต่างกันดังนี้ คือ

กลุ่มที่ 1	สอนโดยวิธีบรรยายให้นักเรียนฟังตามหนังสือและไม่ใช้อุปกรณ์การสอน
กลุ่มที่ 2	สอนโดยใช้รูปภาพเป็นอุปกรณ์
กลุ่มที่ 3	สอนโดยใช้ฟิล์มสตริปเป็นอุปกรณ์

กลุ่มที่ 4 สอนโดยใช้แผนภาพเค้าโครงเป็นอุปกรณ์

กลุ่มที่ 5 สอนโดยใช้หุ่นจำลองสามมิติเป็นอุปกรณ์

เมื่อครูสอนแต่ละกลุ่มเป็นเวลา 2 สัปดาห์ แล้วจึงทำการทดสอบนักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกัน พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ 4 และกลุ่มที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ค่าศัพท์สูงกว่ากลุ่มที่ 1 ซึ่งสอนบรรยาย และสูงกว่ากลุ่มที่ 2 ซึ่งสอนโดยใช้รูปภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มที่ 3 ซึ่งใช้ฟิล์มสตริปเป็นอุปกรณ์ มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ค่าศัพท์วิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ 1 ซึ่งสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ จีรารักษ์ จีรเวทย์ (จีรารักษ์ จีรเวทย์ 2514 : 51 - 53) ทำการทดลอง เรื่อง การทดลองสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ภาพยนตร์และสไลด์ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนของนักเรียนสามกลุ่ม ในเรื่องเดียวกัน

จากการสอนสามแบบ คือ

กลุ่มที่ 1	สอนแบบบรรยาย
กลุ่มที่ 2	สอนโดยฉายสไลด์ประกอบ
กลุ่มที่ 3	สอนโดยฉายภาพยนตร์ประกอบ

ผลการวิจัยปรากฏว่า คะแนนของกลุ่มที่สอนโดยฉายภาพยนตร์ประกอบ และของกลุ่มที่สอนโดยฉายสไลด์ประกอบ มากกว่าคะแนนของนักเรียนกลุ่มที่สอนแบบบรรยาย

จึงสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม จะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงใช้ประกอบการตั้งสมมุติฐานที่ว่า การถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม ซึ่งสอนโดยมีอุปกรณ์และให้นักเรียนรวมกิจกรรมต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจมากกว่าวิธีควบคุม

นอกจากจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีผลทำให้เกิดทัศนคติที่ดีขึ้นมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ดังที่ เบรานิส (Beranis. 1974 : 1892 - A) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมระหว่างปีศากระหว่าง ทำให้ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อชีวิตและธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพิเศษระหว่างปีศากระหว่าง มีความต้องการที่จะไปอยู่ค่ายพักแรม หรือเดินทางท่องเที่ยว โดยให้มีครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรม

ควย และพบว่านักเรียนเหล่านี้มีทัศนคติต่อฤดูกาลดีขึ้นมาก และนักเรียนเองก็เชื่อว่า เขาสามารถจำและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เขาเรียนรู้อยู่ในโรงเรียน และในห้องเรียนดีขึ้นควย แต่ทัศนคติเหล่านี้จะไม่ปรากฏแก่เด็กนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพิเศษที่โรงเรียนจัดขึ้น ในระหว่างปีภาคนี้เลย และสอดคล้องกับงานวิจัยของคาลิช และ เบิร์ตส์ (คาลิช พุพช 2517 :

8 - 9 อ้างอิงมาจาก Kalish and Bertes) ได้สำรวจทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมของมหาวิทยาลัยที่มหาวิทยาลัยฮาวาย เพื่อค้นหาทัศนคติของนิสิตต่อกิจกรรมและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ และการให้ความร่วมมือในกิจกรรม พบว่า การมีความสนใจในกิจกรรม หรือการเคยมีประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการให้ความร่วมมือกับกิจกรรม การเป็นผู้นำและการมีทัศนคติที่ดีควย

แสดงว่าการเข้าร่วมกิจกรรม จะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นควย ผู้วิจัยจึงใช้ประกอบการตั้งสมมุติฐานที่ว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดควยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติที่ดีกว่าวิธีควบคุม

นอกจากนี้ ยังมีผู้ทำการศึกษาและกล่าวถึงกิจกรรมนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการอยู่ค่ายพักแรม โดยกล่าวถึง สถานที่นอกเมืองเป็นห้องปฏิบัติของธรรมชาติ ซึ่งเป็นสถานที่เปิดโอกาสให้มีการเรียน หาคำถามและทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาทัศนคติในทางรวม ๆ ควย จากผลการทดลองและการวิจัยทางการศึกษาของ บรินเลย์ (จรินทร์ ชานีรัตน์ 2513 : 64 อ้างอิงมาจาก Brindley) แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผู้ซึ่งใช้ธรรมชาติเป็นวิชาเรียนจะเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับสถานที่นอกเมืองได้เร็วกว่า น่าสนใจมากกว่าการเรียนในห้องเรียนธรรมดา ซึ่งสนับสนุนงานวิจัยของ สุรัช ประเสริฐสรวย (สุรัช ประเสริฐสรวย 2514 : 46 - 47) ที่ได้ทดลองเพื่อเปรียบเทียบจากนักเรียนที่สอนด้วยการใช้การศึกษาออกสถานที่เป็นกิจกรรมเสริมบทเรียน กับนักเรียนที่สอนในชั้นเรียนตามปกติ โดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 120 คน กลุ่มหนึ่งเรียนในชั้นเรียนเดียว อีกกลุ่มหนึ่งพาไปศึกษานอกสถานที่หลังจากเรียนในชั้นเรียนแล้ว โดยใช้เวลาเรียนเดียวกัน พบว่า การใช้การศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมเสริมบทเรียนนั้น มีประสิทธิภาพดีกว่าการสอนในชั้นเรียนแต่เพียงอย่างเดียว และไม่ว่าจะเป็นเวลานานเท่าใด การใช้การศึกษานอกสถานที่ประกอบการเรียนการสอน ย่อมทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้มาก และจดจำได้นานกว่า

นอกจากนี้ กิจกรรมค่ายพักแรม ยังมีกิจกรรมรอบกองไฟ อันเป็นกิจกรรมที่ใช้เกมต่าง ๆ ประกอบกับเนื้อหาที่ถ่ายทอดไปแล้ว ซึ่งกิจกรรมนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความรู้เพิ่มขึ้นได้ เพราะได้รับทั้งความสนุกสนานและความรู้ด้วย จึงทำให้จดจำได้ดี สนับสนุนการวิจัยของ แอลเลน (Allen, 1966 : 22 - 26) ที่ทำการทดลองประสิทธิภาพของ เกมกับนักเรียนมัธยมศึกษา โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ทำการทดลองทุกวัน ๆ ละ สองชั่วโมง เป็นเวลาหกสัปดาห์ กลุ่มทดลองได้เล่นเกมเกี่ยวกับทศวรรษศาสตร์ เป็นเวลา 45 - 60 นาที เวลาที่เหลือเป็นการอ่าน ถกเถียงกันเกี่ยวกับกฎของ เกมและสรุปความคิดรวบยอดอื่น แล้วทดสอบวัดประสิทธิภาพของยูเลน ส่วนกลุ่มควบคุม เรียนเนื้อหาคล้ายกับกลุ่มทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนสมรรถภาพทางสมองที่ไม่รวมด้านภาษาสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่า การใช้เกมหรือการละเล่นเป็นกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีความรู้มากขึ้น ซึ่งกิจกรรมค่ายพักแรมก็ใช้เกมหรือการละเล่นด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมค่ายพักแรมทำให้เด็กมีความรู้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้มีทัศนคติที่ดีด้วย เนื่องจากกิจกรรมค่ายพักแรมมีการใช้เกมประกอบเนื้อหาที่สอนในกิจกรรมรอบกองไฟ ซึ่งการที่เด็กได้เล่น ได้แสดงออก จะมีส่วนช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีด้วย ดังที่ คินเคด (Kincaid, 1977 : 4194 - A) ได้ทำการศึกษาลงของการนำเกมและปริศนาคณิตศาสตร์ไปที่บ้าน โดยการฝึกบิดาหรือมารดาของนักเรียนเป็นพิเศษ ทำการทดลองเป็นเวลา 10 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนที่ได้เล่นเกมและปริศนาคณิตศาสตร์ มีทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้เล่นเกมและปริศนาคณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่า การเล่นเกมและปริศนาจะทำให้เด็กมีทัศนคติดีขึ้น สูงขึ้น

จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงใช้ประกอบการทั้งสมมุติฐานว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้และทัศนคติสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน

สมมุติฐานในการศึกษาครั้งนี้

จากเอกสารและงานวิจัยที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยจึงใช้ประกอบการทั้งสมมุติฐาน คือ

1. การถ่ายทอดมารกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม มีผลทำให้เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรม

ทองถิ่นแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีความรู้ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่นมากกว่าวิธีควบคุม

1.2 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่นมากกว่าวิธีควบคุม

1.3 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่นมากกว่าวิธีสอนในห้องเรียน

2. การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม มีผลทำให้เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่นแตกต่างกัน ดังนี้

2.1 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น สูงกว่าวิธีควบคุม

2.2 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น สูงกว่าวิธีควบคุม

2.3 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น สูงกว่าวิธีสอนในห้องเรียน

ทั้งนี้ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นเด็กวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2523 จำนวน 60 คน ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มโรงเรียนมัธยมที่เป็นตัวแทนของจังหวัดมา 1 โรงเรียน แล้วจึงสุ่มนักเรียนมาทำการทดลอง กลุ่มละ 20 คน ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ได้รับการถ่ายทอดกรรมกรททางวัฒนธรรมด้วยวิธีสอนในห้องเรียน 20 คน
เป็นกลุ่มทดลองที่ 1
- กลุ่มที่ 2 ได้รับการถ่ายทอดกรรมกรททางวัฒนธรรมด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม 20 คน
เป็นกลุ่มทดลองที่ 2
- กลุ่มที่ 3 ได้รับการถ่ายทอดกรรมกรททางวัฒนธรรมด้วยวิธีควบคุม 20 คน
เป็นกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้างนี้ ใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบ 1 ฉบับ แบบสอบถาม 1 ฉบับ และโครงการถ่ายทอดกรรมกรททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม

1. แบบทดสอบวัดความรู้ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีวิธีดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นดังนี้

1.1 ศึกษาเนื้อหาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจากเอกสารและหนังสือต่าง ๆ

1.2 สร้างตารางวิเคราะห์หน้าหนัก เนื้อหา และข้อสอบ เพื่อให้ข้อสอบมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

1.3 สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ จากตารางวิเคราะห์หน้าหนักเนื้อหา และข้อสอบ มีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ดังตัวอย่างแบบทดสอบ

โดยให้ผู้ตอบเลือกข้อที่ถูกที่สุดขอเดียว ดังนี้

ขอ 0) เมืองศูนย์กลางของทวาราวดีอยู่ที่เมืองใด

ก. นครปฐม

ข. ราชบุรี

ค. กาญจนบุรี

ง. สุพรรณบุรี

1.4 นำแบบทดสอบใหญ่เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามที่ใช้เหมาะสมหรือไม่

1.5 นำแบบทดสอบไปทดลองสอบกับนักเรียนที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งถือว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ และรายตัวเลือก เพื่อหาความยากง่าย และอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ โดยใช้วิธี 27 % ของ Chung Teh Fan ซึ่งการตรวจสอบถือเกณฑ์การตรวจให้คะแนน ไขหลักว่า ตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิด หรือตอบเกินกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกันให้ 0 คะแนน

1.6 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้แล้ว คือ ข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง .2 ถึง .8 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ไม่น้อยกว่า .2 นำมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี KR - 20 ของ Kuder Richardson ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8753 ซึ่งนับว่าเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ที่มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูงพอ สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

2. แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำมาตรวัดทัศนคติของ ลิเคอร์ต (Likert) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ขว

วิธีดำเนินการสร้างแบบสอบถามวัดทัศนคติ

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดทัศนคติ

2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3 สร้างตารางกำหนดน้ำหนัก เนื้อหา และข้อคำถาม เพื่อให้สอดคล้องกัน แล้วจึงสร้างข้อคำถามเป็นแบบสอบถามวัดทัศนคติ ต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษา ทัศนคติ ความคิดเห็น ความรู้สึกเอนเอียงทางจิตใจของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี ที่มี

คอมพิวเตอร์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อพิจารณาข้อความที่ีไ้วาเหมาะสมหรือไม่

2.5 เลือกมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2.6 กำหนดน้ำหนักของการให้คะแนน โดยถือเกณฑ์ตัดสินว่ามีพฤติกรรมตรงกับข้อความนั้น มากน้อยเพียงใด เป็น 2 กรณี ดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 28)

2.6.1 ข้อความที่เป็นพฤติกรรมทางบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

2.6.2 ข้อความที่เป็นพฤติกรรมทางลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดทัศนคติ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่งจาก 5 คำตอบ

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0. เพลงเกี้ยวสาวชายฉ่อนคล้ายสมอง					
00. การเล่นวัวลานเป็นสิ่งล้าสมัย					

2.7 นำแบบสอบถามไปทดลองกับนักเรียนที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 95 คน แล้วนำมาวิเคราะห์โดยทวิภาคีคะแนนทุกข้อ เพื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยถือเอา 25 % ของผู้ที่ได้คะแนนแบบสอบถามสูงเป็นผู้มีทัศนคติที่ดี และ 25 % ของผู้ที่ได้คะแนนแบบสอบถามต่ำ เป็นผู้ที่มีทัศนคติไม่ดี แล้วจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้ t -test

2.8 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้ คือ ข้อคำถามที่มีค่า t เท่ากับหรือมากกว่า 1.75 ไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร α -coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น .9191 ซึ่งนับว่าเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูงพอ สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

3. โครงการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีวิธีดำเนินการสร้างตามลำดับ ดังนี้

3.1 ศึกษาเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดราชบุรี จากเอกสารต่าง ๆ ผู้มีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมราชบุรี รายงานประกอบวิชา ท.031 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี

3.2 กำหนดชั่วโมงที่จะสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้

3.3 ตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละเนื้อหา

3.4 สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ทำตามลำดับดังนี้

1. นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติ มาทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ก่อนทดลองถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรม

2. ทำการทดลองดังนี้

กลุ่มที่ 1 ทดลองถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน โดยสอนติดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นจำนวนชั่วโมงสอนได้ 16 ชั่วโมง ตามโครงการสอนที่ปรากฏในภาคผนวก ค.

กลุ่มที่ 2 ทดลองถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม โดยสอนติดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นจำนวนชั่วโมงสอนได้ 30 ชั่วโมง

ตามโครงการสอนที่ปรากฏในภาคผนวก ค.

- หมายเหตุ การทดลองการถ่ายทอดคัมภรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ใช้อยู่คนเดียวกัน
- กลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม ถือเป็นกลุ่มควบคุม
3. นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติ มาทดสอบกัน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด หลังการทดลองถ่ายทอดคัมภรคทางวัฒนธรรมแล้ว
4. นำผลที่ได้จากแบบทดสอบ และแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมุติฐานต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตร (สมรรถ วงษ์อยู่น้อย 2521 : 26)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ คือ ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n คือ จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. หาค่าความแปรปรวน โดยใช้สูตร (อนันต์ ศรีโสภณ 2521 : 58)

$$s^2 = \frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}$$

เมื่อ s^2 คือ ความแปรปรวน

$\sum X^2$ คือ ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum X)^2$ คือ ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดทัศนคติ โดยใช้ t - test วิเคราะห์รายข้อ จากสูตร (อังคณา สายยศ ม.ป.ป. : 179)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t คือ ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

$\bar{X}_H, \bar{X}_L$ คือ คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

S_H^2, S_L^2 คือ คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

n_H, n_L คือ จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

4. หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามวัดทัศนคติ โดยใช้สูตร α - coefficient ของ Coonbach จากสูตร (สวน สายยศ 2522 : 90)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α คือ สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n คือ จำนวนข้อแบบสอบถาม

S_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

5. หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ โดยใช้สูตร KR - 20 ของ Kuder Richardson จากสูตร (อังคณา สายยศ ม.ป.ป. : 160)

$$r_{tt} = \frac{N}{N-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt} คือ ความเชื่อมั่น

N คือ จำนวนข้อ

p คือ อัตราส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ

q คือ อัตราส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ

S_t^2 คือ คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

6. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของผลการถ่ายทอวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) ซึ่งใช้คะแนนจากการทดสอบก่อนเป็นตัวแปรร่วม เพื่อทดสอบสมมติฐาน ใช้สูตร (Lindquist, 1956 : 323)

$$F = \frac{MS'_A}{MS'_W} ; df = (a-1), (N-a-1)$$

เมื่อ F คือ ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F - distribution

MS'_A คือ ค่าปรับแล้วของค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนนจากการทดลอง

MS'_W คือ ค่าปรับแล้วของค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนนภายในกลุ่ม

7. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วทีละคู่ โดยใช้สูตร t - test (Lindquist, 1953 : 327)

$$t = \frac{\bar{X}'_1 - \bar{X}'_2}{S(\bar{X}'_1 - \bar{X}'_2)} ; df = n-1$$

เมื่อ t คือ ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution

$\bar{X}'$ คือ คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว $= b_w (\bar{X} - \bar{X}_j) + \bar{Y}_j$

$$\text{เมื่อ } b_w = \frac{SP_w}{SS_{wx}}$$

$S(\bar{X}'_1 - \bar{X}'_2)$ คือ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว

ผลการทศนควา

สัญลักษณ์และอักษรยอที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}'$	แทน	คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว
s^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
SS'	แทน	ค่าปรับแล้วของผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	รายเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS'	แทน	ค่าปรับแล้วของรายเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน
SP	แทน	ผลบวกของผลคูณของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F - distribution
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
กลุ่มทดลอง 1	แทน	กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดคมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ควยวิธีสอนในทองเรียน
กลุ่มทดลอง 2	แทน	กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดคมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ควยวิธีสอนในทองเรียน
กลุ่มควบคุม	แทน	กลุ่มที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดคมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ควยวิธีสอนในทองเรียน และวิธีสอนในทองเรียน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นทอง ตามลำดับดังนี้

ทองที่ 1 ทาคาสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการสอบครั้งแรก (Pretest) และจาก

การสอบครั้งหลัง (posttest) ทั้งแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น กับกลุ่มตัวอย่างจากคะแนนการสอบครั้งหลัง โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม เพื่อทดสอบสมมุติฐาน ข้อ 1.1 - 1.3

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น กับกลุ่มตัวอย่างจากคะแนนการสอบครั้งหลัง โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม เพื่อทดสอบสมมุติฐาน ข้อ 2.1 - 2.3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การหาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการสอบครั้งแรก และจากการสอบครั้งหลัง

จากการนำข้อสอบ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดสอบก่อนดำเนินการทดลอง และภายหลังการทดลอง แล้วนำมาหาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการสอบทั้งสองครั้ง ดังแสดงใน ตาราง 1 และตาราง 2

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการทดลอง และภายหลังการทดลอง

การทดลอง	ค่าสถิติ	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
ก่อนดำเนินการทดลอง	$\bar{X}$	29.70	29.20	26.85
	S^2	31.58	28.06	39.82
ภายหลังการทดลอง	$\bar{X}$	40.25	43.55	30.70
	S^2	35.52	26.73	23.52

จากตาราง 1 แสดงว่า

ก่อนดำเนินการทดลอง คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ในมรคทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างมีค่าแตกต่างกันเล็กน้อย และพบว่า ภายหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มสูงขึ้น และมีความแตกต่างกันมากขึ้น

ตาราง 2 คาสถิติพื้นฐานของคะแนนทัศนคติต่อมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการทดลอง และภายหลังการทดลอง

การทดลอง	คาสถิติ	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
ก่อนดำเนินการทดลอง	$\bar{X}$	207.55	208.25	200.25
	s^2	385.31	338.51	373.88
ภายหลังการทดลอง	$\bar{X}$	237.40	263.45	214.30
	s^2	298.99	213.63	213.06

จากตาราง 2 แสดงว่า

ก่อนดำเนินการทดลอง คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างมีค่าแตกต่างกันเล็กน้อย และพบว่า ภายหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มสูงขึ้น และมีความแตกต่างกันมากขึ้น

จากความแตกต่างของคาสถิติพื้นฐานดังกล่าวนี้ จึงนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไป

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ในมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่าง จากคะแนนการสอบครั้งหลัง โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม ดังแสดงใน ตาราง 3

ตาราง 3 คำนัยสำคัญของการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ
ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

	Source of Variation			F
	between	within	total	
SS_X	92.634	1889.95	1982.584	
SS_Y	1781.434	1626.90	3408.334	
SP	371.767	1183.40	1555.167	
SS'_Y	1302.529	885.91	2188.439	
df	2	56	58	
MS'_Y	651.265	15.819		41.1677

$$F_{.05} = 3.166, \quad df = 2, 56$$

จากตาราง 3 แสดงว่า

ความรู้ ความเข้าใจ ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายหลังจากทดลองของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า วิธีสอนในทองเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน ดังนั้น จึงคำนวณหาค่า คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของความรู้ ความเข้าใจ ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม แล้วนำมาเปรียบเทียบกันด้วย t -test แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระกัน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ศาสติศึกษาพื้นฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้วของคะแนนความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	$\bar{X}'$	$S_{\bar{X}_j - \bar{X}_j'}$	t
กลุ่มทดลอง 1	40.25	39.55	1.277	6.085*
กลุ่มควบคุม	30.70	31.78		
กลุ่มทดลอง 2	43.55	43.16	1.285	8.856*
กลุ่มควบคุม	30.70	31.78		
กลุ่มทดลอง 1	40.25	39.55	1.257	2.872*
กลุ่มทดลอง 2	43.55	43.16		

$$t_{.05} = 1.645 ; df = 39$$

จากตาราง 4 แสดงว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าวิธีควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อ 1.1
2. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าวิธีควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อ 1.2
3. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อ 1.3

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างจาก
คะแนนการสอบครั้งหลัง โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม ดังแสดงใน
ตาราง 5

ตาราง 5 คำนวณสำคัญของการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนทัศนคติ ต่อมรดกทาง
วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

	Source of Variation			F
	between	within	total	
SS _X	785.20	20856.50	21641.70	
SS _Y	24186.20	13788.00	37974.20	
SP	3867.05	12958.85	16825.90	
SS _Y	19156.27	5736.23	24892.50	
df	2	56	58	
MS _Y	9578.14	102.43		93.507*

$$F_{.05} = 3.166, \quad df = 2, 56$$

จากตาราง 5 แสดงว่า

ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายหลังจากทดลองของกลุ่มทดลอง 1
กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า
วิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม ส่งผลต่อทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม
ท้องถิ่นแตกต่างกัน ดังนั้น จึงคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว ของทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม
ท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม แล้วนำมาเปรียบเทียบกันด้วย t - test แบบ
กลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระกัน ดังแสดงใน ตาราง 6

ตาราง 6 คาสถิติพื้นฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้วของคะแนน
ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	$\bar{X}'$	$S_{\frac{\bar{X}-\bar{X}'}{\sqrt{\frac{S^2}{n} + \frac{S'^2}{n}}}}$	t
กลุ่มทดลอง 1	237.40	236.03	3.242	5.725*
กลุ่มควบคุม	214.30	217.47		
กลุ่มทดลอง 2	263.45	261.65	3.248	13.602*
กลุ่มควบคุม	214.30	217.47		
กลุ่มทดลอง 1	237.40	236.03	3.200	8.006*
กลุ่มทดลอง 2	263.45	261.65		

$$t_{.05} = 1.685, \quad df = 39$$

จากตาราง 6 แสดงว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าวิธีควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อ 2.1
2. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าวิธีควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อ 2.2
3. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วย วิธีสอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อ 2.3

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบผลการถ่ายทอผลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการถ่ายทอด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรมกับวิธีควบคุม ที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ ทอผลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ปีการศึกษา 2523 ของโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

2.2 แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

2.3 โครงการถ่ายทอผลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน

และวิธีอยู่ค่ายพักแรม

3. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ทำตามลำดับดังนี้

3.1 นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติ มาทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ก่อนทดลองถ่ายทอผลทางวัฒนธรรม

3.2 ทำการทดลองดังนี้

กลุ่มที่ 1 ทดลองถ่ายทอผลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน โดยสอนติดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นจำนวนชั่วโมงสอนได้ 16 ชั่วโมง ตามโครงการสอนที่ปรากฏในภาคผนวก ค.

กลุ่มที่ 2 ทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม โดยสอนติดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นจำนวนชั่วโมงสอนได้ 16 ชั่วโมง ตามโครงการสอนที่ปรากฏในภาคผนวก ก.

หมายเหตุ การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ให้อยู่สอนคนเดียวกัน

กลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม ถือเป็นกลุ่มควบคุม

3.3 นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติ มาทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด หลังการทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว

3.4 นำผลที่ได้จากแบบทดสอบ และแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทดสอบสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ จากการสอบครั้งแรก และการสอบครั้งหลัง

2. เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ภายหลังการทดลองสิ้นสุด ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม ไรคะแนนจากการทดสอบก่อนการทดลองเป็นค่าแปรรวม และทดสอบคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วที่ละคู่ด้วย $t - test$

3. เปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ภายหลังการทดลองสิ้นสุด ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม ไรคะแนนจากการทดสอบก่อนการทดลองเป็นค่าแปรรวม และทดสอบคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วที่ละคู่ด้วย $t - test$

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการเปรียบเทียบความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคู่กัน มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า

1.1 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า

2.1 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นดีกว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลอง ปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีการใช้สื่อทัศนศึกษา และ

กิจกรรมต่าง ๆ ประกอบการสอน ดังนั้น การถ่ายทอดสองวิธีนี้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ มากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของแมคโคลแมน (Maccolman, 1975 : 109 - A) วัตต์ (Watt, 1965 : 1519 - A) และจีราร์กิ้น จีรเวทย์ (จีราร์กิ้น จีรเวทย์ 2514 : 51 - 53) ซึ่งสรุปได้ว่า การใช้อุปกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือทำให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

นอกจากนี้แล้ว ผลการวิจัยครั้งนี้ยังปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน ซึ่งผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชย์ ประเสริฐสรวย (สุรัชย์ ประเสริฐสรวย 2514 : 46 - 47) ที่พบว่า การศึกษานอกสถานที่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอยู่ค่ายพักแรม ส่งผลให้เด็กมีผลการเรียนดีขึ้นหรือมีความรู้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ในกิจกรรมค่ายพักแรมก็มีกิจกรรมรอบกองไฟ อันเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยใช้เกมต่าง ๆ ประกอบกับเนื้อหาที่ถ่ายทอดไปแล้ว ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้เด็กมีความรู้เพิ่มขึ้นได้ เพราะได้รับทั้งความสนุกสนานและความรู้ด้วย จึงทำให้จดจำได้ดี สนับสนุนการวิจัยของ แอลเลน (Allen, 1966 : 22 - 26) ซึ่งพบว่า การใช้เกมหรือการละเล่นเป็นกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีความรู้มากขึ้น

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนของวิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีสอนในห้องเรียนตามโครงการสอนเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ แยกส่วนที่ต่างกัน และอาจมีผลต่อความรู้ของเด็กได้ คือสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศ เนื่องจากนักเรียนที่เรียนในห้องเรียนต้องเรียนท่องจำครูนักเรียน และเรียนแต่ในห้องเรียนเท่านั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของทุกคนในห้องเรียนก็น้อยกว่าส่วนนักเรียนที่เรียนโดยอยู่ค่ายพักแรม แท้จริงตามสบาย มีการกินอยู่รวมกัน นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ได้มีโอกาสแสดงความสามารถของคนอย่างเต็มที่ มีความรับผิดชอบในการเรียน มีทักษะในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มีความสนุกสนานขณะเรียน และเรียนนอกห้องเรียนตลอดเวลาสิ่งเหล่านี้อาจทำให้เด็กมีความรู้เพิ่มขึ้นได้ ซึ่งสนับสนุนการศึกษาของสกีลแมน (Skillman, 1959 : 1956) ซึ่งพบว่า ผลการเรียนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนจะสูงกว่าผลการเรียนของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมนอกห้องเรียนจัดเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมค่ายพักแรม

สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างใน
ห้องเรียน เรียนติดต่อกันในห้องเรียน โดยมีเวลาพักและการเคลื่อนย้ายลูกจากที่นั่งมาก อาจ
ทำให้เด็กอึดอัด และเหนื่อยล้าได้ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ทั้งที่ โสภา ชูพิกุลชัย (โสภา
ชูพิกุลชัย 2514 : 191) กล่าวว่า อุปสรรคที่สำคัญอันหนึ่งของการเรียนรู้คือ ความเหนื่อย
เมื่อใกล้ความที่เกิดความเหนื่อย การเรียนรู้จะไม่เกิดผลเลย ความเหนื่อยจะเกิดขึ้นกับมนุษย์
ทุกรูปทุกนาม ที่ใคร่ครวญกับการทำงานเป็นระยะเวลานาน จึงทำให้ประสิทธิภาพการทำงาน
ลดลง โดยมีความเหนื่อยหรือความเมื่อยล้า ทั้งทางร่างกายและอารมณ์เข้ามาแทนที่ ส่วนกลุ่ม
ตัวอย่างที่อยู่ค่ายพักแรม ใช้เวลาเรียนเท่ากันแท้จริง แต่ได้มีโอกาสผ่อนคลายความเกร็งเครียด
โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ มาประกอบ เช่น หัดขี่ม้า การละเล่นที่สนาม การเดินรอบกองไฟ
ทำให้ได้ผ่อนคลายความเครียดทางสมองลงได้บ้าง

จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอด
ควยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดควยวิธีสอน
ในห้องเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างหลังการ
ทดลองแล้ว ปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอด
ควยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีคะแนนทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง
กว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ควยวิธีสอนในห้องเรียน และ
วิธีอยู่ค่ายพักแรมมีกิจกรรมต่าง ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติดีขึ้นได้ เพราะมีการให้ข้อมูล
ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกต้องแก่เด็ก ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ อย่างแท้จริง โดยอาศัย
สื่อทัศนศึกษาประกอบด้วย ซึ่งนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงของโลกต่างก็ยอมรับ และเห็นพ้องกันว่า
สื่อทัศนศึกษา หรือการศึกษาที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ โดยผ่านประสาทสัมผัสทางหู และทางการ
ได้แก่ การเห็นของจริง หุ่นจำลอง รูปภาพ การสาธิต สไลด์ การศึกษานอกสถานที่
การใช้เทปบันทึกเสียง ฯลฯ จะทำให้การสอนได้ผลดี และมีคุณค่าหลายด้าน ได้แก่ (นิพนธ์
ศุขปรีดี 2518 : 13 - 14)

1. คุณค่าทางด้านการวิชาการ จะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และเรียนได้ลึกซึ้งกว่าเด็กที่ไม่ได้มีสิทธิทัศนวิสัยประกอบการเรียนการสอน

2. คุณค่าทางจิตวิทยาการเรียนรู ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และต้องการเรียนในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งมีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้เรียนด้วย

นอกจากนี้ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้เด็กมีส่วนร่วม ก็ทำให้มีทัศนคติดีขึ้นด้วย ซึ่งสนับสนุนการวิจัยของ คาลิช และ เบิร์ตส์ (กานก้า พุพุช 2517 : 8 - 9 อ้างอิงมาจาก Kalish and Bertes) ซึ่งพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการมีทัศนคติที่ดี

การสาธิต ก็จัดเป็นกิจกรรมหนึ่งของการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรม ทั้งสองวิธี ที่จะทำให้ทัศนคติของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้น ดังที่ สาโรจน์ แพ่งยัง (สาโรจน์ แพ่งยัง 2522 : 118) กล่าวถึงการสาธิตว่า มีคุณค่าคือ เป็นการรวมจุดสนใจและความตั้งใจของผู้เรียน ผู้ที่ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น และช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดี

จากที่กล่าวมานี้ จึงสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ว่า กิจกรรมการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีอยู่ค่ายพักแรม ทำให้นักเรียนมีทัศนคติสูงขึ้นกว่าการที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดเลย

ส่วนการถ่ายทอดด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม ทำให้นักเรียนมีทัศนคติดีขึ้น สูงขึ้น กว่าวิธีสอนในห้องเรียน เพราะวิธีอยู่ค่ายพักแรม ผู้เรียนได้เรียนนอกห้องเรียน ได้มีโอกาสเห็นของจริง ได้รับประสบการณ์ตรงมากกว่า และได้มีโอกาสสัมผัสเกี่ยวข้องกับครูสอนและเพื่อน ๆ มากทั้งในเรื่องความเป็นอิสระ และเวลาที่อยู่รวมกัน มีความสนุกสนาน และได้เป็นตัวของตัวเองมากกว่าวิธีสอนในห้องเรียน จึงทำให้ทัศนคติของผู้เรียนดีขึ้น ดังที่ วารินทร์ สายโอบเอื้อ และ สุณีย์ ชีรดากร (วารินทร์ สายโอบเอื้อ และ สุณีย์ ชีรดากร 2522 : 128) ได้กล่าวถึงการสร้างทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน และวิชาต่าง ๆ โดยจัดประสบการณ์ที่สร้างความพอใจ สร้างความสนุกสนานมาให้แก่ผู้เรียน โดยการสอนวิชาต่าง ๆ ให้เด็กเกิดความรู้ และความเข้าใจอย่างแท้จริง ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กเข้าร่วมก็จะช่วยพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติให้ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบรานิส (Beranis. 1974 : 1892 - A) ที่พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างปีภาค มีทัศนคติดีขึ้นตลอดภาค

นอกจากนี้ กิจกรรมค่ายพักแรม มีการใช้เกมประกอบเนื้อหาที่สอนด้วย ในกิจกรรมรอบกองไฟ ซึ่งการที่เด็กได้เล่น ได้แสดงออก จะมีส่วนช่วยทำให้เด็กมีทัศนคติที่ดีด้วย ซึ่งสนับสนุนการวิจัยของ คินเคด (Kincaid. 1977 : 4194 - A) ซึ่งพบว่า การเล่นเกมและปรีศนาจะทำให้ให้นักเรียนมีทัศนคติดีขึ้น สูงขึ้น

จากที่กล่าวมานี้ จึงสนับสนุนผลงานวิจัยครั้งนี้ ทั่ว กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดควยวีซีอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติสูงกว่าวีซีสอนในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ทางการศึกษา

1.1 ควรจะได้จัดหลักสูตรการถ่ายทอดคมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด กำหนดให้มีการจัดการสอนในห้องเรียน และให้มีการจัดการสอนไว้ในส่วนหนึ่งของกิจกรรมลูกเสือ อนุภาค และเนตรนารี ด้วย

1.2 ควรมีการปรับปรุงวิธีสอนแบบเดิมสำหรับโรงเรียนที่มีการสอนวิชาภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิธีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดคมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และควรมีการจัดหลักสูตรวิชานี้ในทุกระดับชั้น

1.3 ครู อาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน ต้องเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดคมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้ค่าปรึกษา ให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนหรือหน่วยราชการต่าง ๆ จัดขึ้น

1.4 ควรจะนำวีซีอยู่ค่ายพักแรม ไปทดลองกับวิชาอื่น ๆ บ้าง เช่น ศิลปกรรม จริยธรรม

2. ทางการวิจัย

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มเวลาในการทดลองให้เหมาะสมกับเนื้อหา และเด็กมีโอกาสพักบ้าง โดยเฉพาะเด็กในห้องเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ และทัศนคติค้อมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่นกับตัวแปรอิสระต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ชั้นเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย

2.4 ควรศึกษาความคงทนของความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ โดยตั้งระยะทางพอสมควร เพื่อจะได้ทราบว่า ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ เปลี่ยนไปหรือไม่

2.5 ควรมีการทำแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน ในเนื้อเรื่องที่ไม่สามารถนำแบบทดสอบวัดได้ และเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียนได้ว่า ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากจะใช่แบบทดสอบวัดแล้ว

2.6 ควรมีการปรับปรุงโครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้

2.7 ควรจัดกลุ่มทดลองที่ได้รับการถ่ายทอดทั้ง 2 วิธี ให้อยู่ห่างกัน ไม่ควรจัดในบริเวณเดียวกัน เพื่อไม่ให้เด็กมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันในขณะที่ทดลอง

2.8 ควรสอนมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างโดยกล่าวถึงประโยชน์ และโทษด้วย เช่น ความเชื่อโชคลาง เพื่อให้เด็กสามารถตัดสินใจในการยอมรับเลือกรับวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กานกา พุฒ การเปลี่ยนทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คอลเลกชันนิสิต วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2517, 157 หน้า
- กุหลาบ มัลลิกะมาส คหิชาชวน โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น 2516, 273 หน้า
- เกษม บุญศรี ประเพณีทำบุญเนื่องในพระพุทธศาสนา พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานฉาปนกิจ
 นางฉัตติ สาริมาณ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม วันพฤหัสบดีที่ 31 กรกฎาคม 2512
 ครุสภาลาดพร้าว 2518, 289 หน้า
- โกวิท หาแก้ว "นำเที่ยว" วารสารส่วนการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี
 3 : 16 - 18 มีนาคม 2520
- คณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรม "นโยบายฟื้นฟูและปรับปรุงวัฒนธรรม" ในงานวัฒนธรรมของ
คณะกรรมการแห่งชาติ หน้า 61 - 74 ครุสภา 2515
- ศักดิ์สิทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "การศึกษากับการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม"
วัฒนธรรมไทย 2 : 3 - 18 กุมภาพันธ์ 2521
- จรินทร์ ชานีรัตน์ การจัดค่ายพักแรม บางสะแกการพิมพ์ ชนบุรี 2513, 254 หน้า
- จันท รักษารัตน์ คู่มือการปฏิบัติงานตามโครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท เรื่องทัศนคติและ
ความทองการ โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น 2508, 87 หน้า
- จิรวาส บันยารชุน วัฒนธรรมไทย เรื่องการเล่นพื้นบ้าน พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการบรรจุนิ
 าวณา จอมพล ป.พิบูลสงคราม ณ วัดพระศรีมหาธาตุ วันพฤหัสบดีที่ 30 กรกฎาคม
 2507, 52 หน้า
- จิรวารัตน์ จิรวะห์ การทดลองสอนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ภาพยนตร์
และสไลด์ วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 80 หน้า
- ชัยนาถ นาคบุปผา โลกของวัยรุ่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2513,
 156 หน้า

ชิน อยู่ดี "โบราณคดีเมืองราชบุรี" อ.ส.ท. 9 : 22 - 25 และ 66 - 71 เมษายน 2518

เชิดศักดิ์ โฉวาสินธุ์ การวัดทัศนคติ และบุคลิกภาพ สำนักทดสอบทางการศึกษา

และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 132 หน้า

ณรงค์ เทียมเมฆ ทัศนคติต่ออาชีพครู และความต้องการด้านกิจกรรมนักเรียน ของนักเรียน

ชาวเขา วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2520, 77 หน้า

เคโซ สนวนานท์ ปทานุกรมจิตวิทยา โอเคียนสโตร์ 2512, 394 หน้า

ศรี อมาตยกุล "จังหวัดราชบุรี" เมืองราชบุรี พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการประชุมเพลิงศพ

คุณหญิง ประพันธ์คำรัสลักษณ์ (ชั้น. ศุขะวณิช) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม 25 เมษายน

2509 ชวนพิมพ์ 2509, 92 หน้า

เต็ม สุวรรณประเสริฐ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญ-

จมราษฎร์ จังหวัดราชบุรี ประกอบรายงานวิชา ท.031 ปีการศึกษา 2523

เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ ตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ทรงชัย เจตะบุตร ของดีเมืองราชบุรี เพชรบุรีการพิมพ์ จังหวัดเพชรบุรี 2519, 266 หน้า

266 หน้า

ธวัชชัย ทรัพย์ประเสริฐ และคนอื่น ๆ ราชบุรี เอกสารประกอบการเรียนวิชา

สังคมศึกษา ม.ป.ท. 2520, 56 หน้า

ธีรารักษ์ นาคพิน "ข้อสังเกตเกี่ยวกับวัฒนธรรม" วัฒนธรรมไทย 7 : 30 - 34

กรกฎาคม 2521

นคร พันธุ์รงค์ "การสัมภาษณ์เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน" ศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก

2 : 32 - 45 สิงหาคม - พฤศจิกายน 2521

นิพนธ์ สุขปรีดี โสภณศึกษา แพร่พิทยา 2518, 185 หน้า

นิลิตคณะวนศาสตร์ "สมุนไพรและไม้มีพิษ" พัฒนาที่ดิน 121 : 19 - 33 มิถุนายน 2518

บรรหาร เทียมเมฆ "การละเล่นพื้นบ้าน หมู่บ้านไผ่คำ" วัฒนธรรมไทย 3 : 36 - 47

มีนาคม 2523

บุญมา ไชยอ่อน สนิล นาคปนคำ และสุเชษ เจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ อาจารย์
 ฐกรี เชื้อโพธิ์หัก เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ มุกดาหาร พ.ศ. 2523
 ประภาเพ็ญ สุวรรณ ทศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย

ไทยวัฒนาพานิช 2520, 143 หน้า

ประวิทย์ จำปาทอง งานปั้น วิศวกรรมพิมพ์ จังหวัดราชบุรี 2521 : 54 หน้า

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ภาษากับวัฒนธรรม ไทยวัฒนาพานิช 2512, 150 หน้า

ประสิทธิ์ จำปา "การบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรม" เอกลักษณ์ภาคใต้ เนื่องในงาน

นิทรรศการวัฒนธรรมพื้นเมืองภาคใต้ 4 - 6 สิงหาคม 2520, 4 หน้า (ไม่ครบหน้า)

แปลก สนธิรักษ์ พิธีกรรมและประเพณี ไทยวัฒนาพานิช 2523, 269 หน้า

ผจงจิต อธิคมนันท์ การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 2520, 138 หน้า

ผะอม โปษะกฤษณะ และคนอื่น ๆ เพลงกล่อมเด็ก และเพลงประกอบการเล่นของเด็ก

ภาคกลาง 16 จังหวัด งานวิจัยของคณะอาจารย์วิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร 2520, 235 หน้า

เนียน มั่งคั่ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ

จังหวัดราชบุรี ประกอบรายงานวิชา ท.031 ปีการศึกษา 2523 เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่ ตำบลดำเนิน อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

พยอม กันทิวัฒน์ สมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 202 หน้า

พระครูปลัดบรรจบ ฉันทวิริยะ ประวัติและอภินิหารหลวงพ่อกันจันทร วิศวกรรมพิมพ์

จังหวัดราชบุรี 2521, 59 หน้า

พระราชวิสุทธิโสภณ "ประวัติวัดมหาธาตุวรวิหาร อ.เมือง จ.ราชบุรี"

พระกรัณพระราชนาน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด หอด ฌ วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดราชบุรี

วันอาทิตย์ที่ 28 ตุลาคม 2516 ธนาคารกรุงเทพ 2516, 83 หน้า

พูนพิศมัย คีตกุล, ม.จ. ประเพณีไทยและคอบบัพนิหารธรรม พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉาปนกิจศพ

นายศรี สังข์ประไพ ฌ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2513, 88 หน้า

พลฉวี "ไปบ้านโป่ง" อ.ส.ท. 9 : 17 - 21 เมษายน 2518

โมทยากร แผ่นดินของไทย 72 จังหวัด พินยาคร 2514, 412 หน้า

บุษกรวิชัย วณิชยจินดา ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิชาสังคมศึกษากับผลสำเร็จในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ในชั้นมัธยม วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 129 หน้า

ราช บุรีรัตน์ "เพลงพื้นบ้าน" ชุมนุมชาวสวนภูมิณฑลราชบุรี ม.ป.ท. 2511, 48 หน้า
 ราชศรี ศรีสุวรรณ "เพลงพื้นเมืองภาคกลาง" วัฒนธรรมไทย 8 : 10 - 27 สิงหาคม 2522

ฉวน สายยศ "ความเชื่อมั่นแบบต่าง ๆ" วารสารการวัดผลการศึกษา 2 : 81 - 94 กันยายน - ธันวาคม 2522

ลุนบุญ "ชุมนุมคหิชาชาวบ้าน" ราชบัณฑิตยสถาน 1 : 43 - 47 กรกฎาคม - กันยายน 2519
 วรรณดี บุระสิงห์ จ.ราชบุรี ม.ป.ท. ม.ป.ป., 24 หน้า
 วารินทร์ สายโอบเอื้อ และ สุชัย ชีรคากร จิตวิทยาการศึกษา โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด 2522, 190 หน้า

วิจิตร สมบัติวิบุรณ์ "นำเที่ยวเมืองราชบุรี" พระกรัณพระราชทาน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
หอศ พ วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดราชบุรี วันอาทิตย์ที่ 28 ตุลาคม 2516
 ธนาคารกรุงเทพ 2516, 83 หน้า

วิเชียร เกตุสิงห์ สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522, 145 หน้า

วิภาค "หนังสือที่วัดขอนแก่น" สตรีสาร 50 : 12 - 13 และ 107 - 108
 16 มีนาคม 2523

ศรีศักร วัลลิโภคม "มรดกของไทย" วารสารสมาคมไทย - อเมริกัน 1 : 39 - 48 พฤษภาคม 2522

สก แสงเอียด "โคกพลับ" แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์" เมืองโบราณ 4 : 17 - 24 กรกฎาคม - กันยายน 2521

สมสรร วงษ์น้อย เอกสารประกอบการสอนวิชา วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2521, 89 หน้า

สามารถ สุขศิริ "ประวัติเมืองราชบุรี" ของคีเมืองราชบุรี เพชรบุรีการพิมพ์ จังหวัด
เพชรบุรี 2519, 266 หน้า

———— "พระพุทธรูปรัตนกรายชัยวัฒน์จุฑาทิศ" โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญ
ในเขตการศึกษา 5 วิศวการพิมพ์ จังหวัดราชบุรี 2522, 78 หน้า

สาโรจน์ แพ่งยัง สื่อการสอน เอกสารประกอบการเรียน วิชาโลหตศนศึกษา สื่อการสอน
วิชาเฉพาะ โลหตศนูปกรณที่ใช้ในการส่งเสริม ม.ป.ท. 2522, 196 หน้า

สาโรช บัวศรี ถ้าที่น่าสนใจในเมืองไทย คุรุสภาลาดพร้าว 2518, 232 หน้า

สุชา จันทร์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม จิตวิทยาวัยรุ่น แพรวพิทยา 2515, 320 หน้า

สุัททรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย ไทยวัฒนาพานิช 2518, 182 หน้า

———— ปัญหาสังคม ไทยวัฒนาพานิช 2521, 262 หน้า

สุภัทที อนุกุล เครื่องปั้นดินเผา สำนักงานศึกษาธิการเขต 5 ม.ป.ป., 67 หน้า

———— "จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม" ของคีเมืองราชบุรี เพชรบุรีการพิมพ์
จังหวัดเพชรบุรี 2519, 266 หน้า

สุมาลย์ เรืองเดช เพลงกล่อมเด็กของไทย เนื่องในวันครบรอบสถาปนาวิทยาลัยครู-
พระนคร ปีที่ 85 12 ตุลาคม 2520 ม.ป.ท. 2520, 62 หน้า

สุรัชย์ ประเสริฐสรวย ประสิทธิภาพของการศึกษานอกสถานที่ ประกอบการสอนวิชาสังคม-
ศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลาย วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514,
65 หน้า

สุรสิงห์สำรวม นิมพะเนา การละเล่นของเด็กลานนาไทยในอดีต เจริญวิทย์การพิมพ์
2520, 152 หน้า

แสวง ชัยอาญา ราชบุรี ท่าพระจันทร์ 2502, 228 หน้า

โสภา ชูพิกุลชัย จิตวิทยาทั่วไป คุรุสภา 2514, 233 หน้า

อนันต์ ศรีโสภา สถิติเบื้องต้น ไทยวัฒนาพานิช 2521, 396 หน้า

อนุমানราชชน, พระยา "ความรู้เรื่องวัฒนธรรม" ในงานวัฒนธรรมของคณะกรรมการแห่งชาติ
หน้า 104 - 116 คุรุสภา 2515

อภัย นาคคง "เพลงลาน" ศูนย์สังคมศิลป์ หน้า 1 - 9 บรรยาย รายการแสดงที่ศูนย์-
สังคมศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า ครั้งที่ 47 14 มีนาคม 2523
อวยพร เกิดขวย "มรดกไทย" วารสารส่วนการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี
7 : 19 - 24 กรกฎาคม 2520

อังคณา สายยศ วิธีการวิจัยทางการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ม.ป.ป., 265 หน้า

อานนท์ อาภาภิรม สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย แพร่พิทยา 2519, 146 หน้า
เอกลักษณ์ไทย ครั้งที่ 3 วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง 2521, 36 หน้า

เอนก นาวิกมูล "รายงานเรื่องคดีชาวบ้านที่วัดคงคาราม" วิทยาสาร 5 : 42 - 43
1 มีนาคม 2520

เอนกกุล กริแสง จิตวิทยาเกี่ยวกับการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์โลก
2521, 224 หน้า

Allen, Layman E., Allen W. and James C. Miller. "Programed Games
and the Learning of Problem Solving Skill : The WFF'N PROOF
Example," The Journal of Educational Research. 60 : 22 - 26
September, 1966

Allport, G.N. "Attitude," Handbooks of Social Psychology.
Horcester, Mass. Olark University Press, 1940. 810 p.

Beranis, Theodore Andrew. "A Study of the Effect of A 45 - 15
Continuous School Year Experience on Student Vocation Activities
and Attitude," Dissertation Abstracts. 355 : 1892 - A, October,
1974.

Cruze, Wendell W. Educational Psychology. New York, The Ronald
Press Company, 1942. 572 p.

Foster, Charles R. Psychology for Life Today. Chicago, American
Technical Society, 1961. 430 p.

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, Mc. Graw - Hill,
1973. 681 p.

- Kincaid, William Arthur. "A Study of the Effects on Children's Attitude and Achievement in Mathematical Games into the Home by Specially Trained Parents," Dissertation Abstract. 37 : 4194 - A, January, 1977.
- Lindquist, E.F. Design and Analysis of Experiments in Psychology and Education. Boston, Houghton Mifflin Co., 1953. 393 p.
- Maccollman, James Wesley. "Relationship between the Use of Learning Activity Packages, Group Activities and The Preferences of Student Toward the Social Studies Course," Dissertation Abstracts. 36 (1) : 109 - A, July, 1975.
- Newcomb, T.M. Social Psychology. New York, The Dryden Press, 1954. 591 p.
- Remmers, H.H. Introduction to Opinion and Attitude Measurement. New York, Harper & Brother Publishers, 1954. 437 p.
- Skillman, John Harold. "A Study of the Relationship between Participation in Various Types of Extra - Class Activities and Academic Performance in Three Private Japanese Secondary Schools," Dissertation Abstracts. 19 : 1958 February, 1959
- Triandis, Harry C. Attitude and Attitude Change. New York, John Wiley and Sons, 1971. 232 p.
- Watt, Ann Rerem. "Conceptual Clarification of Certain Geographic Terms Through The Use of Five Presentation Modes," Dissertation Abstracts. 26 (3) : 1519 - A, September, 1965

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

การร่างกำหนดน้ำหนั^๒เนื้อห^๒าและข้อสอบ^๒

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
1. <u>สาขาศิลปะ</u> 1.1 <u>วรรณกรรมพื้นบ้าน</u> 1.1.1 นิทานชาวนาน - ปัญหาหนุ่ม - บานโป่ง - แม่น้ำแมกลอง - หลวงตาทอง - ทำไมเสือจึงมีลูกน้อย - เสือทำไมมีลาย - คักปลาบนยอดคากาล	1.30	5	4	1. บอกถึงจุดประสงค์ของนิทานชาวนานได้ 2. บอกลักษณะของนิทานชาวนานได้ 3. บอกถึงสิ่งที่ได้รับจากนิทานชาวนานได้อย่างน้อย 3 เรื่อง	<u>ข้อสอบความรู้</u> ขอ 1 - 5 <u>แบบสอบถามทัศนคติ</u> ขอ 1 - 4
1.1.2 เพลงพื้นบ้าน - เพลงเกี่ยวข้าว - เพลงส่งคอลำพวน - เพลงพวงมาลัย - เพลงกล่อมเด็ก	2.30	8	8	1. บอกถึงลักษณะสำคัญของเพลงพื้นบ้านบางเพลงได้ 2. บอกความหมายบางอย่างในเพลงพื้นบ้านบางเพลงได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> ขอ 6 - 13 <u>แบบสอบถามทัศนคติ</u> ขอ 5 - 12

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
1.1.3 ปริศนาคำทาย	.30	2	3	3. บอกจุดมุ่งหมาย ของเพลงพื้นบ้าน บางเพลงได้ 4. บอกถึงคุณค่าหรือ ประโยชน์ของเพลง พื้นบ้านบางเพลงได้ บอกถึงคุณค่าหรือประ- โยชน์ของปริศนา คำทายได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 14 - 15 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> ข้อ 13 - 15
1.1.4 ความเชื่อโชคลาง	.30	2	2	1. บอกถึงประโยชน์ ของการเชื่อ โชคลางได้ 2. สามารถบอกถึง ความหมายของ ความเชื่อโชคลาง ที่ยกตัวอย่างมาให้ ได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 ตัวอย่าง	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 16 - 17 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> ข้อ 16 - 17

การกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวนหัวโหม่งที่สอน	จำนวนข้อทดสอบความรู้	จำนวนแบบสอบถามทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
1.2 <u>ดนตรีพื้นบ้าน</u> รำโทน	1	3	3	1. บอกลักษณะเพลงที่ใช้ในการรำโทนได้ 2. บอกถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ในการรำโทนได้ถูกต้อง 3. บอกความแตกต่างระหว่างรำโทนกับรำวงได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 18 - 20 <u>แบบสอบถามทัศนคติ</u> ข้อ 18 - 20
2. <u>สาขามนุษยศาสตร์</u> 2.1 <u>ขนบธรรมเนียมประเพณี</u> - ประเพณีทำขวัญลูก - ประเพณีส่งกรานต์	2.30	8	10	1. บอกความหมายของประเพณีได้ 2. บอกจุดมุ่งหมายของประเพณีได้ 3. บอกถึงคุณค่าในประเพณีได้ 4. บอกกิจกรรมในประเพณีได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 21 - 28 <u>แบบสอบถามทัศนคติ</u> ข้อ 21 - 30

การกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
2.2 ประวัติจังหวัด - สภาพทางภูมิศาสตร์ - ประวัติความเป็นมาของจังหวัด - สภาพปัจจุบันของจังหวัด	1.30	6	5	1. บอกสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดได้ 2. บอกประวัติความเป็นมาของจังหวัดได้ 3. บอกสภาพปัจจุบันของจังหวัดได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 29 - 34 <u>แบบสอบถามทัศนคติ</u> ข้อ 31 - 35
2.3 โบราณสถาน <u>โบราณวัตถุ</u> - แหล่งมรดกก่อนประวัติศาสตร์ - เมืองโบราณคูบัว - ผนังใหญ่วัดขนอน - ภาพฝาผนังวัดคงคาราม - พระปรางค์วัดมหาธาตุ - พระพุทธรูปเขางู	3	12	10	1. บอกความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุ บางอย่างได้ถูกต้อง 2. บอกลักษณะของโบราณสถาน โบราณวัตถุ บางอย่างได้ถูกต้อง 3. บอกคุณค่าโบราณสถาน โบราณวัตถุ บางอย่างได้ถูกต้อง	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 35 - 46 <u>แบบสอบถามทัศนคติ</u> ข้อ 36 - 45

การกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
3. <u>สาขางานฝีมือ</u> การทำเครื่องปั้น ดินเผา	1	4	3	1. บอกถึงประโยชน์ จากการศึกษา ประวัติความเป็น มาเครื่องปั้นดินเผา ได้ 2. บอกลำดับขั้นตอน ในการทำเครื่อง ปั้นดินเผาได้ 3. บอกถึงปัญหาและ วิธีแก้ปัญหาในการ ทำเครื่องปั้นดินเผา ได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 47 - 50 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> ข้อ 46 - 48
4. <u>สาขากีฬาและ</u> <u>นันทนาการ</u> - การวิ่งวักคน - การ เล่นลูกขวง	1	4	4	1. บอกถึงอุปกรณ์ สำคัญในการเล่น ได้ 2. บอกวิธีการเล่นได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 51 - 54 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> ข้อ 49 - 52

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
5. <u>สาขาคหกรรมศิลป์</u> - สมุนไพร	1	4	3	บอกชื่อสมุนไพรที่ใช้ รักษาโรคใดถูกต้อง อย่างน้อย 4 ข้อ	<u>ข้อสอบความรู้</u> ข้อ 55 - 58 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> ข้อ 53 - 55
วัฒนธรรมท้องถิ่นทั่วไป	-	-	5		<u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> ข้อ 56 - 60

หมายเหตุ

- เนื้อเรื่องอยู่ที่ ภาคผนวก ง.
- ข้อสอบความรู้ และแบบสอบถามทัศนคติอยู่ที่ ภาคผนวก ข.

ภาคผนวก ข.

- แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี
- ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก ของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ
- แบบสอบถามวัดทัศนคติ ต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี
- ค่าอำนาจจำแนก วิเคราะห์ตามรายข้อของแบบทดสอบวัดทัศนคติ

แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

คำชี้แจงในการตอบแบบทดสอบ

แบบทดสอบฉบับนี้ต้องการถามความรู้ความเข้าใจทั่วไป ในมรดกทางวัฒนธรรม
ท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี โดยให้นักเรียนอ่าน แล้วพิจารณาจากความรู้ที่นักเรียนเคยทราบมาว่า
ควรจะเป็นข้อความใดที่ถูกต้อง โดยตอบตามความรู้จริงที่เป็นอยู่มากที่สุด ผลคะแนนของการ
ทดสอบฉบับนี้จะไม่มีการหักคะแนนการเว้นของนักเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ขอขอบคุณนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบทดสอบ

วิธีตอบแบบทดสอบ

ให้เขียนเครื่องหมาย ✕ บนตัวอักษร ก หรือ ข หรือ ค หรือ ง ในกระดาษ
คำตอบที่ตรงกับคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เพียงข้อละคำตอบเดียว

ตัวอย่าง

๐) แม่น้ำอะไรที่ไหลผ่านจังหวัดราชบุรี

✕. แม่น้ำแม่กลอง

ข. แม่น้ำท่าจีน

ค. แม่น้ำบางปะกง

ง. แม่น้ำเจ้าพระยา

- หมายเหตุ

ฉบับสมบูรณ์อยู่ภาควิชาคหวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ตาราง ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความรู้
ความเข้าใจ ในมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

ข้อที่	P	r	ข้อที่	P	r	ข้อที่	P	r
1	.75	.56	21	.75	.56	41	.78	.55
2	.66	.67	22	.66	.21	42	.54	.32
3	.76	.77	23	.46	.56	43	.79	.27
4	.66	.67	24	.37	.40	44	.54	.32
5	.39	.58	25	.76	.77	45	.66	.67
6	.66	.21	26	.70	.82	46	.63	.87
7	.40	.32	27	.58	.63	47	.78	.51
8	.43	.51	28	.50	.50	48	.66	.21
9	.25	.32	29	.79	.27	49	.39	.58
10	.76	.33	30	.78	.51	50	.28	.23
11	.22	.51	31	.76	.33	51	.78	.51
12	.60	.20	32	.73	.80	52	.76	.33
13	.33	.48	33	.67	.84	53	.78	.75
14	.76	.33	34	.34	.34	54	.70	.63
15	.71	.44	35	.44	.39	55	.78	.75
16	.63	.40	36	.36	.53	56	.73	.39
17	.61	.59	37	.75	.56	57	.50	.61
18	.76	.77	38	.63	.40	58	.47	.44
19	.76	.77	39	.78	.51			
20	.47	.32	40	.66	.21			

แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

1. คำแนะนำ แบบสอบถามนี้ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด แต่ผู้ตอบแต่ละคนจะตอบแตกต่างกันไป ตามความคิดเห็น ความรู้สึก และประสบการณ์เฉพาะตัว ขอให้ท่านอ่าน ข้อความอย่างช้า ๆ แล้วพิจารณาว่าท่านเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด แล้วเลือก ตอบตามความรู้สึกจากใจจริงของท่าน

2. วิธีตอบ ให้ขีดเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ท่านเลือกลงในกระดานคำตอบ ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

ข้อ 0). การถ่ายทอวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป

กระดานคำตอบ

ข้อ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	/				

แสดงว่า ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง ว่าควรจะมีการถ่ายทอวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป

ในแต่ละข้อโปรดคัดสินใจให้แน่ชัด แล้วขีดเพียงช่องเดียว มิฉะนั้นจะนำไป ใช้ประโยชน์ไม่ได้เลย ถ้าไม่เข้าใจคำแนะนำนี้ให้ถามได้

3. แบบสอบถามนี้ ไม่เกี่ยวข้องกับคะแนนประจำภาคของท่านแต่อย่างใด แต่การตอบตาม ความรู้สึกที่แท้จริงของท่านจะมีประโยชน์อย่างมาก ในการที่จะช่วยพัฒนา การเรียนการสอนให้แก่เยาวชนไทยในรุ่นต่อไป และยังมีผลในการช่วย รักษา มรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย อันมีคุณค่ายิ่งไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้น จึงขอให้ท่านตอบคำถามทุกข้ออย่างจริงจัง

- ๐. นิทานชาวบ้านเป็นสิ่งที่ไร้สาระ ไม่ได้ประโยชน์
- ๐. ควรมีการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีของจังหวัดราชบุรี ให้แพร่หลายมากขึ้น
- ๐. การซ่อมแซม บำรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุ ทำให้สูญเสียเงินไปโดยไม่คุ้มกับผลที่ได้รับ
- ๐. ทานรู้สึกภูมิใจที่จังหวัดราชบุรีมีการละเล่นพื้นบ้านอันมีค่าสืบทอดกันมา
- ๐. ทานเต็มใจที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรแก่ผู้อื่นต่อไป

หมายเหตุ

ฉบับสมบูรณ์อยู่ที่ภาคจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

การวาง ค่าว่านาจจำแนกวิเคราะห์ตามรายชื่อของแบบสอบถามทัศนคติ คอมมรกกทาง
วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

ข้อ ข้อที่	t	ข้อ ข้อที่	t	ข้อ ข้อที่	t
1	5.12	21	3.31	41	3.84
2	2.78	22	2.88	42	3.09
3	5.54	23	2.29	43	3.63
4	3.50	24	2.39	44	4.65
5	2.46	25	3.68	45	5.91
6	3.41	26	3.77	46	3.57
7	3.23	27	6.04	47	3.19
8	3.42	28	3.17	48	4.73
9	3.14	29	5.50	49	3.86
10	5.62	30	4.73	50	4.84
11	2.59	31	3.98	51	2.23
12	3.14	32	7.30	52	2.45
13	2.92	33	5.14	53	3.35
14	3.03	34	4.00	54	4.19
15	2.70	35	3.67	55	3.26
16	2.50	36	4.69	56	2.30
17	3.38	37	4.00	57	2.50
18	4.37	38	4.30	58	3.95
19	3.86	39	5.07	59	3.22
20	3.92	40	4.33	60	4.17

ภาคนวค ค.

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยกาย พักแรม
1.30	1. <u>สาขาศิลปะ</u> 1.1 <u>วรรณกรรม</u> <u>พื้นบ้าน</u> 1.1.1 นิทาน ชาวยาน - ปัญญาหนุ่ม - บานโป่ง - แม่น้ำแมกลอง - หลวงคาทอง - ทำไมเสือจึง มีลูกน้อย - เสือทำไมมี ลาย - คักปลาบ่นยอก ศาล	1. บอกถึงจุด ประสงค์ของ นิทานชาวยาน ได้ 2. บอกลักษณะ ของนิทานชา- ยानได้ 3. บอกถึงสิ่ง ที่ได้รับจาก นิทานชาวยาน ได้ อย่างน้อย 3 เรื่อง	1. ครูถามนักเรียนว่าใครเคยได้ ฟังนิทานชาวยานมาบ้าง เรื่อง อะไร และนิทานชาวยานเหล่านั้น มีลักษณะอย่างไร ให้นักเรียนช่วย กันเล่า ออกความเห็น แล้วครู สรุปเพิ่มเติมทั้งหมด 2. ครูถามนักเรียนว่า ใครเคย ได้ยินนิทานที่ครูจะเล่าให้ฟัง (เรื่องตามเนื้อหาที่จะสอน) มา แล้วบ้าง เพื่อร่วมกันเล่ากับครู 3. ครูเล่านิทานประกอบภาพและ ท่าทาง พร้อมทั้งมีการซักถามเนื้อ- หาบางตอนให้เด็กตอบความใน นิทานบางเรื่อง 4. เมื่อเล่านิทานจบทีละเรื่อง แล้ว ให้นักเรียนช่วยกันออกความเห็น ว่านิทานแต่ละเรื่องนั้นแสดง ให้เห็นถึงอะไรบ้าง แล้วครูช่วย สรุป	เหมือนกับกิจกรรมการสอน ในห้องเรียน แตกต่างกันคือที่ หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคายน พักแรม
			5. ให้นักเรียนออกความเห็นว่าการฟังนิทานมาทั้งหมด จุดประสงค์ของนิทานชาวนาที่แท้จริงคืออะไร แล้วครูช่วยสรุปทั้งหมดอีกครั้ง 6. ให้นักเรียนลองทำท่าบางตอนในนิทานที่ตนชอบให้เพื่อนดู	
2.30	1.1.2 เพลงพื้นบ้าน - เพลงเกี่ยวข้าว - เพลงส่งคอลำพวน - เพลงพวงมาลัย - เพลงกล่อมเด็ก	1. บอกถึงลักษณะสำคัญของเพลงพื้นบ้านบางเพลงได้ 2. บอกความหมายบางอย่างในเพลงพื้นบ้านบางเพลงได้ 3. บอกจุดมุ่งหมายของเพลงพื้นบ้านบางเพลงได้ 4. บอกถึง	1. ครูเปิดเทปให้นักเรียนฟังแล้วถามว่านักเรียนเคยได้ยินเพลงเหล่านี้มาบ้างหรือไม่ ใครเคยทราบประวัติความเป็นมาของเพลงเหล่านี้บ้าง ครูสรุปคำตอบนักเรียนแล้วบรรยายเพิ่มเติม 2. ครูแจกเนื่อร้องแก่นักเรียนให้ดูเนื้อเพลงแต่ละเพลง แล้วให้นักเรียนบอกลักษณะสำคัญของเพลงแต่ละเพลงว่ามีลักษณะอย่างไร โดยครูช่วยแนะนำและสรุปแล้วอธิบายความหมายบางอย่างในเพลง	เหมือนกับกิจกรรมการสอนในห้องเรียน ทดลองกันดูที่หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยกาย พักแรม
		คุณค่าหรือ ประโยชน์ของ เพลงพื้นบ้าน บางเพลงได้	3. ครูเปิดเทปเพลงแล้วให้ นักเรียนร้องตาม แลวแบ่ง นักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ให้แต่ละ กลุ่มแข่งกันร้องเพลงแต่ละ อย่างให้เพื่อนฟัง 4. ครูให้นักเรียนออกความ เห็นว่าจากเพลงที่ได้เรียนไป นั้น แต่ละเพลงมีจุดมุ่งหมาย อย่างไร และเพลงพื้นบ้านแต่ละ เพลงมีคุณค่าหรือประโยชน์ อย่างไรบ้าง แลวครูช่วยสรุป ทั้งหมดอีกครั้ง	
.30	1.1.3 ปริศนา- คำทาย	- บอกถึง คุณค่าหรือ ประโยชน์ ของปริศนา คำทายได้	1. ครูลองถามปริศนาคำทาย บางข้อแก่นักเรียนในทอบแลว ครูดามว่าใครเคยได้ยินหรือ เอนมาบ้าง จากนั้นครูก็แจก ปริศนาคำทายใส่กระดาษให้ นักเรียนทุกคน แลวให้แต่ละคนทาย จนครบแลวครูดามว่า จากการ เอนปริศนาคำทายนักเรียนได้ อะไรบ้าง ให้ช่วยกันออกความ	เหมือนกับกิจกรรมการสอน ในห้องเรียน แต่ต่างกันคือที่ หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคายน พักแรม
			คิดเห็นโดยครูช่วยแนะนำและสรุป ทั้งหมด 2. ครูแบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม แล้วแจกคำถามให้แต่ละกลุ่มช่วย กันคิดดังนี้.- - ปริศนาคำทายมีประโยชน์ อย่างไร - ปริศนาคำทายแสดงให้เห็น ถึงอะไร - แต่งปริศนาคำทายมากลุ่ม ละ 2 ปริศนา แล้วให้ตัวแทน แต่ละกลุ่มออกมาสรุปให้เพื่อน ฟังจนครบทุกกลุ่ม 3. ครูสรุปให้นักเรียนฟังอีกครั้ง หนึ่ง ว่าการเล่นปริศนาคำทาย มีคุณค่าหรือประโยชน์อย่างไร เพื่อเป็นการทบทวน	

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยค้าย พักแรม
.30	1.1.4 ความ เชื่อโชคล าง	1. บอกถึง ประโยชน์ ของการเชื่อ โชคลางได้ 2. บอกถึง ความหมาย ของความ เชื่อโชคลาง ที่ยกตัวอย่าง มาให้ได้ ถูกต้องอย่าง น้อย 1 ตัว- อย่าง	1. ครูสนทนากับนักเรียนถึง ความเชื่อโชคลางในชีวิตประ จําวัน เช่น การพยากรณ์ ความฝัน ฯลฯ แล้วถามนักเรียน ว่าใครเคยได้ยินความเชื่อโชคล างอะไรบ้าง ในยกตัวอย่าง ให้เพื่อนฟังพร้อมทั้งแปลความ หมายด้วย 2. ครูยกตัวอย่างความเชื่อ โชคลางบางอย่างให้นักเรียน ช่วยกันแปลความหมาย โดยครู ช่วยแนะนำและสรุป 3. ครูถามนักเรียนว่าจากการ เชื่อโชคลางต่าง ๆ เหล่านี้จะ ให้ประโยชน์อะไรบ้าง ให้ นักเรียนช่วยกันออกความเห็น แล้วครูสรุปให้นักเรียนฟังทั้งหมด อีกครั้งหนึ่ง	เหมือนกับกิจ- กรรมการสอน ในห้องเรียน แต่ต่างกันคือที่ หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยกา ย พักแรม
1	1.2 <u>ดนตรี</u> <u>พออนรำ</u> - รำโชน	1. บอก ลักษณะเพลง ที่ใช้ในการ รำโชนได้ 2. บอกถึง เครื่องดนตรี ที่ใช้ในการ รำโชนได้ ถูกต้อง 3. บอกความ แตกต่างระ- หว่างรำโชน กับรำวงได้	1. ครูบรรยายประวัติความเป็น มาของรำโชนแล้วเปิดเทปเพลง รำโชนให้นักเรียนฟัง แล้วถาม นักเรียนว่าใครเคยได้ยินและ ร้องไบบ้าง ครูแจกเนื้อเพลง รำโชนให้นักเรียนที่ร้องใครร้อง ได้เพื่อนฟัง 2. ครูให้นักเรียนพิจารณาและ ออกความเห็นว่าเป็นเพลงที่ใช้ในการ รำโชนมีลักษณะอย่างไร โดยครู ช่วยแนะนำ และสรุป 3. ครูเปิดเทปเพลงรำโชนให้ นักเรียนฟังแล้วร้องตาม จากนั้น จึงถามว่าจากที่ได้อ่านนั้นมีเครื่อง ดนตรีอะไรบ้าง ให้นักเรียนช่วย กันคิดและครูสรุปโดยเปิดเทปเพลง ให้นักเรียนฟังซ้ำอีกครั้ง 4. ครูสาธิตท่ารำโชนและการ รำวงให้นักเรียนดู แล้วจึงให้ นักเรียนจับคู่กันออกมารำโชนโดย การที่ครูสาธิตท่ารำประกอบเพลง ก่อนเพื่อให้เด็กทำตาม	เหมือนกับกิจกรรมการสอน ในห้องเรียน แต่ต่างกันอยู่ที่ หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคณา พักแรม
			5. ให้นักเรียนออกความเห็นว่าการร่ำโหนดทางจากการร่ำวงอย่างไร โดยครูช่วยสรุปด้วย	
2.30	2. <u>สาขามนุษย- ศาสตร์</u> 2.1 <u>ขนบธรรมเนียมประเพณี</u> - ประเพณีทำ ขวัญล้าน - ประเพณี สงกรานต์	1. บอกความ หมายของ ประเพณีได้ 2. บอกจุด มุ่งหมายของ ประเพณีได้ 3. บอกถึง คุณค่าใน ประเพณีได้ 4. บอกกิจ- กรรมในประ- เพณีได้	1. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรีว่ามีอะไรบ้าง และใครเคยรู้จักประเพณีทำขวัญล้านและสงกรานต์บ้าง 2. ครูถามนักเรียนว่าใครรู้ประวัติความเป็นมาของประเพณีทั้ง 2 นี้บ้าง ให้ออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง โดยครูเล่าตอนที่นักเรียนไม่ทราบพร้อมทั้งใ้ภาพและอุปกรณ์บางอย่างประกอบ คือ - ประเพณีทำขวัญล้าน ใ้ดูภาพเกี่ยวกับการทำขวัญล้าน นวดขาวจำลอง และเปิดเทปการทำขวัญ - ประเพณีสงกรานต์ ใ้ดูภาพวันสงกรานต์และอุปกรณ์ ได้แก่ พาน น้ำอบไทย ดอกไม้ ฯลฯ	เหมือนกับกิจกรรมการสอนในห้องเรียนแต่ต่างกันที่หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคายน พักแรม
			ที่ใช้ในการรณรงค์คำขวัญผู้สูงอายุ 3. ครูถามนักเรียนว่า ใครรู้ ความหมายของประเพณีทั้ง 2 บ้าง แล้วครูช่วยสรุป 4. ครูถามนักเรียนว่า ประเพณี ทั้ง 2 นี้ นักเรียนคิดว่าจุดมุ่งหมาย ของประเพณีเพื่ออะไร และให้ คุณค่าอะไรบ้าง โดยครูช่วยแนะนำ และสรุปเพิ่มเติม 5. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่า ในแต่ละประเพณีนั้นมีกิจกรรม อะไรบ้าง แล้วให้นักเรียนออก มาทำกิจกรรมบางอย่างให้เพื่อน ดูเป็นกลุ่ม โดยครูช่วยแนะนำ และสาธิตกิจกรรมบางอย่างให้ นักเรียนดู	

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคณา พักแรม
1.30	2.2 ประวัติ จังหวัด - สภาพทาง ภูมิศาสตร์ - ประวัติความ เป็นมาของ จังหวัด - สภาพปัจจุบัน ของจังหวัด	1. บอกสภาพ ทางภูมิศาสตร์ ของจังหวัดไค 2. บอกประวัติ ความเป็นมา ของจังหวัดไค 3. บอกสภาพ ปัจจุบันของ จังหวัดไค	1. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยว กับเรื่องจังหวัดราชบุรี ในเรื่อง สภาพทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับที่ตั้ง อาณาเขต ฯลฯ โดยครูถามแล้ว ให้นักเรียนตอบ 2. ครูเล่าประวัติความเป็นมา ของจังหวัดราชบุรี โดยครูซัก- ถามเด็กบางตอนด้วยขณะที่เล่า 3. ครูถามนักเรียนเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบันของจังหวัดว่าเป็นอย่างไร ให้เด็กช่วยกันตอบ 4. ครูฉายสไลด์ประกอบคำบรรยาย เรื่องจังหวัดราชบุรี ในเรื่อง ประวัติความเป็นมาของจังหวัด สภาพการปกครองในปัจจุบัน ประชากรในจังหวัด สภาพภูมิศาสตร์ อาณาเขตของจังหวัด ฯลฯ หลัง จากนั้นครูจึงช่วยสรุปทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง	เหมือนกับกิจกรรมการสอน ในห้องเรียน แต่ต่างกันอยู่ที่ หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคาบ พักแรม
3	2.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ - แหล่งมรดกก่อนประวัติศาสตร์ - เมืองโบราณคูบัว - ผนังใหญ่วัดขนอน - ภาพฝาผนังวัดคงคาราม - พระปรางค์วัดมหาธาตุ - พระพุทธรูปปางไสยาสน์	1. บอกความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุ บางอย่าง ได้ถูกต้อง 2. บอกลักษณะของโบราณสถาน โบราณวัตถุบางอย่าง ได้ถูกต้อง 3. บอกถึงคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุบางอย่าง ได้ถูกต้อง	1. ครูถามนักเรียนว่า ใครเคยไปคูโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดราชบุรีบ้าง มีอะไรบ้าง ให้ช่วยกันออกความคิดเห็นมา 2. ครูเลือกโบราณสถาน โบราณวัตถุที่นักเรียนบอกมาโดยให้ตรงกับเรื่องที่จะสอนแล้วถามนักเรียนว่าใครทราบประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุ เหล่านั้นบ้าง ให้เล่าให้เพื่อนฟัง โดยครูช่วยแนะนำและสรุปเพิ่มเติมทุกเรื่อง 3. ครูนำภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุ และตัวอย่างของจริงของโบราณวัตถุบางอย่างให้เด็กดูแล้วฉายสไลด์ภาพเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่จะสอนประกอบคำบรรยายถึงลักษณะต่าง ๆ ให้นักเรียนฟัง 4. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปถึงคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ	1. ครูนำนักเรียนไปชมโบราณวัตถุ โบราณสถาน และถามว่าใครเคยไปมาแล้วบ้าง ให้เล่าประวัติความเป็นมาเท่าที่นักเรียนทราบ แล้วครูช่วยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้ง 2. ให้นักเรียนดูลักษณะต่าง ๆ ของโบราณสถาน โบราณวัตถุ พร้อมกับให้จับตองดูโดยวิทยากรให้คำบรรยาย และถ้าใครสงสัยก็ให้ถามวิทยากรได้ 3. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปถึงคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคายน พักแรม
			ทั้งหมด โดยครูช่วยสรุปทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง	คาของโบราณ สถาน โบราณ วัตถุ ทั้งหมด โดยครูช่วยสรุป รวมคายน
1	3. <u>สาขาช่างฝีมือ</u> การทำเครื่องปั้น ดินเผา	1. บอกถึง ประโยชน์จาก การศึกษา ประวัติความเป็นมาเครื่อง ปั้นดินเผาได้ 2. บอกลำดับ ขั้นตอนในการทำเครื่อง ปั้นดินเผาได้ 3. บอกถึง ปัญหาและวิธี แก้ปัญหาในการทำเครื่อง ปั้นดินเผาได้	1. ครูให้นักเรียนดูภาพเครื่องปั้น ดินเผา พร้อมกับตัวอย่างของจริง แล้วจึงสนทนากับนักเรียนถึงเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาว่าใครเคยทราบ ประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้น ดินเผาบ้าง แล้วช่วยกันออกความ เห็นว่า จากการศึกษาประวัติ เครื่องปั้นดินเผาที่มีประโยชน์อย่าง ไร โดยครูช่วยสรุป 2. ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคย ไปดูโรงงานเครื่องปั้นดินเผา บ้างมีขั้นตอนในการทำอย่างไร ให้เล่าให้เพื่อนฟัง โดยครูคอย แนะนำและสรุปให้ทั้งหมด 3. ครูฉายสไลด์เรื่องเครื่องปั้น ดินเผา เกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ	1. ครูพานักเรียน ไปชมโรงงานทำ เครื่องปั้นดินเผา แล้วให้นักเรียน สังเกตขั้นตอนใน การผลิตเครื่อง ปั้นดินเผา โดย วิทยากรพาชมชั้น ตอนต่าง ๆ และ บรรยายประกอบ ถ้าใครสงสัยก็ซัก ถามวิทยากรหรือ คนงาน หรือเจ้า ของโรงงานได้ 2. ให้นักเรียน ซักถามคนงาน

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการสอนโดยค่าย พักแรม
			ในการทำเครื่องปั้นดินเผาพร้อม กับบรรยายประกอบสไลด์ด้วย 4. ครูถามนักเรียนถึงปัญหาใน การทำเครื่องปั้นดินเผามีอะไร บ้าง ให้นักเรียนช่วยกันคิด แล้ว ครูช่วยสรุปให้ฟังอีกครั้ง 5. ครูให้นักเรียนช่วยกันคิดหา วิธีแก้ปัญหามาย่างอย่างในการทำ เครื่องปั้นดินเผา แล้วครูช่วย สรุปทั้งหมด	และเจ้าของ โรงงานถึงปัญหา ต่าง ๆ และวิธี การแก้ปัญหาใน การทำเครื่องปั้น ดินเผา โดยครู คอยแนะนำและ สรุปรวมด้วย 3. เมื่อกลับถึงที่ พักครูและนักเรียน ช่วยกันสรุปถึง ประโยชน์จากการ ศึกษาเรื่องเครื่อง ปั้นดินเผา แล้ว ช่วยกันสรุปทั้งหมด จากการชมโรง- งานเครื่องปั้น ดินเผาอีกครั้งหนึ่ง
1	4. <u>สาขากีฬาและ นันทนาการ</u> - การวิ่งวู้ดคน - การเล่นลูกข่าง	1. บอกถึง อุปกรณ์สำคัญ	1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงการ ละเล่นที่นักเรียนเคยเล่นเคยพบ	1. ครูพานักเรียน ไปที่สนามแล้วนำ

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคายน พักแรม
		ในการเล่นได้ 2. บอกวิธี การเล่นได้	ในจังหวัดราชบุรี ว่ามีอะไรบ้าง แล้วถามนักเรียนว่า รู้จักการเล่น วิ่งวักคนและการเล่นลูกขวงหรือไม่ การวิ่งวักออกมาแล้วและสาธิตให้ เพื่อน ๆ ดูและฟัง โดยครูช่วย แนะนำและสรุป 2. ครูให้นักเรียนดูอุปกรณ์ประกอบ การเล่นทั้ง 2 ชนิด 3. ครูอธิบายวิธีการเล่นทั้ง 2 ชนิด แล้วให้ดูรูปภาพประกอบ และ วาดภาพให้นักเรียนดูด้วย	อุปกรณ์ที่ใช้ใน การเล่นทั้ง 2 ชนิด ให้นักเรียน ดูเพื่อประกอบ การเล่น 2. ครูอธิบาย วิธีการเล่นทั้ง 2 อย่างให้นัก- เรียนฟัง แล้ว สาธิตก่อน 1 รอบ จึงให้นัก- เรียนลงมือแข่ง กันกันในงาน
1	5. <u>สาขา</u> <u>คหกรรมศิลป์</u> สมุนไพร	บอกชื่อสมุนไพร ที่ใช้รักษาโรค ได้ถูกต้องอย่าง น้อย 4 ข้อ	1. ครูให้นักเรียนเก็บสมุนไพรที่ นักเรียนรู้จักมาแล้ว แล้วให้เพื่อน ฟังว่ามีสมุนไพรชื่ออะไร มีประ- โยชน์อย่างไร และบอกสถานที่ เก็บมาด้วย 2. ครูนำสมุนไพรที่ครูนำมาให้ นักเรียนดู แล้วถามว่านักเรียน	เหมือนกับกิจ- กรรมการสอน ในห้องเรียน แต่ต่างกันคือที่ หมายเหตุ 3

จำนวน ชั่วโมง การสอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการสอนในห้องเรียน	กิจกรรมการ สอนโดยคายน พักแรม
			คนใดรู้จักบ้าง ให้บอกประโยชน์ ของสมุนไพรนั้นด้วย โดยครูช่วย แนะนำและสรุปอีกครั้ง 3. ครูให้นักเรียนช่วยกันยก ตัวอย่างสมุนไพรที่เคยพบและ บอกประโยชน์ให้เพื่อนฟัง 4. ครูให้นักเรียนออกความเห็น เกี่ยวกับประโยชน์ของสมุนไพร ว่ามีอย่างไรบ้างและครูช่วยสรุป ทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง	

หมายเหตุ

1. เนื้อเรื่องคือ ภาคนวนก ง.
2. กิจกรรมการสอนด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีกิจกรรมเล่านิทานกองไฟเสริมด้วย โดยนำเนื้อเรื่อง
ที่สอนและมีเกมต่าง ๆ ประกอบด้วย
3. บรรยากาศในการเรียน การสอน ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม ต่างกับการเรียน การสอนในห้อง
เรียน ดังนี้.-
 - นักเรียนแต่งตัวตามสบาย
 - มีการพาทักษะศึกษา ภูเขาจริง และในระหว่างอยู่บนรถก็มีการสนทนาการ พักผ่อน
ทำให้เกิดความสนิทสนม กันเคย เป็นกันเองมากขึ้น
 - ไม่มีการจัดสถานที่เรียนให้เป็นระเบียบ คือ เรียนที่ตรงไหนก็ได้ ที่เหมาะสมนอก
ห้องเรียน
 - นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี อยู่ร่วมกันตลอดเวลา

ภาคผนวก ง.

เนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี

ความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

1. สาขาศิลปะ

1.1 วรรณกรรมพื้นบ้าน

1.1.1 นิทานชาวบ้าน การเล่านิทานเป็นเรื่องเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ และเป็นที่ยอมรับแพร่หลายทั่วไปทุกหนทุกแห่งในชุมชนทุกชั้น นับตั้งแต่พระราชามาจนถึงคนยากจน แม้ว่าเรื่องในนิทานจะแตกต่างกันไปตามภาคต่าง ๆ ของโลก แต่จุดประสงค์ก็ส่งเสริมในการเล่า นิทานของมนุษย์เป็นอย่างเดียวกันหมด คือมนุษย์เราทั่วไปต้องการเครื่องบันเทิงใจในยามว่าง งานประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเป็นเหตุผลเนื่องมาแต่ศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลเหนือจิตใจ มนุษย์ และเป็นต้นเหตุให้นิทานขึ้นมากมาย นิทานต่าง ๆ จึงบังเกิดขึ้นหลายประเภท เล่า สืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน เป็นทำนองมุขปาฐะ ก่อนที่จะได้จารึกเป็นลายลักษณ์อักษร

(กุหลาบ มลลิกะมาส 2516:99-100)

นิทานชาวบ้านมีลักษณะดังนี้

1. เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว ไม่ใช่ร้อยกรอง
2. เล่ากันด้วยปากสืบกันมาช้านาน ทอมาการเขียนเจริญขึ้น จึงเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปากเปล่า
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่า พังมาจากผู้เล่า ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกทอดหนึ่ง

ประโยชน์และคุณค่าของนิทานชาวบ้าน

1. ประโยชน์และคุณค่าในด้านปัญญา
2. ประโยชน์และคุณค่าด้านความเพลิดเพลิน
3. ประโยชน์และคุณค่าในด้านความรู้ต่าง ๆ
4. ประโยชน์และคุณค่าในด้านคติสอนใจ

ตัวอย่างนิทานชาวบ้าน

ปัญญาทึบ (เชื่อน มั่งคั่ง การสัมภาษณ์ 2523)

กษัตริย์องค์หนึ่ง มีพระราชธิดาพระชนมายุสมควรที่จะคู่สมรสได้ ก็รับสั่งให้สร้างหอ เติมเมฆ ให้พระราชธิดาประทับอยู่บนยอดหอสูงตลอดเวลา แล้วประกาศว่า มนุษย์ใด

มีปัญญาขึ้นไปถึงยอดหอสูงนั้น ไค้ก็จะไค้สมรสกับพระราชธิดา

กษัตริย์ในประเทศต่าง ๆ ก็พากันมาทดลองความสามารถของตน แต่ไค้กลายเป็นเหยื่อของสิ่งทีไค้ที่เฝ้าอยู่ทุกชั้นของหอนั้นเสียหลายองค์ แล้วตอจากนั้นก็ไม่มีใครกล้าพยายามอีก ต่อมาอีกไม่ช้า เมื่อปรากฏว่ามีฤๅษีลมหัพพัธไปทางหอสูง หนุ่มสามัญชนคนรักของพระราชธิดาจึงตั้งตนชักจูงเลนจนถึงมีค้ำ ชาวเมืองนอนหลับกันหมดแล้ว จึงไค้สายป่านหิมาไปบนยอดหอสูง แล้วหย่อนตัวลงมากลางเส้นเชือกอีกเส้นหนึ่ง จนถึงหน้าคางหอสูง แล้วความรักของพระราชธิดากับหนุ่มเจ้าปัญญาก็สมความปรารถนาในวาระนั้น

ในวันรุ่งขึ้น กษัตริย์ผู้ทรงไว้วางใจความยุติธรรมก็จักให้พระราชธิดาของพระองค์เข้าสู่พิธีมงคลสมรสกับหนุ่มสามัญชนคนเจ้าปัญญา และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขตลอดกาล
บ้านโป่ง (พจนานุกรม 2518:21)

บ้านโป่งเป็นชื่ออำเภอหนึ่งในจังหวัดราชบุรี สาเหตุที่มีชื่อบ้านโป่ง เล่ากันว่าแต่เดิมนั้นพื้นที่เป็นป่าโปร่ง ช้างยังมีดินโป่งซึ่งเป็นดินร่วนเค็มและเป็นอาหารของสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงผา ดังนั้น บรรดาสัตว์ทั้งหลายจึงมาหากินในเขื่อนี้ ต่อมาเมื่อมีผู้อพยพมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ไค้หักล้างถางพงเพื่อทำการเพาะปลูกและสร้างที่พักอาศัย ทำให้บริเวณป่าโปร่งนี้เริ่มหมดสภาพไป คำว่า "ป่า" ก็เปลี่ยนมาเป็น "บ้าน" และคำว่า "โป่ง" ก็เรียกเพี้ยนไปจนกลายเป็น "บ้านโป่ง"

บางทีคำว่า "บ้านโป่ง" เดิมทีเดี๋ยว เรียกว่า "บ้านทับโป่ง" เพราะมีกระท่อม หรือ "ทับ" อยู่ข้าง ๆ ดินโป่ง แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า "บ้านโป่ง" เพราะสะดวกและสั้นดี
แม่น้ำแม่กลอง (พระครูปลัดบวรจวบ ฉันทวีริยะ 2521:17-19)

มีพระราชพงศาวดารหนึ่ง ทรงพิชิตราชธรรมมาก กรอบครองแคว้นแคว้นดินแดนสุวรรณภูมินี้ มีหนุมานนำกลองใบใหญ่มาถวาย แลวบอกกับพระราชาว่า ถ้าหากบ้านเมืองเกิดเหตุวาทภัยร้ายแรงแล้วไซ้ เช่น เกิดสงคราม เป็นต้น ให้ทรงตีกลองใบนี้ขึ้น จะลงมาช่วย กลองนี้กล่าวกัันว่า เป็นกลองใหญ่ไค้มากและเป็นกลองวิเศษ ที่ตีเดียวดังลั่นไปถึง 16 ชั้นฟ้า เมื่อมอบกลองให้แก่พระราชาแล้ว หนุมานก็เหาะหายลับเข้ากลีบเมฆไป

ต่อมาไม่ช้าไม่นาน พระราชาพระองค์นั้นก็ไค้พระชายาที่สวยสดงดงามมาก วันหนึ่งพระองค์เสด็จพระราชดำเนินกับพระชายาไปรอบ ๆ พระตำหนัก พระชายาเห็นกลองใบใหญ่

มาก ก็เป็นของแปลกไม่เคยพบเห็นมาก่อนก็สนพระทัย ทรงไต่ถามพระราชสามี พระราชาก็ทรงเล่าให้ฟัง พระชายาได้ฟังก็เกิดความอยากเห็นตัวหนุมานขึ้นมาทันที ทรงอ้อนวอนขอให้พระ-
สวามีก็ตกลงเพื่อดูตัวหนุมาน พระราชาก็ทรงห้ามปรามว่า ไม่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ แล้วก็ไม่ไ-
ต่องเป็น เรื่องสำคัญของบ้านเมืองจึงได้ไต่ถามพระองค์จะห้ามปรามหักทันทใด ๆ แต่ใจของพระ-
นางคนนั้นปรารถนาอะไรแล้ว ไม่ใช่ว่าใจ ก็เป็นไมยอมเด็ดขาด ในที่สุดพระราชาก็ทน
ความรบเร้าของพระชายาไม่ไหวจึงก็ตกลงลงไป เสียงดังสนั่นครั่นครั่นอากาศ บัดลก็มีเสียง
เผือกวางกายกำยำลำสันใหญ่โตมายืนปรากฏอยู่ตรงพระพักตร์ ถามพระราชาวา มีศึกสงคราม
เกิดขึ้นหรือ พระราชาตอบว่าเปล่า เป็นแต่เพียงพระชายาของเราอยากเห็นหนุมานเท่านั้น
เมื่อหนุมานฟังดังนั้นก็โกรธเคืองพระราชฯ กระหึ่มบาทแล้วว่า คุณพระชายาใจทราม กลอง
นี้มีไชกลองก็เล่น ทำเป็นซ้างจับตักแตน เรื่องเล็กทำเป็นเรื่องใหญ่ ตั้งแทนต่อไป ถ้าเลือก
ไม่ตกทรมแผ่นดิน ทวมทองช้างแล้วไซ้ เราจะไมมาช่วยอีกต่อไป ว่าแล้วหนุมานก็เอาเท้าถ้ำ
กลองใหญ่ใบนั้นกระเด็นไปตกคงไม่ใบหญ้าแห้ง เลยเรียกกันว่าคำมปลากแพรง อันเป็นต้น
ลำนำแมกลอง แล้วกลองใบนั้นก็ถึงลงลอยไปตามกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวจัด พัดพากลองลอย
ผ่านเมืองกาญจนบุรี ราชบุรี ถึงสมุทรสงคราม ตามลำตับ ก็พอสึกกับน้ำทะเลไหลเอ่อขึ้น
กลองใบนั้นจึงลอยวนอยู่ที่ปากคลองลัด จวนจะออกทะเลอยู่แล้ว เลยเรียกวากลองลัดจวน มี
ผู้คนพบเห็นก็ช่วยกันนำขึ้นฝั่ง ทอว่ามีพระภิกษุรูปหนึ่งมาพบเขาเห็นวาทันนั้นมีท่าเลดี ก็เลยสร้าง
วัดขึ้นในที่นั้น แล้วเอากลองไว้ที่วัดนั้นเหมาะสมดี เมื่อมีกิจการงานหรือเวลาเพลก็ใช้กลอง
ใบนั้น โดยที่วัดนั้นมีกลองใบใหญ่ จึงเรียกว่า วัดใหญ่แมกลองมาคราบเท่าทุกวันนี้

หลวงตาทอง (เก็บ สุวรรณประเสริฐ การสัมภาษณ์ 2523)

มีวัดอยู่วัดหนึ่งไม่มีคนมาทำบุญกันเลย แล้วในวัดนั้นก็มียหลวงตาทอง เป็นพระอยู่วัดนั้น
หลวงตาทองต้องการจะให้มีคนมาทำบุญวัดนี้มาก ๆ จึงออกอุบายให้เด็กวัดไปขโมยคันไถของ
ชาวนามาซ่อนไว้ในบ่อน้ำ เมื่อเจ้าของคันไถจะไถนั้นก็หาคันไถไม่พบ จึงถามเด็กวัดว่าเห็น
คันไถของข้าไหม เด็กวัดก็บอกว่าไม่เห็น ให้ไปถามหลวงตาทอง ให้หลวงตาทองทวนดูให้
จากนั้นชาวนาก็มาหาหลวงตาทอง หลวงตาทองแกล้งจับยามสามตาตุ แล้วก็พูดว่าหาเห็นแล้ว
มันอยู่ในบ่อน้ำนั้นเอง แล้วชาวนาก็ไปหาคันไถในบ่อน้ำ แล้วพบคันไถนั้นก็ดีใจมาก แล้วชาวนา
คนนั้นก็ไปเที่ยวบอกกับชาวบ้านว่า หลวงตาทองท่านนายแมน ชาวบ้านก็นับถือ แล้วก็มาทำบุญกัน

จากนั้นหลวงตาทองก็ทำแผนอีก ให้ลูกศิษย์วัดนำควายไปซ่อนอีก เมื่อเจ้าของควายตามหาควายไม่พบ ลูกศิษย์ก็บอกให้ไปหาหลวงตาทอง หลวงตาทองก็แกล้งทำนายถูกอีก แล้วขานนี้ก็ดังไปทั่วทั้งบาง ชาวบ้านก็จับถ้อยกันมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ขานนี้ก็ไปถึงทูลกระหม่อม บังเอิญชั้นทองของพระมหากษัตริย์หายพอดี คนที่ขโมยคือนายทอง แต่พระมหากษัตริย์ไม่รู้ว่าใครขโมยกษัตริย์จึงให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปหาหลวงตาทองมาทำนาย ว่าชั้นทองนั้นอยู่ที่ไหน แล้วหลวงตาทองก็ไปหาที่พระราชวัง ควายในใจแค้นระริวสันไปทั้งตัว เพราะแกล้งนายแกล้งทำนายไม่ถูก เพราะเรื่องเก่า ๆ ที่แก้ทำขึ้นนั้นควายฝีมือแกล้งทำนายได้ถูก เพราะเป็นอุบายของแกล้งเอง แต่ครั้งนี้การหายของชั้นมันไม่ใช่เป็นอุบายของแกล้ง แต่มันเป็นการกระทำของนายทอง พระมหากษัตริย์บอกให้ไปพัก 1 คืนก่อน รุ่งเช้าจึงคอยมาทำนาย

นายทองที่ขโมยชั้นไม่ร้อนใจโกรธใจ เกรงว่าจะถูกตัดหัวจึงไปแอบดูหลวงตาทอง แล้วบังเอิญหลวงตาทองอุทานออกมาว่า โอ้ทองเอ๋ย คราวนี้เองจะคงตายแน่ (โอ้ทอง หมายถึงหลวงตาทอง) แล้วนายทองไปได้ยินเข้า ก็คิดว่าพูดถึงตัวยิ่งร้อนใจมากขึ้น จึงเข้าไปหาหลวงตาทอง และรับสารภาพ แล้วบอกหลวงตาทองว่า อยานำเรื่องนี้ไปบอกพระมหากษัตริย์ หลวงตาทองก็ให้สัญญา แล้วหลวงตาทองก็ถามว่า เขาขึ้นไปไว้ที่ไหน นายทองบอกว่า เขาไปไว้ที่บันได พอถึงรุ่งเช้าก็ทำพิธี แล้วก็ทำนายว่าชั้นอยู่ใต้บันได กษัตริย์จึงให้ทหารไปดู และแล้วก็ได้ชั้นมา กษัตริย์ดีใจมาก จึงเลี้ยงอาหารหลวงตาทองเป็นงานใหญ่ แล้วบังเอิญหลวงตาทองกินซาไก ซาไกก็คคอกก็ทำหัวแฉีก ๆ หันหน้าไปทางข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ แล้วข้าราชการเหล่านั้นเข้าใจผิดคิดว่าเรียกพวกคนเขามาหา ทางก็วิ่งกันเข้ามาหา แล้วบังเอิญขณะนั้นฟ้าผ่าไถ่ลงมาโดนที่หนึ่งของพวกข้าราชการเหล่านั้น จึงรอดตายอย่างหวุดหวิด ก็เพราะกระดูกโกคคคคหลวงตาทอง จึงทำให้หลวงตาทองมีชื่อเสียงมากขึ้นกว่าเดิมมากทีเดียว

ทำไมเสือจึงมีลูกน้อย (สคส. ไซยกุล อ้างอิงมาจาก กุหลาบ มลลิกะมาส 2516:

163-164)

เมื่อเทพเจ้าสร้างโลก สร้างคนขึ้นแล้ว ก็สร้างสัตว์ต่าง ๆ ให้มีขึ้นในโลกอีกมากมายหลายชนิด ต่อมาสัตว์เหล่านั้นมีลูกสืบพืชพันธุ์ เพิ่มจำนวนขึ้นมากมาย จนเหตุการณ์เกรงว่าสัตว์ต่าง ๆ จะมีมากเกินไปจนล้นโลก จึงเนรมิตเสือคู่หนึ่งไว้กินสัตว์อื่น ๆ ให้คงเหลือจำนวนพอดี ๆ ไม่มากเกินไป เมื่อเทพเจ้าเนรมิตเสือขึ้นนั้น ได้สอนคาถาของขลังให้เสือคู่นั้นท่องไว้

เป็นประจำ เพื่อจะได้แพร่พืชพันธุ์ต่อไป คาคาที่เหวคาตอนใต้เสียภาวนาไว้คือ "ปีละ 7
ครอก ๆ ละ 7 ตัว" หมายความว่า ปีหนึ่ง ๆ เสือจะมีลูกถึง 7 ครอก ๆ หนึ่ง ๆ ยังได้ถึง
7 ตัว ทกว่าปีหนึ่งเสือกูหนึ่งจะมีลูกได้ถึง 49 ตัว พอนานปีเข้าเสือกก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากมาย
นับไม่ถ้วน กินสัตว์อื่นเป็นอาหารจนจะสูญพันธุ์หมด มีจะเหลืออยู่ก็แต่เสือกอย่างเดียว

ฝ่ายเหวคาผู้สร้างเสือกก็เกิดรอนใจขึ้นมา คราวนี้ยิ่งกว่าเมื่อคราวกลัวสัตว์จะฉกโลก
คิดหาทางแก้ต่อไป โดยจะไปแกคาคาที่ให้ออกกับเสือก ให้เสือกขยายพันธุ์ไต่ถอยลง แต่จะไปบอก
แกตรงไปตรงมาก็ไม่ดี จึงหาวิธีแกคาคานั้นโดยนิมิตองค์เป็นนกคุ้ม ไปคอยแอบอยู่ตามทางที่เสือก
เดินท่องคาคาประจำ พอเสือกเข้ามาใกล้ก็แกล้งบินผ่านตัดหน้าเสือกไป เสือกกำลังหลงเพลิน ๆ
ก็ตกใจจนลืมคาคาที่ท่องไว้ จำสับสนไขว่ไขว่ไปหมด แทนที่จะเป็นปีละ 7 ครอก ก็สับสนเป็น
7 มีครอก ที่ว่าครอกละ 7 ตัว เสือกก็ลืม จำไม่ได้ว่าเท่าไรแน่ เพราะฉะนั้น ทั้งแค้นเป็น
คนมา เสือกจึงมีลูกนาน ๆ หนึ่ง และหนึ่งก็เอาเป็นแน่ไม่ได้ว่ากี่ตัว บางทีก็มาก บางทีก็
น้อย แต่ไม่ถึงครอกละ 7 ตัวเท่าแต่ก่อน จำนวนเสือกก็ค่อย ๆ น้อยลง พอถึงกับจำนวนสัตว์ที่จะ
เป็นเหยื่อเสือกเหมาะสม ไม่มากไม่น้อยไป จำนวนสัตว์ในโลกจึงไม่สูญพันธุ์ และจำนวนเสือก
ไม่มากเกินไป

เสือกทำไมมีลาย (วินัย จำปี อ้างอิงมาจาก กุหลาบ มลลิกะมาส 2516:155-156)

ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ทั้งแต่ครั้งสัตว์ยังพูดภาษาคคนได้ ยังมีคนยากจนคนหนึ่งชื่อ คาโท
ปกติคาโทเป็นคนไม่สู้ขยันทำมาหากินนัก นาน ๆ จึงจะเข้าป่าตัดหวายมาขาย พอเลี้ยงชีพ
คราวหนึ่ง ประพาศมาถึงนี้ทั้งแกหนุ่มจนแก่ วันหนึ่งคาโทเข้าป่าตัดหวายมาขายดังเช่นเคย
ขณะที่กำลังตัดหวายอยู่ในป่านั้น มีเสือกโคร่งตัวใหญ่โผล่ออกมาเจอเขา ก็จับคาโทกินเป็น
อาหาร คาโทกลัวจะต้องเป็นเหยื่อเสือกจนแทบสิ้นสติ ก็อุบายหาทางรอดอยู่ในใจเป็นครู
ในที่สุกก็แข็งใจแสร้งร้องคุเสือกไปว่า "เฮ้ย อายนี่มันแกล้งเรื่องจะกิน จะตายไม่รู้ตัว ไม่รู้หรือ
ว่าใคร ๆ เขาก็ตาย เตรียมหาทางช่วยให้ตัวรอดตายกันทั้งนั้น ถึงเอ็งกินข้าได้ก็ไม่อิ่มอยู่
นานหรอก ประเดี๋ยวเอ็งก็ท้องตายมั่ง ตายลำบากเสียด้วยซี" เสือกไม่เข้าใจคำบอกเล่าของ
คาโทจึงย้อนถามว่า "ทำไมข้าถึงจะท้องตายเล่า แล้วก็อายนี่ว่าตายลำบากนะเป็นยิ่งงิ ข้าจะ
ตายยิ่งงิ" คาโทแกล้งทำเป็นตกใจ ร้องบอกไปว่า "อะไรนี่ เอ็งไม่รู้จริง ๆ หรือว่าปีนี้น้ำ
จะท่วมฟ้า ปลาจะกินดาว ข้ามาตัดหวายที่ป่านี้ จะเอาไปทำไม่รู้ไหม ข้าจะเอามันลูกเมียข้าผูก

โยงไวบนต้นไม้สูง ๆ ใหลพ่นน้ำ ใครเขาก็เตรียมตัวหนีน้ำกันทั้งนั้นแหละ เอ็งมัวไปอยู่ไหน เสียละ จึงไม่รู้เรื่อง ระวังเถอะน้ำมาเมื่อใดเอ็งก็จมน้ำตายเมื่อนั้น ข้าถึงว่า กินข้าเข้าไป ก็ไม่มีประโยชน์อะไร ไม่นานเอ็งก็ตายเหมือนกัน จมน้ำตายนะ มันตายลำบากนะเจ้า"

เสือได้ฟังคำโทษความน่าจะท่วมฟ้า ปลาจะกินตัว ดังนั้น ก็ตกใจกลัวว่าจะจมน้ำตายอย่างคาโหมบอก จึงอ่อนน้อมตาโทขอให้ช่วยเอาหวายมัดตัวผูกโยงไวบนต้นไม้สูง ๆ ใหลพ่นน้ำได้ คาโหมบอ เป็นปฏิเสฐว่าไม่มีเวลาพอ จะรีบตัดหวายกลับมาตอนที่น้ำจะหลาก เสือยังตกใจกลัวหนักขึ้น อ่อนน้อมรำไรให้คาโหมบอให้ได้ คาโหมบอจึงทำเป็นเสียอ่อนน้อมไม่ได้ ก็ต้องช่วยมัดเสือดุ๊กแน่นไว้กับต้นไม้ พอสิ้นพนักิน แล้วก็เอาหวายที่เสือนั้นเป็นริ้วรอย ลายพร้อยไปทั่วตัว แค่นั้นมา เลากันว่า เสือเกิดใหม่ก็มีลายเสือ รอยที่ถูกคาโหมบอไว้แต่ครั้งนั้นมา

ดักปลานนยอกศาล (เต็ม สุวรรณประเสริฐ การสัมภาษณ์ 2523)

มีผู้เมียคนหนึ่ง ผู้เป็นคนโง่ วันหนึ่งเขาไปดักปลานนยอกศาล ไปติดเอานกกระยาง ชายโง่ผู้นั้นจะเอามาให้เมียแก นกกระยางขอร้องบอกว่า ไม่ต้องจับฉันหรอก เดี่ยวจะตามไปลงหมอเอง ชายโง่เชื่อก็กลับมาจะไม่กินแกนนกกระยาง ชายโง่ไปถึงบ้านถามเมียว่า แกนนกกระยางเสร็จแล้วหรือยัง เมียบอกว่าที่ไหน ไม่เห็นนกกระยางสักตัวเดียว ชายโง่บอกเมียว่าเขาดักปลานนยอกศาลแล้วโดนก เมียว่าถ้าโดนกทำไมไม่เอาไม้ที่โหล่ง แล้วหามาแกง ชายโง่ผู้นั้นก็ออกไปอีก ไปพบเห็นคนชราคนหนึ่ง เขาไม่คิดจนแล้วหามาให้เมีย เมียบอกว่ามันเห็นที่หลังพบเห็นที่โดนแล้วหามาแกงนะ ชายผู้นี้ก็เขาไปแล้วไปพบผัว ชายผู้นี้คิดว่าผัวเป็นเห็น เขาเอามือถอนผัว ผัวก็คอยชายผู้นั้นจนคาบวม ชายผู้นี้ก็กลับมาบอกว่า เมื่อก็เขาไปเจอเห็นชราเขาก็เอามือถอน ทำไมมันจึงคอยหน้าบวม เมียบอกว่าโง่จังมันผัว แล้วบอกว่าเวลาเจอผัวให้ใช้ไฟลนแล้วก็กลับมา ชายผู้นี้เขาไปอีกไปพบหมูป่า คิดว่าผัวก็ใช้ไฟลน หมูป่าก็วิ่งแล้วร้องออก ชายผู้นี้กลับมาบอกเมียว่า เขาไปพบผัวใช้ไฟลนแล้วร้องออก ๆ ๆ เมียเขาบอกว่ามันหมูป่า ถ้าเจอทองไรหอกแทง ชายผู้นี้เขาไปอีกพบหญิงชรานั่งอยู่ชายป่า ชายผู้นี้ใช้หอกแทงแล้วหามาให้เมีย เมียบอกว่าถ้าเจอหญิงชราให้นั่งไหวให้เรียบร้อย ชายผู้นี้กลับมาอีก พบเสือนั่งอยู่ชายป่า ชายโง่นี้ว่าเป็นหญิงชราจึงนั่งไหว เสือเห็นเช่นนั้นจึงทะลุมกินเสียเลย

1.1.2 เพลงพื้นบ้าน หมายถึงเพลงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละถิ่นก็ประพันธ์แบบแผนการร้องของตนไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาพูดที่แตกต่างกันออกไป เพลงแบบนี้มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาล หรืองานที่มีการชุมนุมคนในหมู่บ้านมาร่วมรื่นเริงกันชั่วคราว เช่น กระสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ หอกลิ้ง หอฉาปา และในการลงแขกเอาแรงกันในกิจอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น เพลงที่ต่างถิ่นต่างก็ประพันธ์ทำนอง และถ้อยคำไปตามความนิยมและสำเนียงพูดนี้ แต่ละเมืองแต่ละตำบลก็ย่อมมีคตินิยมแตกต่างกันไปตามพื้นของเมืองและตำบลนั้น ๆ เพลงพื้นเมืองเป็นเพลงที่มีทำนองง่ายและเหมาะแก่สำเนียงชาวเมือง ไม่ต้องมีเครื่องดนตรีสิ่งใดประกอบ เครื่องประกอบจังหวะก็ใช้เพียงทบมือเท่านั้น ต่อมาภายหลังจึงวิวัฒนาการมาใช้เครื่องดนตรีบางอย่างเข้าประกอบ แต่ก็เลือกสิ่งจำเป็นจริง ๆ

เรื่องของเพลงพื้นบ้านที่ร้องกัน ก็ดูเหมือนจะมีอยู่อย่างเดียว ไม่ว่าทำนองเพลงชนิดใด คือ ผู้ชายเกี้ยวผู้หญิง แล้วผู้หญิงก็ตอบหรือซักถาม หรือว่าผู้ชายให้เจ็บ ๆ สิ่งสำคัญในการร้อง ก็อยู่ที่ผู้ร้องเพลงคนใดคนกลอนสด ร้องแกกันด้วยปฏิภาณอันทำให้เกิดรสสนุกขึ้นทั้งสองฝ่าย (ราตรี ศรีสุวรรณ 2522:10)

เพลงพื้นบ้านที่นำมาศึกษา ไคแก

เพลงเกี่ยวข้าว ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพื้นแผ่นดิน อันเหมาะแก่การเกษตรกรรม เฉพาะอย่างยิ่ง ข้าว ซึ่งเป็นโภภทรัพย์สำคัญจนถึงทุกคนติดปากว่า "ข้าวเป็นกระดูกสันหลังของประเทศ" เพลงเกี่ยวข้าวจึงเกิดขึ้นเป็นของคู่กันไป

โดยปกติ ชาวนาจะเริ่มลงมือทำการไถ หวาน บักข้าว ในราวเดือนพฤษภาคม และมีถุนายน ซึ่งเป็นฤดูฝนและจะเริ่มเกี่ยวประมาณเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ การเกี่ยวเกี่ยวหากทำช้าอาจเกิดความเสียหาย เพราะเกี่ยวไม่ทันอย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งเพื่อเป็นทางบรรเทาความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและเรียกคนมาช่วย จึงได้เกิดมีการเล่นเพลงเกี่ยวข้าวขึ้นเป็นเพลงที่เล่นกันในขณะทำการเกี่ยวข้าว ถ้าที่ได้มีการเล่นเพลงเกี่ยวข้าวขึ้น ที่นั้นมักจะมีคนช่วยมาก ทั้งที่มาช่วยเปล่าและที่มาช่วยอย่างที่เราเรียกว่าเอาแรงกัน หรือเล่นในเวลาว่างจากการทำนา เพลงเกี่ยวข้าวนี้เล่นในฤดูเกี่ยวข้าวเท่านั้น ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการพักผ่อนหย่อนอารมณ์ของท่างานอย่างคร่ำเคร่งตรากตรำแล้ว ยังบังเกิดประโยชน์ในทางปลูกฝังความสามัคคี

และการสมาคมระหว่างเพศ ทั้งฝ่ายหนึ่งให้เป็นคนฉลาดมีไหวพริบ และเกิณิสัยรักในทาง
วรรณคดี

วิธีเล่น จัดผู้เล่นเป็น 2 ฝ่าย ชายฝ่ายหนึ่ง หญิงฝ่ายหนึ่ง จะเป็นฝ่ายละกี่คน
ก็ได้ไม่จำกัด แต่โดยปกติจะเป็นฝ่ายละ 5-6 คน แต่ละฝ่ายมีหัวหน้าคนหนึ่งเรียกว่า
"พ่อเพลง" กับ "แม่เพลง" และทุก ๆ คนมีมือถือเคียวมือหนึ่ง ถือกำคนขาวมือหนึ่ง
เมื่อพร้อมกันดีแล้ว กอนลงมือเล่นจะทองตั้งวงขึ้น แล้วพ่อเพลงคือฝ่ายชาย จะวกอนเป็น
บทนำเรียกว่า ไหวครู เสร็จแล้วแม่เพลงก็จะไ้ไหวครูบ้าง (จิรวัดส์ บันยารชุน
2507:1-2)

ราช นูรีรัตน์ กล่าวว่า เพลงเกี่ยวข้าวชาวบ้านราชบุรีร้องเป็นกลอนสค พอหอม
ปากหอมคอ สองสามวรรคแล้วลงเอย เนื้อร้องบางตอนฟังพยามก็มี แต่เพลงเหล่านี้แสดงให้
เห็นธรรมชาติที่แท้จริง ชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดจนอาการกิริยาของหนุ่มสาวที่เกี่ยวข้องพาราตี
กัน เพลงเกี่ยวข้าวในส่วนที่เรียบร้อยก็มี เช่น "เกี่ยวข้าวเมยาย ผักบุ้งหญ้าหวาย พันที่
ปลายกำ - เอย" หรือ "ควาเกิดหนาแมควา รับตะบึงให้ถึงคันทา จะไ้ผูกจากัน -
เอย" เท่านั้น (ราช นูรีรัตน์ 2511:25)

เพลงส่งคอลำพวน เป็นเพลงที่ร้องระหว่างการคุยเขี่ยรวงข้าวที่ไว้เหยียบไม่ถูก
ขึ้นมาให้ไว้เหยียบ เรียกว่า รุหัวฟอน หรือส่งฟาง หรือส่งคอลำพวน ซึ่งมีความหมาย
ดังนี้ (เอนก นาวิกมูล 2520:42)

ส่ง	แปลว่า	ผัดออก	เอาออก
คอ, ขอ	แปลว่า	ขาว	
ลำพวน	แปลว่า	เศษฟาง	ละออง

แปลรวมแล้วไ้ไ้ความว่า การเขี่ยฟางออกให้เมล็ดข้าวเปลือกร่วงลงบนลาน ซึ่ง
ชาวบ้านมักจะทำกันในเวลากลางคืน เพราะอากาศเย็นสบาย โดยมักทำลานใหญ่ ๆ นวคข้าว
รวมกัน ผลัดกันนวดคนละวันสองวัน ตามที่ไ้ไ้ข้าวมากและน้อย ใช้วัควายตามที่มีนวด
จึงทำให้เกิดการแข่งวัว แข่งควายขึ้น (ราศรี ศรีสุวรรณ 2522:17)

การร้องเริ่มคนควยคนเสียงไ้ขึ้นก่อน จะเป็นชายหรือหญิงไ้ไ้ ไ้ก่อนจนครบฝ่ายละ
สามลา ฝ่ายชายจะทองเกริ่นกอนเป็นบทสั้น ๆ แล้วจึงร้องแกกันไปตามเนื้อเพลง ซึ่งส่วนใหญ่

เป็นการเกี้ยวพาราสีกัน โดยฝ่ายชายจะร้องเป็นท่อนองเชิดชวนขึ้นก่อน แล้วฝ่ายหญิงและชายก็ร้องแก้กันไป ซึ่งบางครั้งก็ปล่อยไม้เค็ด เป็นก้อยคำสองแง่สองงาม อันเป็นเอกลักษณ์ทางความสนุกสนานของคนไทยออกมาด้วย จังหวะลักษณะของเพลงเป็นกลอนสัมผัสอย่างง่าย ๆ ร้องต่อกันไปได้ตามปฏิภาณไหวพริบของผู้ร้อง เนื้อหาของเพลงไม่ผิดจากเพลงพื้นเมืองของไทยชนิดอื่น ๆ นัก นั่นคือ มีการเกี้ยว ผู้รัก พานาง เช้าป่า ชมนกชมไม้ หรือร้องอะไร เล่นสนุก ๆ ไปตามเรื่อง คนร้องเองมักจะไม่ต้องทำ ส่วนคนทำก็ช่วยกันเป็นลูกคู่ไปกลาง (เอนก นาวิกมูล 2520:43)

เพลงพวงมาลัย เป็นการเล่นพื้นเมืองอย่างหนึ่งมีมาแต่โบราณ นิยมเล่นกันในเทศกาล งานนักขัตฤกษ์ งานมงคล เช่น โกนจุก บวชนาค ทอดกฐิน การเล่นเพลงพวงมาลัย เหมือนการเล่นชนิดอื่น ๆ คือ ก้อย ๆ เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย เป็นการแสดงให้เห็นวิวัฒนาการแห่งวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

สถานที่ เล่นได้ทั้งบนบกและในเรือ แต่โดยมากนิยมเล่นบนบก โดยใช้สนามหญ้ากว้าง ๆ ให้มีเนื้อที่พอแก่จำนวนผู้เล่น และลูกคู่

วิธีเล่น ทั้งวงกลม ชาย หญิง นั่งอยู่ฝ่ายละครึ่งวงกลม แต่ละฝ่ายมีพ่อเพลงและแม่เพลงข้างละหนึ่งคน นอกนั้นเป็นลูกคู่ มีหน้าที่รับและปรบมือให้จังหวะพร้อมกัน การร้องเป็นการร้องเกี้ยวพาราสีในทางสุภาพ ส่วนมากร้องเป็นกลอนสุภาพกัน เมื่อลงมือเล่น พ่อเพลงเป็นผู้เกริ่นก่อน ลูกคู่ทางตนมือให้จังหวะ ฝ่ายใดร้องก็ต้องมาร่ำอวยกลางวง เมื่อชายร้องจบลงแล้ว ฝ่ายหญิงก็ออกมาแก้ การร้องผลัดกันร้องฝ่ายละครึ่ง มีข้อสังเกตว่า เพลงพวงมาลัยมักขึ้นต้นด้วยคำ "เออระเหย"

ก่อนเล่น นิยมการไหว้ครูก่อน (จิรวัดส์ บัณฑิต 2507:12-13)

ตัวอย่างเพลงพวงมาลัย

บทไหว้ครู

เออระเหย ลอยมา	ยกมือวันทาสิ่งศักดิ์สิทธิ์	(ลูกคู่ซ้ำ)
ไหว้คุณพระรัตนตรัย	และเทพไทอันมีฤทธิ์	
ไหว้คุณเบ็ญจมารดา	ที่เลี้ยงดูมารอดชีวิต	
ทั้งคุณครูบาอาจารย์	ให้ความชำนาญรู้เรื่องวิทย	

ฉันจะวาเพลงพวงมาลัย

ขอมะกอกดอกมะขวิด

ชาย ลอยล่อง

น้องจะเล่นกีเลน

น้องจะรำก็รำ

ขอมะม่วงพวงมาลัย

หญิง ลอยมา

พี่มายืนเป็นแถว

ผมกระจายลายกระจ่าง

ชาย ลอยมา

พี่ไต่แบกรักข้ามทุ่ง

ฝนไม่ตกชังไม้ออน

พวงเจ้าเอ๋ยมาลัย

ขอจงกล่าวไคสมเต็มจิต

ขออย่าให้คิดขัดเอ๋ย.

(ลูกผู้ชาย)

พี่จะขอร้องเพลงพวงมาลัย

ระไหวงพี่เย็นทำไม

คนสวยอย่ารำพี่ไร

รำไคร้ไปเกิด (เอ๋ย)

ลอยมาจะขอฟัง

พี่มีเมียแล้วหรือยัง

บอกน้องบ้างเกิด (เอ๋ย)

ลอยมาแต่ไกล ๆ

มาเป็นสองกระบุงใหญ่ ๆ

พี่ไม่ขอย้อนกลับไป

ไม่ไคไม่ไปเลย (เอ๋ย)

เพลงกล่อมเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อกล่อมเด็กให้นอนหลับ ผู้ที่ดูแลเด็กจะได้ไป

ประกอบกรางาน ขณะเดียวกันผู้ร้องก็เกิดความสุขเพลิดเพลินไปกับการร้องเพลงกล่อมของตน ส่วนเด็กที่นอนในเปลก็ได้รับการสั่งสอนเกี่ยวกับสภาพสังคม การวางตน เมื่อเติบโตโดยไม่ รู้ตัว ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงก็ไคฟังไปด้วย นับเป็นประโยชน์สามต่อ คือ เกิดประโยชน์ทั้งผู้ร้อง ผู้ฟัง และผู้พลอยไคฟัง

เพลงกล่อมเด็กแต่งเป็นถ้อยคำง่าย ๆ คล่องจองกัน เช่นเดียวกับกลอน มีลักษณะ คล้ายคำพืดธรรมดา มาเรียงต่อกัน มีสัมผัสนอกเพื่อเพิ่มความไพเราะ คล้ายกลอนเพลงชาว บ้านทั่วไปที่ไม่เป็นสัมผัสในวรรค แต่อาจจับระเภทแล้ว เพลงกล่อมเด็กคล้ายคลึงกับบทกลอน คอกสรอยมากกว่า

ใจความของเพลงกล่อมเด็ก แสดงถึงความน่ารักเอ็นดูของเด็ก และความรักของ มารดาที่มีต่อบุตร นอกจากนี้จะเป็นใจความแสดงถึงชีวิตชนบท คุณธรรม ความเชื่อ ขนบ- ธรรมเนียมประเพณี วรรณคดีท้องถิ่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น ความยาวของเพลงกล่อม เด็กมีทั้งแต่สองคำกลอน จนถึง 10-13 คำกลอน (สุภาษิต เรื่อง เศษ 2520:15-22)

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็ก

แม่ไปใครจะมีไครมาหา
ลูกอยูบ้านอย่าตื่นหิวนมเอ๋ย

แม่ไปนาจะมีของมาป้อน
โอดะเห่ นอนในเปลจงหลับตา

นกเขาเอ๋ย
ขันเถิดจะฟังเสียงเล่น

นกเขา
ขันตั้งแต่เช้าจนเย็น
เนื้อเย็นเจ้าคนเคียวเอ๋ย

อ้ายแมวเหมียวเอ๋ย
เสื่อปลาหน้าสั้น

แมวเหมียว
แยกเขี้ยวยิงฟัน
กั๊กกินกับแมวเหมียวเอ๋ย

เจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อนเอ๋ย
จะนอนไหนก็นอนไค้
ลมพระพายชายพัดมาอ่อนอ่อน

นกขมิ้น
คำแล้วจะนอนที่ตรงไหน
สุมทุมพุ่มไม้ก็เคยนอน
เจ้าเคยจรมานอนมารังเอ๋ย

คณะ โปษะกฤษณะ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องเพลงกล่อมเด็กและเพลง
ประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง 16 จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า (คณะ โปษะกฤษณะ
และคณะ 2520:228-229)

1. เพลงกล่อมเด็กส่วนใหญ่ใช้ภาษาง่าย ๆ ฟังแล้วเข้าใจทันที ในบางเพลงมี
ภาษาจีนกับภาษาชนกลุ่มน้อยปะปนอยู่บ้าง เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ อาศัยการจดจำเนื้อร้อง
สืบทอดกันมา

2. ค่านวรรณคดี ให้คุณค่าคือ เพลงกล่อมเด็กบางบทเป็นหลักฐานอ้างอิงถึง
วรรณคดีเก่า ๆ ส่วนใหญ่เพลงกล่อมเด็กให้อารมณ์สะท้อนใจในความรัก ความผูกพันของแม่
ต่อลูก ช่วยฝึกให้เด็กเกิดจินตนาการแต่เยาว์วัย เป็นการสั่งสอนปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้แก่
เด็กแต่เยาว์วัย และให้ความไพเราะ เพลิดเพลิน

3. ค่านสังคมวิทยา ทำให้ทราบชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแง่ต่าง ๆ อาชีพ และ
การทำมาหากินของคนในสังคม ล้อเลียนเสียดสีสังคมในแง่มุมต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคลในครอบครัว

4. คำนรรมชาติวิทยา ช่วยให้เด็กเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัวทั้งแต่ยังเยาว์
5. คำนตำนานและประวัติศาสตร์ โดยประโยชน์ในแง่การศึกษาประวัติศาสตร์

จากเพลงกล่อมเด็กบางบท

6. คำนศาสนา ช่วยสร้างศาสนาให้เด็กตั้งแต่ยังเยาว์

1.1.3 ปริศนาคำทาย เป็นการ เล่นของ เด็กอย่างหนึ่งที่ น่าสนใจศึกษา เพื่อที่จะทราบว่ วิธีการมองโลกของ คนในสังคมนั้นเป็นอย่างไร มีการจัดระบบหมวดหมู่ของสิ่งที่พบเห็นเอาไว้ในสมองอย่างไร และมีการใช้ข้อมูลทีละสมไว้ในสมองนั้นสำหรับการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่งไร

การเล่นปริศนาคำทายมีมาช้านาน และมีอยู่ทุกชาติทุกภาษา เล่นได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แม้ในเทพนิยายทั้งของฮินดูและของกรีก ก็มีเรื่องเล่าถึงการ เล่นทายปริศนาของเทพเจ้าบางองค์ ในพงศาวดารของชาติต่าง ๆ ก็มักจะมีเรื่องเล่าถึงการ แข่งขันทายปริศนาชิงบ้านชิงเมืองกัน (สุรสิงห์สำรวม นิมพะเนา 2520:136-137)

คำทายหรือปริศนา คือปัญหาที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ผู้อื่น หรือหลายคนตอบว่า คืออะไร คำทายมักนิยมขึ้นต้นว่า อะไรเอ่ย คำทายบางบทมีลักษณะเป็นสองแง่ สองมุม พังเป็น ๆ เหมือนเรื่องสัปดน ทั้งนี้ เพื่อต้องการหลอกคนทายให้หลง คำทายมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกสมอง ทดลองปัญญาชนิดหนึ่งของคนไทยสมัยก่อน และเป็นวิธีที่ฉลาดมาก สำหรับฝึกหัดเด็ก ๆ และเยาวชนให้เป็นคนช่างคิด ช่างสังเกต ช่างจดจำ และมีปฏิภาณไหวพริบเฉียบแหลมมาแต่เล็ก ๆ แม้จะอ่านหนังสือไม่ออก ก็สามารถทายทอดกันต่อ ๆ มาได้ โดยเด็กไม่รู้สึกรู้ว่า ถูกสอนหรือถูกฝึกอบรม เพราะเป็นวิธีเล่นสนุกอย่างหนึ่ง ตรงกับหลักการสอนที่ว่า เรียนโดยการ เล่น หรือ เล่นเป็นเรียน

วิธีเล่นไม่มีแบบแผน หรือกระบวนการอะไรมากนัก คือ อาจมีเพียงสองคน หรือหลายคนก็ได้ ต่างคนก็จำคำทายกันมาคนละมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่สมองและความจำ คนที่จำคำทายมากก็ได้เปรียบเขา คือ สามารถเฉลยได้มาก และจะเป็นผู้ตั้งคำทายได้มาก ถ้าตั้งคำทายไปแล้วปรากฏว่าไม่มีใครตอบได้ เรียกว่า คัด (อุทุมพร 2519:43-44)

ปริศนาคำทาย ทำให้เข้าใจความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของชนภาคกลางในสมัยก่อนได้
และยังมีประโยชน์อีก คือ

1. ทำให้รู้จักฝึกฝนสมอง เป็นคนมีไหวพริบ รู้จักใช้ภาษาเป็นเครื่องคิดหาเหตุผล
ในทางที่ถูกที่ควร เพราะปริศนาคำทายผูกปัญหาไว้ให้คิดเสมอ ถ้าไม่รู้จักใช้เหตุผลก็จะหา
ไม่ถูก จึงทำให้เป็นคนฉลาดรอบคอบ

2. ทำให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ใช้ปริศนาคำทายเป็นเครื่องให้ความ
สนุกเพลิดเพลินเจริญใจ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเรียน และการทำงานเป็นการ
พักผ่อนไปในตัว

3. ทำให้เกิดความรู้จักสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา

4. ทำให้เกิดความรู้และรู้จักสังเกตลักษณะของพืชและสัตว์

5. ปริศนาคำทาย สะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ของสังคม อาทิ การประกอบอาชีพ
ผลิตผล อาหารการกิน และเครื่องใช้ไม่สอยต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

6. ปริศนาคำทาย ช่วยให้รู้จักสังเกตร่างกาย และส่วนประกอบของร่างกาย
ของคนเรามีลักษณะอย่างไร ทำให้รู้จักตัวเราเองดียิ่งขึ้น

ปริศนาคำทายของภาคกลาง มักขึ้นต้นด้วยคำว่า "อะไรเอ๋ย" เป็นคำถามนำก่อน
แล้วตามด้วยข้อความที่เป็นตัวปัญหาที่จะทาย ตัวอย่างปริศนาคำทายของจังหวัดราชบุรี เช่น
(รวบรวมจากรายงานวิชา ท.031 ของนักเรียน มศ.5 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
ปีการศึกษา 2523)

ลูกอะไรเอ๋ย ไรพอไรแม่ คอยแกล้งเสียด

(ลูกกุ)

ผักอะไรเอ๋ย อยู่ใกล้ตา

(ผักแว่น)

แก ๆ เป็นเพื่อนนอน ออน ๆ เป็นเพื่อนกิน

(ไม้ไผ่)

อยู่ในน้ำเป็นเพื่อนกับปลา อยู่ในนาเป็นเพื่อนกับข้าว

(เบ็ดตกปลา เคียวเกี่ยวข้าว)

ยิ่งให้ไป ก็ยิ่งจะต้องรักษาไว้

(คำสัญญา)

คนมียาง หนูมีสาวชอบช้อนัก

(คอกรัก)

มีสายยานโคงเตง ข้างนอกร้องเพลง ข้างในร้องไห้

(คนใจแกล้ง)

ขออะไรเอ๋ย สูงที่สุด

(ขอฟ้า)

เขา ๆ เขาดำ คำ ๆ ออกเที่ยว	(ดาว)
ไกลก็ไมไกล ไกลก็ไมไกล มองเห็นอยู่ไว ๆ	(จุมก)
คล้ายเรือสองลำ ทำไ้วพอดี ชีไ้วคนเคียว เทียวไ้วรอบโลก	(รองเท้า)
ทนสืบาท พาดข้างร้ว	(กำลัง)
เรืออยู่ในวัด ทัวอยู่ในตลาด	(ผักชี)
เปิดฉับไ้วฉับ ปิดปุบเคินปับ	(พระบิณฑบาตร)
ไ้วยาวกว่าตัว บนหัวจุดไฟคิก	(เทียนไข)
ลูกกินไค ไบแกรอน	(จาก)
คนเหาลำหวาย เก็บฉักไปขาย เก็บคอกไปบูชา	(คอกบัว)
คนเหาสายพาน ขึ้นไปบานบนเวหา	(วาว)
เคินไคคี่ หยุดเมื่อไรตายเมื่อนั้น	(นาฬิกา)
ที่ลุ่มเป็นหนอง ที่ดอนเป็นน้ำ	(รวงผึ้ง)
มือยูลิบ บวกเข้าไปอีกสิบ ก็ยังเป็นสิบอยู่นั้น	(ถุงมือ)
ทัวอยู่กับหมา แกลูกมากับฝน	(ตัวเห็บ ลูกเห็บ)

1.1.4 ความเชื่อโชคลาง เป็นอำนาจลึกลับอย่างหนึ่ง ที่เกิดจากความกลัวของมนุษย์ ซึ่งบางทีก็หาเหตุผลไม่ได้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเกิดจากการมีเจตนาจะให้ผู้อื่นเชื่อและปฏิบัติตาม ซึ่งมีเหตุผลแฝงเร้นที่น่าเชื่อถือได้ ความเชื่อถือโชคลางมีอยู่หลายชนิด เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ เรื่องเคราะห์ โชคลางและการทำนายฝัน เป็นต้น

ประโยชน์ (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน 2518:122)

ทำให้รู้จักคนหาวิเคราะห์เหตุผลที่แฝงอยู่ในความเชื่อนั้นว่า ทำให้จึงต้องเชื่อเช่นนั้น นอกจากนั้น ความเชื่อถือโชคลางบางอย่างเป็นการอบรมสั่งสอนเด็ก เพื่อให้รู้จักจักระเบียบในชีวิต เช่น หลอกหรือขู่เด็กไม่ให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นต้น

ตัวอย่างความเชื่อโชคลาง

(รวบรวมจากรายงานวิชา ท.031 ของนักเรียน มศ.5 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
ปีการศึกษา 2523)

เมื่อชุดหลักหรือเสาจะต้องขุดขึ้นมาให้หมด อย่าให้หักหรือเหลื่อมฝังไว้ในดิน
ไม่เช่นนั้น จะทำให้แน่นหรือจุกในหน้าอก
เวลาจักจั่นร้อง ใ้ปลูกผักทองหรือแคบไทย จะทำให้ลูกตก
ห้ามกล่อมลูกในเวลากลางคืน ว่ากันว่า ใครกล่อมลูกเวลากลางคืนก็คือนี
ตะวันไกลจะตกคืน ห้ามนอนหลับ ไม่เช่นนั้นจะตายไปกับตะวัน
คนทองห้ามขามเกือกมา เพราะจะทำให้คลอดนานกว่ากำหนดหลายเดือน

1.2 คนศรีพอนรำ

1.2.1 รำโชน เป็นการเล่นพื้นเมืองของชาวไทย ที่นิยมเล่นกันในฤดูกาล
เฉพาะท้องถิ่นในบางจังหวัด เครื่องดนตรีที่ใช้ก็มี ฉิ่ง กรับ และโชน สำหรับที่เป็นจังหวะ
ประกอบการพอนรำ โดยเหตุที่การพอนรำใช้จังหวะที่ตามหน้าทับ ซึ่งประคิมฐขึ้นโดยเฉพาะ
เป็นหลักสำคัญ ซึ่งเรียกการพอนรำนี้ว่า "รำโชน" มาแต่เดิม ต่อมาราว พ.ศ. 2483
มีผู้นำเอาแบบอย่างรำโชนไปเล่นกันในท้องถิ่นอื่น ๆ และเล่นกันไปไม่เฉพาะแต่ฤดูกาล
จึงเกิดมีผู้นิยมนำไปเล่นกันแพร่หลายตามจังหวัดต่าง ๆ ทั้งมีผู้คิดแต่งแบบร้อง กับประคิมฐ
ทำนองเพลงให้เข้ากับจังหวะหน้าทับของโชนที่ใช้อยู่เดิมอีกด้วย บทขับร้องเหล่านั้น โดยปกติ
เป็นบทเชื่องชวน บทสัพยอกหยอกเย้า บทชมโฉม และบทรำพันรักระหวางหนุ่มสาว ตลอดจน
พลอครำรำดาจากกันเมื่อจะเลิกเล่น บทร้องเหล่านั้นคู่ไม่วิถีพิถันถ้อยคำและสัมผัสสนัก ใน
ระยะที่นิยมเล่นรำโชนกันอยู่อย่างแพร่หลายนั้น มักได้ยินบทใหม่ ๆ ทำนองแปลก ๆ เกิดขึ้น
เพิ่มพูนอยู่เสมอ ไม่ทราบว่ามีใครแต่งบทและประคิมฐทำนองขึ้น เมื่อมีบทเกิดใหม่ บทเก่าก็
เสื่อมไป บางรายก็สูญหายไปจากความทรงจำ บทใดที่รู้สึกว้าเหวและกินใจ ก็ทรงจำกัน
อยู่ไค่นาน เช่น เพลงรำวงพื้นเมืองมีชื่อว่า หล่อจริงนะคารา ตามองตา ไกลเข้ามาอีกนิด
และเพลงลา เป็นต้น

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488) ประชาชนในจังหวัดพระนคร
และธนบุรี พากันนิยมเล่นรำโชนอยู่ทั่วไป และเพื่อเชิดชูศิลปการเล่นพื้นเมืองแบบนี้ ให้มี
ระเบียบเรียบร้อยเป็นแบบแผนอันดีงามตามแบบนาฏศิลป์ไทย รัฐบาลจึงมอบให้กรมศิลปากร
พิจารณาปรับปรุงการเล่นรำโชนเสียใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2467 กรมศิลปากรจึงสร้างบทร้องขึ้น
ใหม่ 4 บท คือ งามแสงเดือน ชาวไทย ราชมาร่า และคืนเดือนหงาย โดยปรับปรุง

ทำนองเพลงและเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่น พร้อมทั้งจัดทำรำให้งดงาม ถูกต้องตามแบบฉบับของนาฏศิลป์ไทย เช่น นำเอาท่ารำที่ชื่อว่า สอดสร้อยมาลา ชักแป้งผัดหน้า แฉกเท้า เขารั้ง และท่ารำสาย มาใช้ เป็นต้น ท่ารำเหล่านี้เป็นเพียงกำหนดไว้เป็นแบบมาตรฐานเท่านั้น ผู้เล่นทางนาฏศิลป์อาจเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนท่าไปใดสุดแต่จะเห็นงาม ส่วนผู้ที่รักสนุกและอยากจะรวมเล่นรำควย แต่ไม่ถนัดทางนาฏศิลป์ ก็อาจเขารวมรำเล่นเพื่อความบันเทิงใจ โดยเพียงแต่รักษาจังหวะก้าว และอาการเคลื่อนไหววัยะของตน ให้เข้ากับจังหวะเพลงดนตรีและบทขับร้อง ตามจังหวะทำนองของแต่ละบทในการปรับปรุงครั้งนั้น กรมศิลปากรได้เปลี่ยนชื่อเสียใหม่จากคำว่า "รำโทน" มาเป็น "รำวง" โดยเห็นว่าผู้รวมวงกันเล่นรำเคลื่อนที่เวียนไปเป็นวง ซึ่งในระยะต่อมาทางผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้กรุณาช่วยแต่งบทขับร้องให้ใหม่อีก 6 บท คือ บุชานันท์รบ ดอกไม้ของชาติ หญิงไทยใจงาม ดวงจันทร์วันเพ็ญ ดวงจันทร์ขวัญฟ้า และยอดชายใจหาญ นับว่าเป็นเกียรติแก่ศิลปแห่งการเลิกรำวง สมัยที่ปรับปรุงใหม่นี้เป็นอย่างยิ่ง

เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ศิลปแห่งการรำวงก็ยังคงได้รับความนิยมต่อมาจนบัดนี้ ยังมีผู้นำเอาไปเล่นสลับการเล่นรำในงานดีลาค ชาวต่างประเทศก็นิยมเล่นรำวงกันเป็นศิลปที่แพร่หลายไปยังนานาประเทศ

กรมศิลปากรประสงค์จะรักษาศิลปการรำวงตามแบบที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ ให้เป็นแบบฉบับอันมีมาตรฐาน และสะดวกแก่การเผยแพร่ศิลปด้านนี้ของไทยสืบไป จึงได้รวบรวมภาพท่ารำและโน้ตเพลง พร้อมทั้งบทขับร้อง พิมพ์อักษรไทยและอักษรโรมัน (อังกฤษ) เพื่อหวังที่จะให้ผู้ที่รักษาศิลปด้านนี้ได้ช่วยกันเผยแพร่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น (เอกลักษณ์ไทย ครั้งที่ 3 2521:9-10)

การเลิกรำโทน เป็นการเล่นที่มีความนิยมกันมากในเทศกาลตรุษสงกรานต์ และในระยะหลังได้มีการดัดแปลงเป็นรำวง การเล่นยังคงรูปแบบเดิมของรำโทนไว้ การเล่นนั้นก็จัดเป็นวง โดยที่เวลารำกันเป็นคู่ ๆ วงไปรอบ ๆ ในบริเวณที่เล่น

ผู้ที่เล่นรำโทนที่เป็นฝ่ายหญิงก็จะไปนั่งตรงที่จัดไว้ให้ ซึ่งก็จะทำกันขึ้นอย่างง่าย ๆ โดยเอากระดานแผ่นใหญ่สักหนึ่งแผ่นวางบนขอนไม้ก็พอแล้ว ผู้เล่นที่เป็นหญิงนี้ก็เรียกว่านางรำ

เมื่อเริ่มเล่นรำโทนนั้น ก็จะมีกองเชียร์ซึ่งทำหน้าที่บรรเลงเพลงประกอบการรำ เมื่อเพลงขึ้นแล้ว ฝ่ายชายก็ไปโค้งฝ่ายหญิง ซึ่งก็หมายถึงการให้เกียรติฝ่ายหญิงออกมารำควย

โดยการรำโพนนั้น รำกันเป็นคู่ ๆ วงไปรอบ ๆ วง ฝ่ายหญิงจะรำอยู่รอบวงนอก ฝ่ายชายจะรำอยู่ในวงใน การรำจะรำกันควยหาทางที่อ่อนช้อย มีความสวยงามอย่างเรียบ ๆ

การที่เรียกการเล่นรำโพนนั้น เรียกตามเสียงของคนตรี คือโพนเป็นหลัก ซึ่งเดิมทีเคยมีคนตรีที่ประกอบรำโพนนั้น ก็มีแต่โพนอย่างเดียว และอาจมีกลองประกอบจังหวะอื่น ๆ บ้าง เช่น กรับ ฉิ่ง โหม่ง เพื่อให้ลูกกรีกครื้นยิงขึ้น

ต่อมาในสมัยปัจจุบันได้ถูกดัดแปลง โดยการหาเครื่องดนตรีอย่างอื่นมาใช้แทนโพน เช่น กลอง ฆ้องเพลงที่ไซปากเป่า และเครื่องอย่างอื่นที่พอหาได้ในท้องถิ่น และเอาลีลาการเต้นของทางชาตินำมาใช้ในการเล่นชนิดนี้ด้วย นอกจากการรำซึ่งมีความสวยงามแต่อดีตกาล และเปลี่ยนชื่อจากรำโพนเป็นรำวง และก็ได้เรียกการเล่นชนิดนี้ว่า "รำวง" ตลอดมา (บรรหาร เทียมเมฆ 2523:46-47)

2. สาขามนุษยศาสตร์

2.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณีเกิดจากความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่เห็นเหตุต่าง ๆ มนุษย์ยอมเกลี้ยกล่อมและรักสุขเป็นธรรมดา ฉะนั้น เมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น ก็ขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้ เมื่อพ้นภัยก็แสดงความรื่นเริง บูชาคือสิ่งนั้น ๆ ด้วยการบูชาคุณให้เป็นสิริมงคลแทน (ม.จ.หญิง พูนพิศมัย คีตกุล 2513:1)

ประเพณีที่นำมาศึกษา ได้แก่

2.1.1 ประเพณีทำขวัญลาน ก่อนนวดข้าว หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ตากข้าวไว้ในนาประมาณ 2-3 วัน แล้วชวนขามาวางไวรอบ ๆ ลาน

การเตรียมลาน

1. ปรับบริเวณที่จะทำลานนวดข้าวให้เรียบ โดยการลากหญ้าที่อยู่บริเวณนั้นให้เกลี้ยง ปักเสาเกี่ยค พรมน้ำให้ทั่วลาน ผูกวัวพวงให้เดินย่ำรอบ ๆ เสาเกี่ยค

2. ทำลาน เมื่อวัวเหยียบบริเวณลานจนดินแน่นแล้ว วันขึ้น 8 ค่ำ, 15 ค่ำ นำข้าวมาผสมน้ำ พรมน้ำมนต์หรือน้ำสารให้ทั่วลานอีกครั้ง จึงนำข้าวที่ผสมแล้วมาลานให้ทั่ว ทั้งไ้ให้แห้ง

3. ตกขาว เป็นการนำเอาฟ่อนขาวมาทั้งรอบ ๆ เส้าเกียบ จนเต็มลาน แล้วจึงผูกมัดพวงเข้ากับเส้าเกียบ เพื่อนวดขาวต่อไป

ในวันที่จะนวดขาวนั้น ต้องทำพิธีทำขวัญลานก่อนการตกขาว โดยเชิญหมอทำขวัญมาทำพิธี ตั้งเครื่องสังเวยไว้ที่เส้าเกียบ เมื่อทำขวัญแล้วต้องเวียนเทียนรอบเส้าเกียบ จึงยกเครื่องสังเวยออกแล้วจึงตกขาว ส่วนการนวดขาว ใช้มัดพวงประมาณ 15-20 คัด ผูกกับเส้าเกียบ ให้มัดที่มีไฟเท้าจ้อยริมนอกสุด มีคนคอยไล่ทอนให้มัดพวงอยู่ตลอดเวลา เมื่อย่างนพางล่อยขึ้นมาแล้ว ก็ให้มัดพวงหัก คนที่เข้าไปรัดฟ่อนหรือส่งฟาง เพื่อกลับรวงขาวขึ้นข้างบนให้มัดพวงเหยียบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันนวดขาวแล้วก็หยุดส่งฟางอีกครั้งหนึ่ง แล้วก็ให้วันนวดขาวอีก จนเห็นว่าเมล็ดขาวหลุดร่วงหมดแล้ว จึงส่งฟางขึ้นเกียบ หมอทำขวัญก็จะทำขวัญอีก เพื่อเชิญขวัญขาวขึ้นยุง เพื่อมิให้ขาวตกใจ เมื่อเชิญขวัญขาวขึ้นยุงแล้ว ก่อนจะนำขาวออกจากยุงเพื่อนำมากินหรือขายก็ตาม จะต้องจุดธูปหรือทำบายศรีวางไว้ปากยุงบอกกล่าวแม่โพสพก่อน (บุญมา ไชยอน สนิล นาคปนคำ และ สุเชน เขิงทวี การสัมภาษณ์ 2523)

จึงทำให้เกิดประเพณีทำขวัญลานขึ้นมา ซึ่งเป็นพิธีกรรม และการเล่นในลานนวดขาวสืบเนื่องมาแต่การใช้แรงงานวัวควายในการนวดขาว ชาวนาจะต้องระดมวัวไปช่วยกันเหยียบย่ำให้เมล็ดขาวหลุดจากรวงในลานนวดขาว ลานนวดขาวจึงเป็นที่ชุมนุมคนเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการแสวงหาระเบียบหรือขวัญในการทำงาน และหาความสนุกสนานผ่อนคลายความเหนื่อยยากในระหว่างการทำงานขึ้นด้วย ระเบียนคือการใช้พิธีกรรมก่อนการนวดขาว ที่เรียกว่า การทำขวัญลาน ความสนุกสนานระหว่างการทำงานคือ การร้องเพลงคาง ๆ

พิธีทำขวัญลานจะทำก่อนการนวดขาว เพื่อเป็นการคารวะแม่โพสพไว้ต้นหนึ่งก่อน ในความเป็นจริงอาจจะเป็นจิตวิทยาอย่างหนึ่งในการจรรวมพลังกันทำงาน บุคคลสำคัญในพิธีนี้คือ หมอทำขวัญซึ่งเป็นผู้ชาย พิธีจะเริ่มด้วยเจ้าของลานตั้งเครื่องสังเวยด้วยสิ่งของที่พอจะหาได้ เช่น บายศรี ไช้คม ขาวปากหมอ เหล้าโรง ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง ถ้าจะให้เต็มยศ ก็จะต้องมีกุ่มปลา ปลาแปะชะ หัวหมู เป็ด ไก่ มะพร้าวอ่อน กล้วย ข้าว กล้วยแดง ฯลฯ เหมือนการตั้งเครื่องสังเวยในพิธีอื่น ๆ หมอขวัญจะเริ่มพิธีด้วยการทำนํ้ามนต์ประพรมไปทั่วลาน แล้วกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยและชุมนุมเทวดา จากนั้น จึงกล่าวเป็นรายยาวเลลทำขวัญ บททำขวัญลาน และทำขวัญขาว มีลักษณะคล้ายคลึงกันมีอยู่หลายสำนวน แล้วแทนหมอ

ขวัญจะจดจำมาจากใคร เนื้อหาสำคัญพอสรุปได้เป็น 3 ตอน คือ

ตอนแรก กล่าวถึงประวัตินางโพสพ ว่าเป็นลูกสาวเศรษฐีชาวนา พระโพธิสัตว์
จำแลงร่างลงมาสู่สมด้วยเป็นเวลา 7 ปี แล้วได้สอนขวัญชาวให้ ขวัญ
ชาวนี้ได้แก่มชัญญะต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำนา

ตอนสอง พรรณานิพนธ์ชาวต่าง ๆ

ตอนสาม เชิญขวัญชาว

หลังพิธีทำขวัญลานเสร็จสิ้นลง จึงจะเริ่มการนวดข้าว (อภัย นาคคง 2523:1-4)

2.1.2 ประเพณีสงกรานต์ จัดว่าเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของไทย

ประเพณี เป็นเรื่องของพิธีการที่ปฏิบัติสืบ ๆ กันมา มีเปลี่ยนแปลงแก้ไขบ้าง คงไว้อย่าง
ประเพณี ย่อมแสดงถึงสัญลักษณ์ของชาติ ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ต้องมีประเพณีประจำชาติ
ของตน

วันสงกรานต์ เป็นวันเปลี่ยนจุลศักราชใหม่ในอดีต ทั้งชาวไทย พม่า มอญ ลาว เขมร
ต่างก็ใช้จุลศักราช ในพงศาวดารโยนกและแหลมอินโดจีน ว่ากษัตริย์พม่า ชื่อ สิงกรราชา
ราชวงศ์สุโขทัย ได้เคยบวชเป็นพระมีความรู้ทางโหราศาสตร์ดีมาก เมื่อขึ้นครองราชย์
ทรงตั้งจุลศักราชเมื่อปีกุน วันอาทิตย์ พ.ศ. 1181 และไทยเราได้รับจุลศักราชมาใช้ใน
สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ครั้งแรกที่กำหนด กำหนดเอาวันที่ดวงอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ
เป็นวันสงกรานต์ และบังเอิญตรงกับวันที่ 13 เมษายน จึงยึดเอาวันนั้นเป็นวันสงกรานต์
เรื่อยมา จนถึง พ.ศ. 2483 รัฐบาลไทยจึงเปลี่ยนมาใช้ 1 มกราคม เพื่อให้เข้ากับนานา
ประเทศ แต่ประชาชนยังยึดถือว่าวันสงกรานต์เป็นวันสำคัญ

เมื่อใกล้จะถึงวันสงกรานต์เล็กน้อย ประชาชนจะตระเตรียมตัวด้วยการ บัดกวาด
บ้านเรือนให้สะอาด ซ่อมแซมสิ่งชำรุดให้ดีขึ้น เครื่องใช้ภายในบ้าน โต๊ะหมู่บูชา ตู้แล
บริเวณยาน ถนนหนทาง บอน้ำ ท่อน้ำ ให้สะอาดและอยู่ในสภาพที่ดีขึ้น เตรียมเสื้อผ้า
เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับ ประทัดประทัดกันเต็มที่ เตรียมทำขนมไว้ทำบุญและแจกเพื่อน
บ้าน ที่ขาดไม่ได้ คือ กาลละแม

เมื่อถึงวันสงกรานต์ นับวันที่ 13 เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ คือวันสงท้าย
ปีเก่า วันที่ 14 เป็นวันเนา วันที่ 15 เป็นวันเถลิงศก ใน 3 วันนี้ ประชาชนจะหยุดงาน

อาชีพ ถือเป็นวันพักผ่อนและรื่นเริงกัน (แปลก สนธิรักษ์ 2523:45-48) ประชาชนจะ
เริ่มไปวัดทำบุญในวันที่ 13-14 เมษายน เขาแถวตึกบาตรที่ "ร้านบาตร" อย่างมีระเบียบ
ตามลำดับก่อนหลัง หลังจากนั้นก็นักชกถูกส่งกราบ ความความนิยมของท้องถิ่น เช่น
สะบ้า ขว่งรำ เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย มอญซ่อนผ้า งูกินหาง ฯลฯ กลางคืนก็เล่น
ตีเกราะเคาะไม้ เข้ามะศรี

วันที่ 15 เมษายน หลังจากไปวัดทำบุญแล้ว ก็ฟังเทศน์ บังสุกุล แลส่วนกุศลให้
บรรพบุรุษ สรรพสัตว์ทั้งหลาย แล้วสรงน้ำพระ แหพระ ชักพระ กอพระเจดีย์ทราย
รคนำผู้ใหญ่ รับศีลรับพรจากท่าน หนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็พากันออกป่าที่ใกล้ ๆ นั้น เก็บดอกไม้
ตามแจะไค้ คลอเคลียกันมาเข้าโบสถ์ ร้องเพลงพินฐานแก่กัน เช่น

ชาย	พินฐานเอ๋ย	มือหนึ่งถือพาน	พานเจ้าคอกกระดังงา
		เกิดชาติใดควนไค้	ขอให้ไค้กับแม่ทองมา
ลูกคู่	พินฐานวานไหว		ขอให้ไค้กับพินฐานเอ๋ย
หญิง	พินฐานเอ๋ย	มือหนึ่งถือพาน	พานเจ้าคอกประดู่
		เกิดชาติใดควนไค้	ขออย่าให้ไค้กับคนที่ชื่อทองอยู่

จากนั้นก็กลับออกมาปล่อยนกปล่อยปลา ซึ่งไปช่วยกันวัดตึกมาจากหนองแห้ง หรือนก
ที่ถูกจับขังไว้ ถ้าไม่นำมาปล่อยอาจจะตายได้ นับว่าเป็นการช่วยสงวนพันธุ์ปลาและนก ทั้งยัง
เป็นการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของคนด้วย

ประเพณีสงกรานต์นี้ก็คือ การจัดงานสงท่ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่นั้นเอง ประชาชนได้
ไปชุมนุมพบปะพร้อมเพรียง มีการเคลื่อนไหวชาวคราวสิ่งใดก็ได้ประกาศให้รู้ได้ทั่วถึงกัน ใน
ระหว่างที่พระฉันจังหัน อาจจะนำปฏิทินของหลวงซึ่งมีการประกาศสงกรานต์มาอ่านให้ฟัง เช่น

ถ้าปีใดกินถั่วกินงา	ก็ว่า	ข้าวจะบริบูรณ์
ถ้าปีใดกินเลือด	ก็ว่า	จะตีกันหัวร้างข้างแตก
ถ้าปีใดหลับตา	ก็ว่า	มักจะเป็นตาแดงมาก

ทิวสงกรานต์ปีนี้ชื่ออะไร กินอะไร นั้หรือนอน มีอะไรเป็นพาหนะ คืออะไร
มากกลางคืนหรือกลางวัน แล้วก็พากันคาดคาลดวงหน้าว่า บ้านเมืองจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้
ข้อสำคัญคือ บอกเรื่องเกณท์ฝน ถ้าฝนตกในมนุษย์โลกมาก น้ำก็มาก ฯลฯ เพราะอาชีพ

ส่วนใหญ่ของเราคือกสิกรรม เมื่อรู้อย่างนี้พวกมันเตรียมการประกอบอาชีพให้เหมาะแก่ภาระ
ของปีนี้ ทั้งการเตรียมพืช เตรียมดิน ฯลฯ (เลขม บุญศรี 2518:102-104)
การก่อดิน และ การก่อดิน กำหนดวันไม่เหมือนกัน บางแห่งอาจจะก่ในวันที่ 16
ฉลองพระทรายแล้วจึงสร้างน้ำพระ ออมพระผู้ใหญ่ และเล่นสากน้ำกัน แต่บางท้องถิ่นอาจจะ
ล่าไปกว่านี้

ที่มาของการก่อดินพระเจดีย์ทรายนั้น เข้าใจว่าเป็นเพราะแต่เดิมเรายังไม่มีวัดหรือมี
ก็ห่างไกลมาก เราทำบุญกันตามหมู่บ้าน เรียกว่าทำบุญหน้าบ้าน นิมนต์พระมาจากวัด ทั้ง
พระพุทธรูปเป็นประธาน เอาทรายก่เป็นพระเจดีย์ขึ้นประดิษฐานไว้บนแท่น ประพรมด้วยของ
หอม บูชาด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ถือเป็นพุทธเจดีย์ที่เคารพ ไหว้มนึกถึงพระพุทธรูป
ธรรมเนียมนั้นแม้เมื่อมีวัดแล้วก็ยังนิยมกันอยู่ (เลขม บุญศรี 2518:97)

ในการทำบุญสงกรานต์นี้ ท่านยังสอนอีกว่า คนเรานั้นต้องมีศรี คือ ขวัญหรือมิ่งขวัญ
ประจำตัวอยู่ แต่จะอยู่อย่างไร เวลาไหน จะต้องปฏิบัติอย่างไร ท่านแนะนำให้ขอขวัญดังนี้
(เลขม บุญศรี 2518:105)

เช้า	ขวัญอยู่ที่หน้า	โหลางหน้าเวลาตื่นนอนเช้า
กลางวัน	ขวัญอยู่ที่อก	โหล่อกตัวควายน้ำหอมในเวลากลางวัน
ย่ำค่ำ	ขวัญอยู่ที่เท้า	โหลางเท้าก่อนนอน

ประเพณีทำบุญสงกรานต์ เมื่อกล่าวโดยย่อแล้วมีความสำคัญอยู่ 3 ประการ (เลขม บุญศรี
2518:106-107)

1. ภูวน์ เดือน ปี ใหม่ เป็นเครื่องเตือนใจ บอกให้อายุขัยของเรา เป็นการ
เตือนว่า เราได้ทำอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน อันเป็นเครื่องหมายชีวิตในระยะเวลาเช่นนั้น ถ้ายัง
ทำตนไม่ดี ไม่นับใจ ต้องตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยวว่า จะเลิกทำเช่นนั้น ต้องทำงานในปัจจุบัน
ให้เสร็จ ไม่ค้างคาง

2. ชำระล้างหัวและจิตใจให้สะอาด ทำการงานให้เสร็จไปในขวบปีหนึ่ง แก้ไข
ปรับปรุงตนเองในปีต่อไป

3. แสดงความเคารพบูชาต่อลัทธิที่ตนเคารพนับถือ ได้แสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่
ได้สนองคุณแก่ผู้มีอุปการะ

4. ชื่อว่าไกรรักษามรคกทางประเพณี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของไทยมาแต่โบราณ

5. ได้มีโอกาสแสดงความรู้เรื่องการเล่นต่าง ๆ ตามที่มีอยู่ในถิ่นนั้น ๆ

สรุปแล้วสิ่งที่ได้จากการทำบุญสงกรานต์ คือ (สุพัตรา สุภาพ 2518:163-165)

1. เป็นการแสดงความเคารพบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือน้ำพระยา และผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

2. เป็นการชำระจิตใจและร่างกายให้สะอาด

3. เป็นการรักษาประเพณีมาแต่เดิม

4. เป็นการสนุกสนานรื่นเริงในรอบปี และพักจากงานประจำชั่วคราว เพื่อจะได้พักผ่อนหย่อนใจ

5. เป็นการเตือนสติว่า มนุษย์นั้นผ่านไป 1 ปีแล้ว และในรอบปีที่ผ่านมา เราได้ทำอะไรบ้าง และควรจะทำอะไรต่อไปในปีที่กำลังจะมาถึง

6. เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่า บ้านเมืองจะเป็นอย่างไร หรือควรจะเป็นอะไร โดยเฉพาะเรื่องเกณฑ์น้ำฝน โดยกล่าวว่า ถ้ามีฝนตกในโลกมนุษย์มาก น้ำก็มาก ถ้ามีฝนตกน้อย น้ำก็น้อย เพื่อประชาชนจะได้เตรียมตัวรับสถานการณ์ และประกอบอาชีพของตนให้เหมาะสมแก่ภาวะของฝนในปีนั้น ๆ

7. เป็นการเตรียมตัวบวช ถ้าเป็นชาย โดยเอาระยะเวลานี้บวชกัน เพราะหลังสงกรานต์ต้องเตรียมตัวทำนาแล้ว

8. เป็นการทำความสะอาดพระ โต๊ะบูชา บ้านเรือน ทั้งในและนอกบ้าน ในเทศกาลสงกรานต์ของจังหวัดราชบุรี มีการละเล่นพื้นเมือง คือ (วรรณทิบุรณสิงห์ ม.ป.ป. :23-24)

1. ทอยสะบ้า

2. ตะกร้อ - มอญซ่อนผ้า

3. การเล่นวัวลาน

4. การวิ่งวัวคน

5. การเล่นหมอลำ รำวง รำแคน

2.2 ประวัติจังหวัด

สภาพทางภูมิศาสตร์ (สามารถ สุขศิริ 2519:5-7)

จังหวัดราชบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 104 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 5,138 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม และจังหวัดกาญจนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสมุทรสาคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดทวาย ตำบลคากู อำเภอเมตตา ประเทศพม่า

จังหวัดราชบุรีมีสภาพภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนชายแดน ติดต่อกับประเทศพม่า มีเทือกเขาตะนาวศรีและภูเขาใหญ่น้อย ตั้งอยู่สลับซับซ้อน พื้นที่เต็มไปด้วยป่าไม้มีค่า และแร่ธาตุอันอุดมสมบูรณ์

ตอนกลาง เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ประชากรตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่น การคมนาคมสะดวก

ตอนที่ยี่สิบห้า โคกแก่งเขาอำเภอคำเนินสะดวก อำเภอบางแพ อำเภอปากท่อ และอำเภอวัดเพลง มีน้ำขึ้นลง เหมาะแก่การทำสวน ทำพืชไร่ ผักและผลไม้ ตลอดจนปศุสัตว์

ปัจจุบันจังหวัดราชบุรีแบ่ง การปกครองเป็น 8 อำเภอ 1 กิ่ง คือ อำเภอเมือง-ราชบุรี อำเภอบางแพ อำเภอโพธาราม อำเภอคำเนินสะดวก อำเภอปากท่อ อำเภอวัดเพลง อำเภอจอมบึง และกิ่งอำเภอสวนผึ้ง ซึ่งมี 94 ตำบล 782 หมู่บ้าน

ประวัติเมืองราชบุรี

เมืองราชบุรีเป็นเมืองเก่าแก่มาแต่โบราณ ไม่มีเรื่องราวจารึกให้ทราบแน่นอนว่าสร้างมาแต่เมื่อใด แต่โดยอาศัยการค้นคว้าทางวิชาโบราณคดี ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถาน อันมีปรากฏอยู่ และค้นคว้าได้พอที่จะเชื่อได้ว่าราชบุรีเป็นเมือง ๆ หนึ่งในแคว้นสุวรรณภูมิ ซึ่งเรียกว่า "หวาราวดี" มีเมืองนครปฐมเป็นมหานคร และคลุมถึงเขตจังหวัดกาญจนบุรี นครชัยศรี เพชรบุรี ไร่หวาย ตามตำนานพระพุทธศาสนาว่า เมื่อ พ.ศ. 218

พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งประเทศอินเดีย ทรงทำนุบำรุงและเผยแพรพระพุทธศาสนาไปยัง
นานาประเทศ ได้จัดตั้งสมณทูต มีพระโสณะกับพระอุทตระ เป็นหัวหน้าคณะ มาเผยแพร
พระพุทธศาสนาถึงแคว้นสุวรรณภูมิ ทั้งนี้ นักปราชญ์ทางโบราณคดีได้อาศัยรูปสลักรฐานของพระ-
ปฐมองค์เดิม ซึ่งเหมือนกับสัญลักษณ์ของพระเจ้าอโศก ทั้งรูปทรงและวัตถุก่อสร้างประการ
หนึ่ง และพระธรรมจักรศิลาที่ขุดได้ในบริเวณพระปฐมเจดีย์ และใกล้เคียงมากมายนั้น เป็น
ของสร้างในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกอีกประการหนึ่ง จึงอนุมานได้จากหลักฐานดังกล่าวแล้วว่า
พระพุทธศาสนาได้แพร่เข้ามาตั้งอยู่ในแคว้นสุวรรณภูมิในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช แต่หลัก-
ฐานดังกล่าวนี้พบและปรากฏอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ในปัจจุบันนี้ทั้งนั้น จะเกี่ยวกับ เมืองราชบุรีด้วย
หรือไม่ยังไม่แน่ชัด แต่เมื่อได้อ่านเรื่องราวที่หลวงจีนหวี่จิง (หรือเหียนจิง) ที่โดยสาร
เรือผ่านมาแวะ ในราว พ.ศ. 1150 ชมเมืองจุลลพัตถี (ทวารวดี) ไว้ในบันทึกว่า
เป็นเมืองที่ใหญ่และสวยงามมาก จังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นเมืองหนึ่งของแคว้นสุวรรณภูมิหรือ
ทวารวดี ก็คงเป็นหัวเมืองที่เจริญรุ่งเรืองและใหญ่โตมาพร้อมกับจังหวัดนครปฐมมหานครของ
แคว้นทวารวดีเป็นแน่ โบราณวัตถุที่จังหวัดราชบุรีมีอยู่ ซึ่งนับว่าเก่าแก่ที่สุด คือ พระพุทธ-
นายนางปฐมเทศนาประทับห้อยพระบาทแบบคุปตะ ที่ถ้าถ้ำเขาสูง ตำบลเกาะพลับพลา อำเภอบึง
เมืองราชบุรี มีอักษรจารึกไว้ใต้พระพุทธรูปเป็นภาษาอินเดียฝ่ายใต้ เรียกว่า "อักษรคุปตะ"
เป็นอักษรลักษณะเดียวกับพระคาถา "เขมัมมา" ซึ่งขุดพบที่จังหวัดนครปฐม ทำให้เชื่อสนิทแน่น
แน่นว่าเมืองราชบุรีนี้ ครั้งหนึ่ง เป็นที่อยู่ของชาวอินเดีย ซึ่งเข้ามาตั้งหลักฐานในสมัยพระ-
พุทธศาสนาเริ่มเผยแพร่นำเข้ามาในแหลมทองนี้ เพราะพระพุทธรูปนี้เป็นโบราณวัตถุที่ค่อนข้าง
สลักลงในศิลาผนังถ้ำ จึงเป็นสิ่งที่ผู้ทำได้มากกระทำการที่ตนเอง มีใจทำจากที่อื่นแล้วนำมา
ประดิษฐานไว้ อนึ่ง ชื่อเมืองราชบุรีนี้ก็ปรากฏว่าเป็นชื่อของเมือง ๆ หนึ่ง ในอินเดียและคงใช้
ชื่อราชบุรีนี้มาแต่เดิมโดยมิได้เปลี่ยนแปลง มีผู้กล่าวกันมาว่าเมืองราชบุรีนี้ พระเจ้าอโศก-
มหาราช ซึ่งครองมณฑลประเทศเป็นผู้สร้างขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 210 มีฐานะเป็น
เมืองหลวง มีหลักฐานที่ปรากฏว่าเมืองเดิมซึ่งเก่าแก่ ณ เมืองราชบุรีนี้ คือ แนวกำแพงซึ่ง
จมอยู่ในน้ำ อยู่ในตำบลบ้านไร่ (อุเรื่อ) อำเภอบึงเมืองราชบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัด
ไปทางทิศตะวันออก 3 กิโลเมตร นับเป็นการสร้างเมืองราชบุรีครั้งที่หนึ่ง แต่เป็นเมืองลูก-
หลวงครั้งสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชหรือไม่ ไม่มีหลักฐานยืนยัน

หลักฐานการสร้างเมืองราชบุรีครั้งที่สอง ที่ยังปรากฏอยู่ทุกวันนี้ คือ กำแพงเมือง ซึ่งเป็นกำแพงดินหรือเนินดิน และค่ายคู ปรากฏอยู่อย่างเด่นชัดเจน สำหรับกำแพงด้าน ตะวันตก ปัจจุบันเป็นถนนสายราชบุรี - เขาวง จากวัดของลม หลักกิโลเมตรที่ 2 บริเวณ มีอาณาเขตกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร ยาวประมาณ 2 กิโลเมตร บางตำนานกล่าวว่า เป็น เมืองที่ชาวอูทอง เจ้าเมืองอูทองมาสร้างขึ้นใหม่ แต่อย่างไรก็ดี ในบริเวณนี้มีพระปรมาภิไธย มหาธาตุและวัดอรัญญิกาวาส ซึ่งเป็นพระปรมาภิไธยแบบเดียวกับที่จังหวัดลพบุรี จึงพอเชื่อได้ว่า ต้องเป็นถิ่นที่อยู่ของพวกขอม ที่เขามายึดครองเอาอาณาจักรทวารวดี หลักฐานการสร้างเมือง ราชบุรีครั้งที่สาม ปรากฏในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า- นภาลัย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองเดิมซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ แมกกลอง ไปตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแมกกลอง เริ่มแต่วันอังคาร แรม 13 ค่ำ เดือน 6 ปีฉลู จุลศักราช 1179 รัตนโกสินทร์ศก 36 ตรงกับวันที่ 15 พฤษภาคม 2360 มีการฉลอง 3 วัน ครั้นถึงวันแรม 15 ค่ำ เวลา 7.00 น. จึงกำหนดลงนามตั้งหลักเมืองแล้ว ก็สร้างกำแพงเมืองและสิ่งอื่น ๆ ต่อไป กำแพงเมืองนี้ก่อสร้างด้วยอิฐถือปูน รูปกำแพงเป็นใบ เสรมีป้อม 1 ป้อม ประตู 6 ประตู มีอาณาเขตกว้างประมาณ 200 เมตร ยาวประมาณ 800 เมตร ภายในกำแพงเมืองนี้ปัจจุบันเป็นที่ตั้งจังหวัดทหารบกราชบุรี และกรมทหารช่าง ราชบุรี เหตุที่โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองนี้ เพราะที่ตั้งเดิมไม่เหมาะสมแก่ทางยุทธศาสตร์ พม่า ขาศึกมักเดินทัพเข้ามาทางทิศตะวันตก รบพุ่งกันตรงเขาวง หุ่นธรรมเสน และเขาชะงุม ใน การรบหากมีความจำเป็นต้องถอยทัพก็มีอุปสรรค เพราะมีแม่น้ำขวางอยู่ทางด้านหลัง เป็นการ เสียเปรียบข้าศึกอยู่ เห็นว่าทางฝั่งตะวันออกเหมาะสมกว่า ในการรบข้าศึกจะเข้าถึงตัวเมือง ได้ยากเพราะมีแม่น้ำขวางอยู่ แม้ในการรบเสียที่แก่ข้าศึก ก็มีทางถอยไปรวมกำลังไค่งาย การย้ายเมืองครั้งสุดท้าย ไม่ได้มีการสร้างกำแพง ค่าย คู ประตูหรือรบ และหลักเมือง อย่าง เช่นการสร้างครั้งก่อน ๆ เพียงแต่สร้างศาลาว่าการขึ้นใหม่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแมกกลอง (ตรงกันข้ามกับเมืองเดิมสร้างที่ 3) การย้ายครั้งนี้ปรากฏว่า เมื่อ พ.ศ. 2438 ซึ่งได้จัด ระเบียบการปกครองท้องที่ มีข้าหลวงเทศาภิบาลขึ้น และได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยา- สุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทศ บุนนาค) ซึ่งขณะนั้นยังเป็นพระยาสุรินทรภำไชย ผู้ว่าราชการเมือง เพชรมาเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ท่านก็ได้มาอยู่และตั้งที่กองบัญชาการ ณ ที่ของลมเด็จพระ-

ชาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ปัจจุบันเป็นสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัด
ราชบุรี หาได้ไปทำการยังเมืองเก่าซึ่งมีเจ้าเมืองและกรมการทำการอยู่ก่อนไม่ ต่อมาเมื่อ
พ.ศ. 2440 เมื่อได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาเพชรพิไชยศรีสวัสดิ์ (เทียน บุนนาค) มาเป็น
ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี จึงได้ย้ายที่ว่าการเมือง มารวมอยู่กับศาลาว่าการมณฑล และสร้าง
เป็นอาคาร ซึ่งใช้เป็นศาลากลางจังหวัดอยู่จนทุกวันนี้ (แสง ชัยอาญา 2502:1-3)

โดยพื้นที่จังหวัดราชบุรี ตามประวัติศาสตร์เคยเป็นดินแดนอาณาจักรที่เคยรุ่งเรือง
มาก่อนตั้งแต่สมัยทวารวดี และสมัยทอ ๆ มา ก็ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากแหล่งอื่นเข้ามา
ทำมาหากินและพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ประกอบกับพื้นที่ติดกับประเทศพม่า จึงปรากฏว่านอกจาก
ชนชาติไทย จังหวัดราชบุรียังคงมีเชื้อชาติต่าง ๆ มากมาย ได้ผสมกลมกลืนกันในเวลาต่อมา
แต่บางส่วนก็ยังรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนชาติไว้ ชนชาติเหล่านี้ได้แก่ มอญ ละว้า
ลาวโซ่ง กะเหรี่ยง เป็นต้น (วรรณดี บุณดลสิงห์ น.ป.ป. :21)

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญ จะเห็นได้ว่าในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่ง
ราชวงศ์จักรี คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็ทรงรับราชการครั้งสุดท้ายเป็น
หลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี ส่วนในด้านการนำทางศาสนา พระสงฆ์ในเขตสถูปมณฑลราชบุรี
ก็ได้รับสถาปนาเลื่อนสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระสังฆราชถึง 2 พระองค์ นอกจากนี้ ยังมีพระคู่บ้าน
คู่เมือง คือ พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ ซึ่งประชาชนทั่ว ๆ ไป นิยมเรียกว่า
"พระสี่มุมเมือง" เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงให้กรมการรักษาดินแดน
สร้างพระพุทธรูปขึ้นทั้ง 4 ทิศ เมื่อราว พ.ศ. 2510 ในกรุงเทพมหานครป้องกันอันตรายต่าง ๆ
ของประเทศไทยทั้ง 4 ทิศ และได้ประดิษฐานพระพุทธรูปนี้ไว้ 4 ทิศ ของประเทศไทย คือ
ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก โดยพระราชทานชื่อว่า พระพุทธนิรโรคันตราย-
ชัยวัฒน์จตุรทิศ เหมือนกันหมด สำหรับพระพุทธรูปที่จะกล่าวถึงนี้ คือพระพุทธรูปที่ประดิษฐาน
ประจำทิศตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งประดิษฐานอยู่ในวิหารจตุรมุขบนยอดเขาแก่นจันทน์ อยู่
ในบริเวณเขตเทศบาลเมืองราชบุรี ซึ่งปัจจุบันทางราชการได้ตัดทางขึ้นยอดเขาแก่นจันทน์
ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นทางลาดยางรถยนต์วิ่งขึ้นลงได้สะดวกทุกฤดูกาล มี
ประชาชนขึ้นไปนมัสการพระ และชมทัศนียภาพของจังหวัดราชบุรีบนยอดเขาแห่งนี้เป็นประจำ
(สามารถ สุขศิริ 2522:74)

2.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศึกษา

แหล่งมณูยก่อนประวัติศาสตร์

หลักฐานเกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษย์ นับตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์แรกเริ่มเรื่อยมาจนถึงสมัยหลัง ๆ ไม่เคยสูญหายไปไหน หากแต่บางครั้งเรายังหากันไม่พบเอง หรือบางทีก็ค้นพบแล้ว แต่คนไทยเราไม่ได้ให้ความสนใจอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ คงเผอเรอให้คนต่างชาติสนใจกันเสียก่อน จึงจะเหอตามกับเขาด้วย อย่างไรก็ตามก็แค่เพียงแค่วงเวลาเริ่มต้นของพุทธศตวรรษใหม่เพียง 20 ปีมานี้ งานศึกษาค้นคว้าวิชาการด้านโบราณคดีในประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้าไปมาก มีนักโบราณคดีและนักโบราณวิทยาสาขาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติ หลายกลุ่มหลายคน ได้ค้นพบหลักฐานใหม่ ๆ เกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษย์บนแผ่นดินของประเทศไทยทั่วทุกภาค และแม้แต่ในท้องทะเลใกล้ชายฝั่งทุกด้านของบ้านเมืองเรา ก็มีหลักฐานทางโบราณคดีจมอยู่เกลื่อนไปหมด เช่น แหล่งโบราณคดีของประเทศไทย ซึ่งเพิ่งค้นพบใหม่แบบสด ๆ หมด ๆ อีกแห่งหนึ่งนั่นก็คือ แหล่งโบราณคดีที่โคกพลับ ตำบลโพธิ์หัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองไปประมาณ 42 กิโลเมตร เป็นแหล่งมณูยก่อนประวัติศาสตร์ ที่เพิ่งขุดค้นพบเมื่อประมาณต้นปี 2520 นี้เอง จากหลักฐานที่ขุดพบ เช่น โครงกระดูกมนุษย์พร้อมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสัมฤทธิ์ เช่น กำไล หอก ปืนดอกแซน เครื่องปั้นดินเผา พวงหม้อหะนุน ลวดลายเป็นลายแบบเขื่อนทาบและลายนิ้วกดจำนวนมากมายังอยู่ลึกในระดับ 2 เมตรหรือกว่านั้น จากการสันนิษฐานของนักโบราณคดีและเจ้าหน้าที่จากกรมศิลปากร คาดว่าจะมีอายุไม่ต่ำกว่า 6,000-8,000 ปีหรือกว่านั้น และคาดว่าจะเป็สมัยก่อนบ้านเชียงด้วย ปัจจุบันมีประชาชนจากท้องถิ่นต่าง ๆ ไปขุดค้นหาวัตถุโบราณหรือของมีค่ากันมาก จนทางราชการต้องประกาศห้ามผู้นับกรุกเข้าไปขุดทั้งดิน (ราชสขัยทรัพย์ประเสริฐ และคณะ 2520:53)

ที่ฝังศพของคนสมัยโบราณซึ่งเพิ่งค้นพบที่โคกพลับ เป็นหลักฐานของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้น มีเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการ คือ (สด แดงเอียด 2521:23-24)

1. ที่โคกพลับพบหลุมฝังศพของคนสมัยโบราณที่สมบูรณ์แบบ ฝังอยู่ในระดับชั้นดินลึกมากถึง 2 เมตรเศษ และมีจำนวนโครงกระดูกหนาแน่น ศพเกือบทุกศพมีเครื่องประดับประดา

และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ยังรวมอยู่ด้วย อันเป็นการแสดงออกถึงรูปแบบของพิธีกรรม หรือประเพณีที่คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ทำกัน และนักโบราณคดีก็ได้เคยขุดค้นพบตัวอย่างแบบนี้ มาแล้วในแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์แห่งอื่น ๆ ของประเทศไทย เช่น ที่ศูนย์การทหารปืนใหญ่ลพบุรี บ้านเก่ากาญจนบุรี และบ้านเชียงอุดรธานี เป็นต้น แต่สำหรับแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ เช่น ที่คูทอง นครปฐม พงศึก และคูบัว ไม่เคยปรากฏว่าได้พบหลักฐานเหมือนที่โคกพลับเลย

2. โบราณวัตถุที่พบในหลุมฝังศพร่วมกับโครงกระดูก และพบอยู่ทั่วไปในหลุมขุดค้น มีทั้งที่ทำด้วยหินสีต่าง ๆ สักริด กระจกสีแก้ว เปลือกหอยทะเล ฯลฯ มีปริมาณมากพอ ๆ กับลักษณะของวัตถุโบราณดังกล่าวนั้น เราไม่ค่อยจะพบ ณ แหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์แห่งใด ๆ ของที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำท่าจีน อีกอย่างหนึ่งวัฒนธรรม การนิยมใช้วัสดุเหล่านี้มาทำเป็นเครื่องใช้สอยดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้วเป็นประเพณีนิยมที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนประวัติศาสตร์เท่านั้น ไม่เคยพบเห็น ณ แหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ใด ๆ ของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้โคกพลับ จึงต้องเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์อย่างแน่นอน

3. โบราณวัตถุหรือหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งพบที่โคกพลับ ไม่มีแนวโน้มว่าจะเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อในลัทธิพุทธศาสนา (หรือแม้แต่ศาสนาพราหมณ์) แม้แต่น้อย ถ้าหลักฐานทางโบราณคดีที่โคกพลับเป็นของโบราณสมัยประวัติศาสตร์แล้ว ก็ควรจะได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ของลุ่มน้ำแม่กลองและท่าจีนบางตามสมควร เพราะทำเลที่ตั้งของโคกพลับนั้น แท้จริงแล้วเกือบจะถูกล้อมรอบด้วยแหล่งโบราณคดี สมัยประวัติศาสตร์นั้นอยู่แล้ว และแม่น้ำกระยะทางจากโคกพลับไปยังแหล่งโบราณคดี สมัยประวัติศาสตร์ข้างเคียง เช่น นครปฐม เกาทัณฑ์คูบัว ก็ห่างกันเพียงไม่กี่กิโลเมตร เท่านั้นเอง ฉะนั้น โคกพลับจึงต้องเก่าถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์อย่างไม่ต้องสงสัย

เมืองโบราณคูบัว

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2500 พระภิกษุฉนฺต คุณะภิกโร วัดสัตตนาคปริวัตร จังหวัดราชบุรี ได้มีลิขิตแจ้งว่า มีวัดร้างในเขตจังหวัดราชบุรีแห่งหนึ่ง มีทรัพย์สินสมบัติฝังอยู่เป็นจำนวนมากและมีผู้ไปขุดค้น ขอให้เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรไปดำเนินการสำรวจ เพื่อเก็บไว้เป็นสมบัติของชาติต่อไป

พ.ศ. 2504 กรมศิลปากรส่งเจ้าหน้าที่มาสำรวจโดยละเอียด ปรากฏว่าเป็นเมือง
สมัยทวารวดี มีคันคูเมืองทั้ง 4 ด้าน เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นแนวยาวจากทิศเหนือไป
ทิศใต้ มีขนาดกว้าง 800 เมตร ยาวประมาณ 2,000 เมตร ภายในคันคูเมืองมีเนินดินใหญ่
เล็กถึง 44 แห่ง ภายในเมืองมีทางน้ำคันเขิน ด้านทางทิศตะวันออกมีแม่น้ำออกไปทางทิศ
ตะวันตกเฉียงใต้ไปออกห้วยจีนสีห์ ได้ขุดค้นพบซากเจดีย์ ซากโบสถ์ สมัยทวารวดี รูป
ปฏิมากรรมที่คนสมัยทวารวดีทำขึ้น มีรูปปั้นและดินเผา ได้แก่พระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระ-
บาท แบบเดียวกับพระพุทธรูปจำหลักบนผนังถ้ำผาหมีเขางู เศียรพระพุทธรูปพระโพธิสัตว์อวโล-
กิตศวรร รูปวัชรปาณี รูปเทวคาหรือกนิษฐีย์ รูปคน รูปคนแคระ รูปสตรี รูปเจ้าหญิงและ
นางกำนัล รูปยักษ์ รูปสิงห์ รูปวัว รูปช้าง รูปงูแผ่แม่เบี้ย (นาค) นอกจากนี้ยังมีผอบ
ทองบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และพระพุทธรูปหินชนวนสมัยทวารวดีปางสมาธิ ด้านซ้ายมือ
มีรูปพระสถูปสมัยทวารวดี ด้านขวามือมีรูปขรรمجักกร เครื่องปั้นดินเผาที่ไม่เคลือบบางชิ้นมี
ลายเชือกทาบควาย (โกวิท ทาแก้ว 2520:17-18)

การสำรวจขุดค้นและศึกษาเมืองโบราณที่คูบัว ให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณ-
คดีและวัฒนธรรม คือ (ชิน จงวุฒิ 2518:69-70)

1. ได้ความรู้เป็นประวัติศาสตร์ทางโบราณคดีของชาติด่านเมืองว่า สิ่งเหล่านี้ได้
สร้างและทำขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1200-1400 ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 1,000-1,500 ปีมา
แล้ว

2. ได้หลักฐานทางศิลปกรรม โดยแสดงว่า ชนชาติในดินแดนดินสุวรรณภูมิได้รับ
ศิลปกรรมจากทางสมัยราชวงศ์คุปตะของประเทศอินเดีย

3. ได้ความรู้ทางเครื่องแต่งกายและเครื่องดนตรี ว่าได้ตั้งถิ่นฐานอย่างไรในแผ่นดิน
ไทย แล้ววิวัฒนาการมาจนปัจจุบัน

4. ได้หลักฐานแสดงว่าพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในดินแดนดินไทยตั้งแต่กว่า
1,000 ปี

5. ได้หลักฐานว่า เมืองราชบุรีเดิมตั้งอยู่ ณ ที่นี้ และมีฐานะเป็นเมืองท่าใกล้
ทะเล

หนังใหญ่วัดขนอน

วัดขนอนตั้งอยู่ที่ริมแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันตก ในท้องที่ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอบางแพไร
ตลอดเวลาประมาณ 100 ปี หลังจากคณะหนังใหญ่เกิดขึ้นโดยวัดเป็นผู้สร้าง เป็นเจ้าของโดย
มอบงานดำเนินการให้แก่วัดขนอน ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะ ได้เคยเปลี่ยนแปลงมาแล้ว 4
ครั้ง ดังนี้ (อวยพร เกิดขวัญ 2520:19-24)

1. ครูอึ้ง
2. นายเพิ่ม ทองมีสิทธิ์
3. นายโปะ ชะเกตุ
4. นายนาค รุ่งเรือง

นายละออ ทองมีสิทธิ์ หัวหน้าคณะปัจจุบัน มีผู้ร่วมคณะจำนวน 22 คน ซึ่งล้วนเป็น
ชาวบ้านในละแวกเดียวกันกับทางวัดแทบทั้งสิ้น การละเล่นก็ได้สืบเนื่องกันมาโดยตลอด และ
เป็นรายได้ของวัด อันมีส่วนในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดมาจนถึงปัจจุบันนี้

หนังใหญ่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับในหนังใหญ่
เป็นเรื่องมาจากอินเดีย ได้แพร่หลายเข้ามาแก่โบราณกาล แม้ว่าเรื่องราวเกี่ยวกับไม่เกี่ยว
ของกับศาสนาแต่อย่างใด แต่การเผยแพร่อิทธิพลทางวัฒนธรรมนี้ อาจจะเผยแพร่มาพร้อม ๆ
กับพุทธศาสนา ซึ่งได้กระทำให้สืบเนื่องกันมาในศาสนา อาจารย์มนตรี ตราโมท (ผู้แต่ง
ละครของไทย) อธิบายเรื่องหนังใหญ่ไว้ว่า "ถ้าจะพูดในทางประวัติศาสตร์ ก็ยากจะ
กล่าวให้แน่นอนว่า หนังใหญ่ได้แบบแผนและวิธีการมาจากชาติใด หรือว่าไทยเราก็คิดขึ้นเอง
เท่าที่พบเห็นมา หนังของชาติอื่น ๆ ก็ดูเหมือนจะมีขนาดเล็กอย่างหนังตะลุงทั้งนั้น นอกจาก
ชาว ซึ่งเมื่อเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า เคยเห็นหนังชาวขนาดเท่าหนังใหญ่ของเรา ประทับประค
ตามบ้านชาวราชการผู้ใหญ่ของชาว จึงพอสันนิษฐานว่า เขาคงมีหนังใหญ่แสดงมาแต่โบราณ"
อีกตอนหนึ่งท่านอธิบดีกรมศิลปากร ชนิท อภัยโพธิ์ ได้อธิบายว่า ในสมัยก่อนนั้น ยังปรากฏ
หรือหนังใหญ่ของชาวจะเล่นเรื่องอะไรไม่ทราบ แต่ภายหลังปรากฏว่าเล่นเรื่อง "มหาภารตะ"
และตอนออกหน้าออกตาที่สุดเรื่อง "อรุณวิภาต" ส่วนเรื่องเล่นหนังของเราโบราณมา
ปรากฏว่าเล่นเรื่อง "รามเกียรติ์" เป็นพื้น เพราะมีคำพากย์และบทรามเกียรติ์อยู่ และ
ตัวหนังก็เป็นละครในเรื่องรามเกียรติ์ แต่ปรากฏในตำนานสมุทรโฆษคำฉันท์ว่า สมเด็จพระ-

นารายณ์หาราชทรงโปรดให้พระมหาราชครู แ่่งอนิรุทธคำฉันท์ขึ้นทูลเกล้าถวาย เพื่อเล่นหนัง
อีกเรื่องหนึ่งด้วย แ่่งทั้งสองเรื่องนี้เห็นจะไม่ทันนำออกเล่น หรือคงไม่ได้รับความนิยม จึงไม่
ปรากฏว่าได้ใช้เรื่องนี้เล่นหนังทอดกันมา

อย่างไรก็ดี แม้วาเราไม่ทราบหลักฐานแน่นอนเรื่องกำเนิดหนังใหญ่ แต่ปรากฏแน้ว
เราเคยมีหนังในสมัยอยุธยา และเพิ่งจะสิ้นสุดในสมัยยุคลาพยนครนี้เอง แต่เนื่องจากอิทธิพลที่
เราได้รับมาแต่อดีตนั้น ถูกดัดแปลงแก้ไขและวิวัฒนาการเรื่อยมา จนศิลปมหรสพอันนี้มีลักษณะ
เฉพาะขึ้น อันกลายเป็นลักษณะศิลปการละเล่นการสละกหนังประจำชาติไทยในที่สุด

หนังใหญ่ชุดควัซนอนนั้นถูกสร้างโดยคนท้องถิ่น มีฝีมือและมีลักษณะเฉพาะอยู่มาก ผู้เขียน
รูปแสดงให้เห็นถึงความรอบรู้เรื่องรามเกียรติ์เป็นอย่างดี รู้จักจับลักษณะพิเศษของบุคคลในเรื่อง
และลักษณะอันเด่นในเรื่องออกมาให้เป็นรูปภาพได้ รูปบางรูปแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้เคย
เห็นและใกล้ชิด หรืออาจจะเขียนภาพผาผนังมาก่อน รู้จักเขียนภาพโดยใช้เส้นเกินแบบภาพ
ผนังโบราณอย่างถูกต้อง แต่ก็ไม่วายที่จะตกแต่งสิ่งที่เขียนขึ้นด้วยลวดลายศิลปกรรมที่นิยมในสมัย
นั้น เนื่องจากการเขียนเส้นเกินแบบตะวันตกเป็นของใหม่สำหรับสมัยนั้น รูปใดช่างพยายามจะ
ทำแบบตะวันตก ความผิดพลาดเรื่องนี้จึงมีเสมอ แ่่งช่างเขียนก็ฉลาดยิ่ง สามารถสร้างสิ่งที่
ประกอบขึ้นมา ทำให้สิ่งที่พลาดนั้นไม่แลดูชดชดา จนผู้ชมไม่สามารถมองเห็นได้ อารมณ์สนุกที่
ช่างแสดงออก มักจะอยู่ในรูปของสัตว์ นก ลิง กระรอก ม้าอยู่ทั่วไป บนท้องบนพากย์
คณะนี้ใช้บทดั้งเดิมซึ่งก็เรียนมาจาก ครูอั้ง ผู้ที่คิดขึ้นจากเจ้าเมืองราชบุรี (ระหว่างรัชกาลที่ 1
ถึงรัชกาลที่ 2) คำพากย์ของหนังชุดนี้จึงใช้บทพากย์เรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาท-
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หากทอนในที่ผิดแผกออกไปบ้าง ก็เป็นเพียงเพื่อความเหมาะสม
ของการเล่นหนัง และบทกลอนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีเท่านั้น (อวยพร เกิดช่วย 2520:19-24)

หนังที่มีสีมากมาย มักจะใช้เชิดให้ดูเวลากลางวัน เรียกว่า "หนังกลางวัน" ซึ่งหา
ดูยากแล้ว ส่วนหนังที่มีให้ดูเป็นหนังที่เชิดให้ดูตอนกลางคืน ตัวหนังขนาดใหญ่สูงประมาณ 5-6
ฟุต กว้างจะเป็นรูปร่างใดของผาผนังคอนหลายอย่าง หนังที่นำมาตกแต่งเป็นตัวเอก เช่น
พระราม พระลักษณ มีข้อจำกัดว่า ต้องใช้หนังแมวที่ตกลูกตาย ผาผาตาย เสือกัดตาย
สรุปแล้วหนังที่จะมาทำตัวเอก ต้องเป็นหนังวัวที่ตายร้อน ๆ ทั้งนั้น ส่วนตัวดาบี่เฒ่า ซึ่งถือว่า
เป็นครู ต้องใช้หนังสือ ผู้เขียนลายและออกแบบจะทอนงูขาวหมาขาว มีพิธีกรรมสังเวและ

ของยกรู ประกอบด้วยดอกไม้ รูป เขียน เงินทองต่าง ๆ ที่สำคัญต้องทอดถวายให้เสร็จ
ภายในวันเดียว เมื่อเสร็จแล้วของยกรูต้องให้ช่างทอดไป ช่างทอดหนึ่งส่วนใหญ่เป็นพระ
วัดชนอน หนึ่งทอดแบ่งประเภทต่าง ๆ ไว้ คือ

1. หนึ่งที่เป็นรูปเหาะ เรียบ หนึ่งง่า
2. หนึ่งที่เป็นรูปลิงขาวจับลิงดำ เรียบ หนึ่งเขียวหรือหนึ่งจับ

หนึ่งที่ของบูชาเป็นพิเศษคือ หนึ่งที่เป็นรูปพระนารายณ์ พระอิศวร พระฤาษี
ทองทำพิธีไหว้ครูก่อน แล้วเอารูปหนึ่งที่เป็นตัวฤาษีมาปักตรงมุมเสาจอคำนโคกคำหนึ่ง ของ
เครื่องไหว้ครู ประกอบด้วยอาหารคาวหวาน ต้องมาตั้งวางตรงมุมจอทั้งสองด้าน

หัวหน้าคณะถือเทียนไขจุดไฟนำไปปักหนึ่ง ใช้เปลวเทียนไขทาปลายลูกศร ปลายเท้า
ปลายทาคู่มือของหัวหนึ่งเจ้าควย แล้วเริ่มเล่นบท "จับลิงหัวดำ" ลิงขาวไล่จับลิงดำถึงสาม
ครั้ง ตัวฤาษีเขาจะมาห้ามแล้วเลิกรำกันไว้ จึงเริ่มเล่นหนังใหญ่ได้เป็นเรื่องในรามเกียรติ์
แบ่งเป็นตอน ๆ เล่นไปเรื่อย ๆ ทุกคน สมัยก่อนเล่น 10 วัน 10 คืน ใช้คนเชิดหนังกว่า 10
นักดนตรีอีกเกือบ 10 คน และมีคนแสดงจำอาวคสลับอีก คนสำคัญคือคนคอยควบคุมหนังให้ออก
ตามลำดับ เมื่อสั่งให้คนเชิดหนังนำออกเชิดได้ถูกจังหวะกับคนพากย์ (วิภาต 2523:107-
108)

หัวหนังใหญ่ก็คล้ายกับหัวหนังตะลุง คือ เอาหนังวัวมาเขียนด้วยสีต่าง ๆ เป็นรูปตัว
ยักษ์ ตัวลิง ตัวคน ในเรื่องรามเกียรติ์แล้วแกะเป็นรูปหุ่น เวลาจับเชิดกับแสงไฟจะให้เห็น
เงาชัดเจน หนังใหญ่บางตัวสูงกว่า 1 เมตร การจับเชิดที่หน้าจอและคนเชิดได้ออกหาทาง
ไปตามบทพากย์ ไม่เหมือนหนังตะลุง ซึ่งตัวเล็กและเชิดในจอด้วยมือเท่านั้น

การเล่นหนังใหญ่เป็นการเล่นที่มีมาแต่สมัยอยุธยา พอมาถึงยุคหนังญี่ปุ่นหรือภาพยนตร์
เข้ามา หนังใหญ่ก็ซบเซาลงเกือบจะสูญหายไปก็ว่าได้ เป็นที่น่ายินดีว่าวัดชนอนยังรักษานั่ง-
ใหญ่ไว้ได้ดีมาก รวมทั้งมีคณะผู้เชิดโคปร่วมที่จะแสดงได้ ถ้ามีผู้ต้องการ

ภาพถ่ายหนังวัดคงคาราม

จิตรกรรมฝาผนัง เป็นภาพเขียนที่นิยมเขียนไว้ตามผนังพระอุโบสถ (บางแห่งมีที่
วิหาร หรือในองค์พระปรางค์ ฯลฯ) เพื่อเป็นพุทธบูชา นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการ
ประกาศพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีคุณค่าในการศึกษาแบบอย่างฝีมือช่างที่สืบทอดมาแต่โบราณ

และยังเป็นหลักฐานอย่างดีในการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ทางโบราณคดีอีกด้วย

แบบในการเขียนจิตรกรรมฝาผนัง เท่าที่นิยมกันมีสองแบบ คือแบบสีฝุ่น และแบบปูนเปียก ที่เขียนในพระอุโบสถวัดคงคารามเป็นแบบสีฝุ่น แบบปูนเปียกที่เคยพบเห็นอยู่ภายในองค์พระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบบนี้มีความคงทนถาวรมาก เช่น ภาพปูนเปียกของเมืองปอมเปอี ที่สร้างไว้ 2,000 ปีมาแล้ว ขณะนี้ก็ยังมีความสภาพดีอยู่ อย่างไรก็ตาม วิธีเขียนแบบปูนเปียกนี้ เหมาะสำหรับจิตรกรรมใหญ่ไม่ต้องการรายละเอียดมาก ต้องเขียนสีลงบนพื้นผนังที่ฉาบด้วยปูนและทราวยเมื่อยังเปียกอยู่ ถ้าปูนอยู่ตัวจับแข็งเสียแล้ว จะเขียนเพิ่มเติมอีกไม่ได้ เพราะพื้นผนังปูนนั้นจะไม่ดูดสีที่ละลายน้ำ เหตุนี้ จิตรกรรมฝาผนังของไทยส่วนใหญ่จึงนิยมเขียนแบบสีฝุ่น เพราะจิตรกรรมฝาผนังประณีตมาก และภาพที่เขียนก็มีขนาดเล็ก

การจะเขียนภาพแบบสีฝุ่นนั้นมิใช่ของง่าย ขั้นแรกต้องคมแก่งพื้นผนังเป็นพิเศษก่อน จะลงมือเขียน เช่น การประสะผิวปูนให้ลดความเค็มลง อาจทำโดยเอาปูนขาวผสมกับน้ำ กาวที่ทำจากเมล็ดในมะขามฉาบบนพื้นหลาย ๆ ครั้ง จากนั้นขัดพื้นให้เรียบ แล้วจึงลงมือเขียน หรืออีกวิธีหนึ่ง อาจใช้ใบไม้เล็กสกปรกให้ละเอียด แล้วทาผนังทิ้งไว้ประมาณ 48 ชั่วโมง จึงล้างออก หรืออาจใช้กรดคินประสัว 1 ส่วน ผสมน้ำ 80 ส่วน ทาให้ทั่วผนังที่จะเขียน การทดสอบดูว่าพื้นผนังหมดความเค็มหรือยัง ทำได้โดยการใช้น้ำมันโรยลงไป หากความเค็มยังไม่หมด น้ำมันจะกลายเป็นสีแฉก ต้องประสะอีกหลาย ๆ หน จึงล้างออกให้สะอาด อย่างไรก็ตาม ภาพที่เขียนด้วยสีฝุ่นนี้มีจุดอ่อนตรงที่ ภาพนี้มีความเปียกชื้น ภาพเขียนจะมีอายุอยู่ได้ไม่นาน มันจะค่อย ๆ ลอกกระเทาะเสื่อมสูญไป ดังรายที่วัดคงคารามเป็นตัวอย่างให้เห็นได้อย่างชัดเจน บางส่วนภาพลอกกระเทาะ บางส่วนที่อยู่ตรงบริเวณหลังคารั่ว น้ำฝนตกลงมาชะล้างสีของภาพมีรอยเป็นทาง ๆ ความเสียหายดังกล่าวนี้มีอยู่ทั่วไปทุกหนแห่ง มิใช่จะมีเฉพาะวัดคงคารามเท่านั้น การแก้ปัญหาคือ ต้องช่วยกันระวังรักษา เมื่อพบเห็นอันตรายจะเกิดขึ้นแก่ภาพใด ก็ต้องช่วยกันป้องกัน เพื่อมรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่าของเราจะไม่สูญเสียไป

ภาพเขียนในพระอุโบสถวัดคงคาราม เป็นภาพแบบไทยลักษณะเหมือนกับที่วัดสุทัศน์-เทพวราราม วัดสุวรณาราม กรุงเทพมหานคร ในเรื่องที่เป็นภาพเขียนแบบสองมิติ คือ

ประกอบด้วยเส้นและสีเท่านั้น ไม่มีแสงเงา ภาพจึงมีลักษณะแบน สีที่นำมาใช้เขียนได้จากผงสีฝุ่นกับสีของพืชไม้ เช่น สีเหลืองได้จากไม้รง สีแดงน่าจะได้จากดินแดง หรือสีเสนเป็นผงซึ่งบดจากหินมาจากเมืองจีน สีขาวได้จากดินขาวเผาไฟจนสุกแล้วนำมาบด สีเขียวคงได้จากสนิมของทองแดงจีนเรียกเขียวทั้งแซ สีดำเกิดที่ทังไคจากถ่านก้อน แล้วจึงมาไคจากเขมา ก้อนหม้อภายหลัง เพราะค่าสนิทด่างและบดก็ง่ายกว่ามาก สีที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นสีหลัก ซึ่งใช้กันทั่วไปในการเขียนภาพไทย เมื่อต้องการให้เป็นสีอื่น ๆ ก็นำมาผสมกันเข้า เช่น สีจัน-อ่อนหรือสีนวล ใช้สีขาวผสมกับสีเหลือง สีมอครามใช้ครามผสมน้ำเงินเจือเขียวเล็กน้อย เป็นต้น

การจัดสีในจิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม ใช้สีตามแบบอย่างถูกต้องหลักถูกเกณฑ์ แม้บางแห่งจะใช้สีโคกเค่น ซึ่งเป็นสีคู่ปฏิภมน์ในที่เดียวกันก็ตาม เช่น เขียวกับแดง แดงกับสีขาว สีดำ และสีคล้ำ เป็นส่วนประกอบ จนทำให้เกิดความกลมกลืนมีรสชาติอย่างประหลาด

เรื่องราวในภาพจิตรกรรม จิตรกรได้รวบรวมเรื่องราวไว้นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ภาพพระพุทธรูปในอศิกขาติทั้งหลายพร้อมด้วยอัครสาวก
2. ภาพแสดงเรื่องราวการบำเพ็ญพระบารมีจากมหานิบาตชาดกหรือทศชาตินั้นเอง
3. ภาพพุทธประวัติ
4. ภาพไตรภูมิ

โดยแบ่งเขียนไตรภูมิส่วนคานหลังพระประธาน ภาพชาดกมีด้วยกัน 11 เรื่อง ตั้งแต่พระเทมียพระชนก ไปจนถึงมหาเวสสันดรชาดก เขียนไว้ตรงส่วนผนังระหว่างช่องหน้าต่าง ภาพพระพุทธรูปและอัครสาวกในอศิกขาติ เขียนไว้ตรงผนังด้านข้างทั้งสองข้าง ตรงส่วนบนสุดแบ่งออกเป็นช่อง ๆ ภาพพุทธประวัติเขียนไว้ส่วนผนังคานเหนือขอบหน้าต่างขึ้นไป ตั้งแต่หัวผนังคานซ้ายพระประธาน จนถึงผนังคานหน้าออกไปจนถึงผนังคานขวามือ

จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม เป็นภาพที่บรรยายเรื่องด้วยศิลป์ ช่วยให้ประสมให้เกิดอารมณ์ในทางกุศลจิต กุศลมูลละโมและมีลักษณะเป็นทิพย์ ทุกสิ่งทุกอย่างช่างบริสุทธิ์ งดงาม และสงบ จิตรกรรมวัดคงคารามสร้างขึ้นด้วยจินตนาการ ด้วยเหตุนี้ เราจึงชมในด้านความสวยงามได้ทุกแง่ทุกมุม (สุภัททิ์ อนุภูล 2519:79-84)

ดังนั้น เราจึงต้องช่วยกันดูแลรักษาจิตรกรรมฝาผนัง อันเป็นสมบัติดั้งเดิมของชาว
ราชบุรีแห่งนี้ให้ยังยืนอยู่ตลอดไป

พระปรางค์วัดมหาธาตุ

พระปรางค์วัดมหาธาตุอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัด
ประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ สร้างในสมัยขอมเรืองอำนาจ (ราว พ.ศ. 1600-1800)
มีพระปรางค์ใหญ่อยู่กลาง 1 ปรางค์ ปรางค์เล็กอยู่โดยรอบ 5 ปรางค์ ตอนาปรางค์เล็ก
ด้านหน้าถูกเปลี่ยนเป็นหอระฆังรูปเจดีย์รวม 2 องค์ ปัจจุบันหักพังไปเสียองค์หนึ่ง ปรางค์ใหญ่
สร้างคล้ายปรางค์ 3 ยอดจังหวัดลพบุรี สร้างด้วยศิลาแลงสูงจากพื้นดินถึงยอดประมาณ 35
เมตร ตั้งอยู่บนฐาน 4 เหลี่ยม ปิรามิดขึ้นสู่พระปรางค์ทางด้านทิศตะวันออกเป็นทางขึ้นลง
ทางเดียว มีวิหารคดล้อมรอบ 4 ด้าน ประดิษฐานพระพุทธรูปหินทรายอยู่รายรอบ แต่ปัจจุบัน
ชำรุดเสียมาก ภายนอกวิหารคดมีกำแพงศิลาแลงล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีหัวเสาสลัก
เป็นพระพุทธรูปตั้งอยู่บนกำแพง เฉพาะด้านข้างทั้งสองข้างแต่ประตูเข้าออกไป และด้านหน้า
องค์พระปรางค์

การสร้างพระปรางค์สมัยขอม เข้าใจว่าสร้างเป็นเทวาลัยตามคติทางศาสนาพราหมณ์
ต่อมาเมื่อขอมเสื่อมอำนาจ เมืองราชบุรีอยู่ในอาณาจักรสุโขทัย พุทธศาสนารุ่งเรืองขึ้นจึงใช้
พระปรางค์เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และสร้างวัดมหาธาตุขึ้นครั้งสมัยสุโขทัยเจริญ
บางเสื่อมบ้าง ไปตามยุคสมัย บางครั้งเสื่อมมากวัดก็ร้างไป ในราว พ.ศ. 2388 ปลาย
รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใ้มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อบุญมา เป็นชาวจังหวัดสมุทรสงคราม
ชุกชุมมาเห็นวัดมหาธาตุและองค์พระปรางค์ชำรุดทรุดโทรมมาก จึงได้ตกลงใจพำนักอยู่ที่วัด
มหาธาตุ และขอความร่วมมือจากประชาชนให้ช่วยกันบูรณะวัดและพระปรางค์ เป็นการเริ่มต้น
ของการบูรณะวัดมหาธาตุและองค์พระปรางค์ แก่นันมา วัดมหาธาตุและพระปรางค์จึงได้รับการ
บูรณะซ่อมแซมดีขึ้นเป็นลำดับจนกระทั่งเห็นอยู่ในปัจจุบัน (ทรงชัย เจตะบุตร 2519: 59-60)

บนผนังพระปรางค์ยังมีภาพเขียนสีโบราณที่มีคุณค่าทางศิลปะและโบราณคดีมาก เชื่อกันว่า
เขียนขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 2040 หรือประมาณเกือบ 500 ปีมาแล้ว

ของศิลาในวัดมหาธาตุ (พระราชวิสุทธวิโสภณ 2516: 17-20)

ภายในวัดมหาธาตุมีโบราณสถานและโบราณวัตถุ อันมีค่าควรแก่การศึกษาหลายประการ

ด้วยกัน ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไปชมเพื่อการศึกษาอยู่เสมอมา คือ

1. องค์พระพุทธรูปปาง คือ พระศรีรัตนมหาธาตุ พร้อมควมบริวารสถาน เช่น กำแพง ซึ่งทำด้วยศิลาแดงและอิฐหัก สร้างสมัยขอมเรื่องอำนาจ ประมาณ 900 ปีเศษ โดยเฉพาะองค์พระพุทธรูปปาง มีรูปทรงและลวดลายสวยงามมาก พระพุทธรูปปางนี้ตามทางสันนิษฐาน ปรากฏว่าได้รับการซ่อมแซมและปั้นลวดลาย ตามเรื่องราวของพระพุทธรูปประวัติมาครั้งหนึ่งในรัชสมัยของพระเจ้าบรมโกศ สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพราะฝีมือปั้นปูนนั้นคล้ายคลึงกันมาก ปัจจุบันนี้รูปปั้นและลวดลาย ยังปรากฏเห็นได้ชัดจนควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง องค์พระพุทธรูปปางนี้มีบันไดสำหรับขึ้น และมีช่องคูหาเข้าไปได้ถึงข้างในองค์พระปางค์ พื้นผนังด้านในมีภาพเขียนเป็นภาพพระสาวกองค์ใหญ่ ๆ นั่งเรียงกัน ภาพเหล่านี้เขียนด้วยสี มีวรรณะเป็นเอกรงค์ กล่าวคือ ใช้สีดินเหลือง สีแดง และสีดำ ประกอบเป็นโครงการที่สวยงาม ๆ ยังไม่มีการใช้สีเขียวและสีน้ำเงิน ทานศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กำหนดประมาณอายุของภาพเขียนไว้ว่า มีอายุในราว พ.ศ. 2040 ซึ่งเป็นเวลา 484 ปีมาแล้ว

2. มณฑปเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหินทราย มณฑปนี้สร้างสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน ตามทางสันนิษฐานคงจัดสร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 พร้อมกันกับการบูรณะพระอุโบสถ ซึ่งโคตรุกโธรมในสมัยเป็นวัดร้าง มณฑปนี้สร้างเป็นรูปไม้ 20 คือ มีรูปสี่เหลี่ยม แต่ละเหลี่ยมมี 5 มุม มีศิลปะสวยงาม ปัจจุบันนี้ยอดมณฑปไม่มี เพราะได้พังทลายไปประมาณ 50 ปีมาแล้ว โครงคันทันยังคงเหลืออยู่ พอเป็นที่ศึกษาหาความรู้ได้

3. พระพุทธรูปต่าง ๆ

3.1 พระพุทธรูปสร้างด้วยหินเขียว (หินแกรนิต) ขนาดเท่าตัวคน 2 องค์ เป็นพระพุทธรูปสมัยทวารวดี ปางเสด็จจากดาวดึงส์องค์ใหญ่ มีจารึกอักษรคฤณห์ (เขวนาครี) เป็นคาถาว่า "เย ชุมมา เหตุปะปภาว เทสั เทคุ คถากโต เทสญจ โย นิโรช จ เถว วาที มหาสมโณ" อยู่ด้านหลังองค์พระ

3.2 พระพุทธรูปสร้างด้วยหินเขียว (หินแกรนิต) ปางนั่งสมาธิ เป็นพระพุทธรูปแบบทวารวดี

3.3 พระพุทธรูปหินทรายแดงสมัยลพบุรี ยืนปางประทานพร 1 องค์

3.4 พระพุทธรูปหินทรายแดงสมัยลพบุรี ปางนาคปรก 3 องค์

3.5 พระพุทธรูปหินทรายแดงสมัยอยุธยา ปางสทึงมาร มีจำนวนมากองค์ และประดิษฐานไว้ตามวิหารต่าง ๆ และพระอุโบสถ โดยมากเป็น พระพุทธรูปหัก และได้รับการซ่อมแซมเป็นจำนวนมากแล้ว

4. พระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุไว้ในองค์พระพุทธรูปปางค์ และที่เก็บรักษาไว้ใน พระอาราม โดยเฉพาะที่เก็บรักษาไว้ในพระอาราม เป็นพระบรมธาตุที่กรมศิลปากรขุดได้ จำนวน 3 องค์ พร้อมคอกมอทองคำ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2497 และได้นำไปให้ เป็นสมบัติของวัดมหาธาตุ กับพระบรมสารีริกธาตุที่ทางวัดมีอยู่เดิม จำนวน 3 องค์ เช่นเดียวกับที่ขุดได้ และได้เก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย

นอกจากนี้ ยังมีโบราณวัตถุที่ควรแก่การศึกษาอีกหลายรายการ เช่น กระจกหิน เป็นต้น

พระพุทธรูปปางค์

พระพุทธรูปปางค์ เป็นพระพุทธรูปห้อยพระบาทปางปทุมเทศนา เป็นปูชนียวัตถุที่ ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเก่าแก่ที่สุดของจังหวัดราชบุรี เป็นพระพุทธรูปที่แกะสลักลงบนศิลาแลงดำ โดยมีมือข้างซ้ายทรงศัพทกะของอินเดีย ตั้งอยู่ที่ตำบลดอนช้าง ตำบลเกาะพลับพลา อำเภอบึงสามพัน ห่างจากจังหวัดประมาณ 8 กิโลเมตร มีทางรถยนต์ไปมาสะดวก ในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11 ประชาชนในจังหวัดราชบุรีและจังหวัดใกล้เคียงพากันไปนมัสการอย่าง ล้นหลาม เป็นงานมหกรรมประจำปี โดยถือเป็นประเพณีมาแต่โบราณกาล เป็นงานที่มีชื่อเสียง โดยทางราชการเป็นเจ้าของงาน (วิจิตร สมบัติบุญ 2516:31)

เล่ากันว่า แต่เดิมมีเรือแข่งในทุ่งแขวง ในระหว่างหมู่บ้านมัสการ อย่างสนุกสนาน แต่ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกขึ้น การไปมาจึงนิยมรถยนต์เพราะสะดวกกว่า นอกจากนี้ ภายในตำบลดอนช้าง ยังมีรูปจำลองหินดินเผาอีก 1 รูป เป็นพระพุทธรูปยืน ปางเสด็จลงมาจาก ดาวดึงส์ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาขึ้นเอง ใกล้ ๆ กัน มีพระพุทธรูปนั่ง ปางมารวิชัย มีพระสาวกยืนอยู่ทั้งชายและขวา ในตำบลดอนช้าง มีของที่เชื่อว่าเป็นศักดิ์สิทธิ์อยู่ อย่างหนึ่ง คือ จอกหิน ลักษณะคล้ายคอกจอก ชาวบ้านชาวเมืองเชื่อกันว่า จอกหินนี้ เมื่อเติมน้ำร้อนแล้ว น้ำนั้นรับประทานแก้ปวดเมื่อยร่างกายได้ แต่ปัจจุบันหายาก

ถ้าต่าง ๆ ในบริเวณเขาสูง เคยได้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2420 และรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 กราฟเสด็จนำพลเสือนำมาทำการขอมรม พ.ศ. 2457 อีกด้วย (สาริธ บักร 2518:43)

3. สาขางานฝีมือ

การทำเครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผาเกิดขึ้นจากความจำเป็นของมนุษย์ในการวิวัฒนาการการกินอยู่ มนุษย์สมัยก่อนนั้นกินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร โดยนำมากินดิบ ๆ เป็นส่วนใหญ่ แลวนำมาขยำไฟให้สุก มนุษย์รู้จักใช้ไฟมาทำเป็นประโยชน์มาหลายแสนปีแล้ว แต่ยังไม่รู้จักใช้ปั้นดินเผา เมื่อประมาณ 20,000 ปี มนุษย์รู้จักเอาดินขึ้นเป็นเครื่องใช้ แต่ยังไม่รู้จักนำมาเผา จึงใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ เพราะถูกน้ำแล้วทำให้แตกง่าย จากการสังเกตของไฟบริเวณที่สุกไฟ จะเห็นว่าดินบริเวณนั้นแข็งตัว ผิดกับดินที่ยังไม่โดนเผา ด้วยเหตุนี้จึงลองทำสิ่งที่ปั้นด้วยดินเผา ปรากฏว่าดีผลดี เมื่อใช้ความร้อนสูง ๆ ขึ้นก็ทำให้สามารถนำเอาของที่ปั้นเป็นเครื่องใช้ขึ้นมาหุงอาหารได้ (สุกักดิ์ อนุกุล ม.ป.ช. :1)

เครื่องปั้นดินเผาถือว่าเป็นวัฒนธรรมประจำชาติอย่างหนึ่ง ที่ทุกชาติมีเป็นของตัวเอง เครื่องปั้นดินเผาเป็นภาชนะอย่างหนึ่งที่ทำด้วยดิน แลวนำไปเผาหรือเคลือบ ภาชนะที่ทำขึ้นโดยมากเป็นหม้อหุงต้ม และเครื่องใช้ตามความจำเป็นของมนุษย์ ซึ่งมีมาแต่ดึกดำบรรพ์จนถึงปัจจุบัน

แต่เดิมนั้น เครื่องปั้นดินเผาเคลือบ เช่น โถงเคลือบ ไทคองเคลือบ เป็นต้น เป็นสินค้าเข้าของประเทศไทยมาจากประเทศจีน โดยบรรจุเครื่องเคลือบของเดิมเข้ามาขายบ้าง เป็นภาชนะเปล่า ๆ ส่งเข้ามาขายบ้าง เพราะในประเทศไทยยังไม่มีผู้ใดคิดทำขึ้น ต่อมาจึงมีช่างจีนคนหนึ่ง มีความชำนาญในการทำเครื่องเคลือบมาจากประเทศจีนมาก่อนได้เข้ามาอยู่เมืองไทย และได้มาเที่ยวในจังหวัดราชบุรี เห็นดินเหนียวที่บริเวณสนามบินเป็นดินดี ใช้สำหรับทำเครื่องเคลือบได้ จึงได้ทดลองทำดู และปรากฏว่าทำได้ดี จึงตั้งโรงงานขึ้นในบริเวณสนามบินเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2476 ต่อมาช่างที่ทำงานกับโรงงานนี้มีความชำนาญขึ้น จึงแยกไปตั้งโรงงานเพิ่มขึ้นอีกหลายโรง จนมีปริมาณผลิตมากพอส่งไปจำหน่ายเกือบทุก

จังหวัดในประเทศไทย และใช้บรรจุเครื่องทองของเดิมส่งไปจำหน่ายต่างประเทศอีกมีละมาก ๆ
จึงนับเป็นอุตสาหกรรมที่ขึ้นหน้าขึ้นตาของจังหวัดนี้อย่างหนึ่ง

ผลิตภัณฑ์โรงงานเหล่านี้ทำได้มีหลายอย่าง เช่น โองน้ำตรามังกร กระถางมังกร
อ่างบัว กระเบื้องเคลือบสีชนิดไข่มุกหลังคาโบสถ์ ไหลทอง กระถางปลูกต้นไม้ และเครื่องใช้
เบ็ดเตล็ด นอกจากนี้ยังได้พยายามคิดแปลงทำสินค้าอื่น ๆ ขึ้นอีก สินค้าเครื่องปั้นดินเผา
เคลือบของจังหวัดราชบุรีแพร่หลายไปทั่วประเทศ หรือจะพูดว่า ทุกบ้านมีเครื่องเคลือบของ
ราชบุรีไว้ใช้ทั้งสิ้น

การที่สินค้าเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดราชบุรีแพร่หลาย เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางนั้น
ก็สืบเนื่องมาจากเนื้อดินของจังหวัดนี้คุณภาพเหนียวและแข็งแกร่ง เมื่อเผาแล้วทำให้ประโยชน์
ใช้สอยมีคุณภาพดี ไม่เสียหายง่าย (ประวิทย์ จำปาทอง 2521:43)

การทำเครื่องปั้นดินเผา มีการดำเนินงานตามขั้นทั้งหมด 7 ขั้น คือ
(สุภักดิ์ อนุญต ม.ป.ป. :10-18)

1. เตรียมดิน นำดินและส่วนประกอบ ได้แก่ หิน มาแยกกัน บดให้
ละเอียด ร่อนควยแรงคาลี่ ๆ แล้วนำส่วนผสมนี้ ผสมเข้าด้วยกัน ใส่ภาชนะพวกอ่าง กุ่ม ไห
โอง เติมน้ำให้ดินมีความเหนียวพอควร นวดให้เข้ากันสนิท แล้วนำดินนี้เก็บไว้ในอ่างเก็บดิน
มีฝาปิดมิดชิดเพื่อกันดินแห้ง

2. ออกแบบ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ฝึกให้รู้จักคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง โดยมีหลัก
สำคัญ 4 ประการ คือ

2.1 ความเหมาะสมกับประโยชน์แห่งการใช้สอย

2.2 ความเหมาะสมแก่สภาพของดินนั้น คือ ถ้าดินนั้นมีคุณภาพดี ก็ปั้นให้บาง
ละเอียดได้ ถ้าคุณภาพปานกลาง ก็ต้องระวังเรื่องความหนา ไม่เอะทะเกินไป หรือบอบบาง
เกินไป

2.3 ความงามของรูปทรงและลวดลายที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เพื่อให้รักษาและ
เชิดชูวัฒนธรรมไทยไว้

2.4 ความเหมาะสมในเศรษฐกิจ เพื่อมิให้เป็นการลงทุนมาก ควรใช้วัสดุ
ในท้องถิ่นที่สามารถหาได้ง่าย

3. การนวดคิน เพื่อให้เนื้อคินประสานกันสนิทไม่มีรูอากาศอยู่ข้างใน เพราะจะทำให้เครื่องคินแตกได้ เวลาเผา

4. การขึ้นรูป อาจใช้ได้หลายวิธี คือ

4.1 ขึ้นรูปด้วยวิธีอิสระ โดยทำด้วยมืออย่างแท้จริง

4.2 ขึ้นรูปด้วยวิธีชก โดยกลิ้งเป็นเส้นยาว ๆ ก่อน ตามขนาดที่ต้องการ แล้วตีบนแป้นหมุน

4.3 ขึ้นรูปด้วยวิธีแผ่น โดยกลิ้งด้วยแผ่นไม้ให้เป็นแผ่นบางหรือหนาตามต้องการ แล้วจึงตัดมาขึ้นรูปตามแบบที่ออกไว้

4.4 ขึ้นรูปด้วยวิธีกดพิมพ์ด้วยมือ โดยทำคินเป็นแผ่น แล้วนำมากดลงในพิมพ์ ซึ่งพิมพ์ทำด้วยปูนปลาสเตอร์

4.5 วิธีหล่อ ใส่น้ำคินลงในแบบพิมพ์ เมื่อหนาตามต้องการ ก็เทน้ำคินที่เหลือออก แล้วปล่อยให้แห้งจึงแกะแบบพิมพ์ออก ก็จะได้เครื่องปั้นตามต้องการ

4.6 ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน

5. การแกล้งลวดลาย เพื่อให้เครื่องคินงามน่าดูน่าใช้

6. การเผาเครื่องปั้นคินเผา โดยปกติเผา 2 ครั้ง คือ

6.1 เผาครั้งที่ 1 เพื่อให้คินสุก ใช้เวลา 4-6 ชั่วโมง ขึ้นกับความหนาบาง ของเครื่องคิน

6.2 เผาครั้งที่ 2 เป็นการเผาเคลือบ เพื่อให้ภาชนะที่เคลือบแล้วไม่ซึมน้ำ ฝุ่นเรียบ และลวดลาย สีสรร สวยงามนานดู

7. การเคลือบ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

7.1 เคลือบใส โดยใช้ไข่ไก่ หินปูนขาว หวายขาว ฯลฯ เป็นตัวทำให้ใส เหมาะสำหรับเครื่องคินตกแต่งด้วยสี หรือแกล้งลวดลาย ซึ่งทำให้เห็นลวดลายเด่นชัดมาก

7.2 เคลือบขุ่นหรือเคลือบทึบ โดยการเติมออกไซด์ของดิน

7.3 เคลือบสี โดยการเพิ่มส่วนผสมออกไซด์ตามต้องการ หลังจากนั้นจึงนำมาทำการเผาเคลือบเป็นครั้งสุดท้าย

4. สาขากีฬาและนันทนาการ

การเล่นหรือการละเล่นพื้นเมือง หมายถึง การเล่นของประชาชนชาวชนบท นับว่าเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างหนึ่งของไทย ทั้งนี้ เพราะในการเล่นนั้นเอง จะพบขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือ ตลอดจนเรื่องราวความเป็นอยู่ของประชาชน ชาวบ้านที่สืบทอดมาแต่โบราณแทรกเร้นอยู่ในความรู้อยู่เหล่านี้ เป็นเหตุกระจุกกระจอนให้เห็นความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษแต่กาลก่อน ซึ่งหนังสือพงศาวดารหรือประวัติศาสตร์ มักไม่กล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้ ถ้าหากเราไม่ช่วยกันบำรุงรักษาไว้ ก็นับวันจะเสื่อมสูญลงไปทุกที ตามความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ (สวภัทร อากาศแจ่ม 2521,1)

การเล่นพื้นบ้าน

การวิ่งวัวคน (บรรพการ เทียมเมฆ 2523:44)

การวิ่งวัวถือว่าเป็นกีฬาวิ่งแข่งอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมของคนหนุ่มทั้งหลายได้ประลองฝีมือกัน การวิ่งวัวมักจะเล่นในฤดูแล้ง หลังจากที่ไถเก็บเกี่ยวข้าวไปเรียบร้อยแล้ว ในท้องนา ก็จะว่างเปล่า การเตรียมทางสำหรับวิ่งนั้น ก็จะหาพื้นที่นาตรงที่เรียบ ๆ แล้วคาดคะเนดูว่าจะเอาระยะทางที่ใช้วิ่งนั้น ไกลหรือใกล้เพียงไร เมื่อได้ระยะทางจากจุดเริ่มต้นและจุดปลายทางแล้ว ก็เอาไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 เมตร ตรงปลายที่ตัดออกเสีย ให้เหลือเป็นลักษณะ เป็นรูปกระบอง แล้วนำไปปักไว้ที่จุดปลายทาง แล้วนำขึงไปใส่ไว้ในรูปกระบองนั้น นอกจากนี้ จะมีคนให้สัญญาณออกวิ่งคนหนึ่ง ที่จุดเริ่มต้น เมื่อเขาให้สัญญาณแล้ว ผู้แข่งขันวิ่งวัวจะออกวิ่งไปยังปลายทางให้เร็วที่สุด ใครที่วิ่งไปถึงปลายทาง แล้วควางที่ปลายกระบอง ไม่ได้ได้ถือว่าเป็นผู้ชนะ

การเล่นลูกขวง (บรรพการ เทียมเมฆ 2523:45-46)

การเล่นลูกขวง ผู้เล่นจะแบ่งกันเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายละกี่คนก็ได้ โดยการเล่นนั้นจะมีการแบ่งแดนของทั้ง 2 ฝ่าย อุปกรณ์ในการเล่น ก็ใช้หาขามาผูกขมวดกันเป็นก้อนกลม ๆ และเหลือชายผ้าขามาไว้ประมาณ 2 คืบ สำหรับถือขวางไปไถ่ไกล ๆ

จากนั้นก็ตกลงกันเองว่า ฝ่ายใดจะเป็นผู้เล่นก่อน สมมุติว่าให้เป็นฝ่ายชายและฝ่ายขวา และสมมุติให้ฝ่ายชายปาลูกขว้างก่อน ถ้าลูกขว้างไปถูกตัวผู้เล่นฝ่ายขวา และฝ่ายขวารับไม่ได้ ก็ไปเป็นเชลยของฝ่ายชาย และถ้าผู้เล่นฝ่ายขวารับได้ก็ปาลูกขว้างไปยังฝ่ายชายอีก ถ้าลูกขว้างไปโดนตัวของผู้เล่นฝ่ายชาย โดยผู้เล่นฝ่ายขวารับไม่ได้ ก็ไปเป็นเชลยของฝ่ายขวา แบบนี้ไปเรื่อย ๆ สลับกันไปทั้ง 2 ฝ่าย จนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหมด ฝ่ายนั้นก็เป็นผู้แพ้ ส่วนมากเล่นในเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ปีใหม่ ฯลฯ

5. สาขาคหกรรมศิลป์

สมุนไพร

เนื่องจากพันธุ์ไม้ประเภทสมุนไพรที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น มีมากมายหลายชนิด ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ ให้กับประชาชนชาวไทยมาแต่โบราณกาลแล้ว แม้ว่าปัจจุบันนี้ได้เจริญทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ และเทคโนโลยี และได้คิดยาสำเร็จรูปขึ้นมาใช้รักษาโรคต่าง ๆ ได้รวดเร็วเป็นผลดีมากมาย ทั้งยังได้มีการค้นคว้าหาตัวยาชนิดใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้บำบัดโรคภัยและความเจ็บป่วย ให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ก็ตาม แต่ยาประเภทสมุนไพรก็หาได้หย่อนความสำคัญลงไปไม่ เพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ในบางกรณีหรือโรคภัยบางชนิดนั้น ไม่อาจจะรักษาให้หายได้ด้วยยาแผนปัจจุบัน แต่เมื่ออาศัยทำการรักษาคด้วยยาประเภทสมุนไพร ความตำรับยาแผนโบราณ ผู้ป่วยก็กลับหายเป็นปกติได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นชนบททางไกลออกไป และผู้ที่ไม่มีอาชีพคลุกคลีอยู่กับป่า ยังนิยมเลื้อยไม้และใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคกันมาก แม้จะได้ผลค่อนข้างช้า แต่ก็ช่วยชีวิตหรือบรรเทาความเจ็บป่วยให้กับประชาชนมาากมามากแล้ว เรื่องการใช้สมุนไพรต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเรื่องที่มนุษย์ทั่วโลกใช้กันมานานตั้งแต่สมัยโบราณ ประเทศไทยในปัจจุบัน ถึงแม้จะได้รับการพัฒนาบ้างแล้วก็ตาม แต่สมุนไพรก็ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับชนส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในชนบท ต้องอาศัยสมุนไพรต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด เช่น ลูกสาลี่มีพิษกัดต่อย แมงกนในกรุงเทพฯ เองก็ยังนิยมใช้สมุนไพรอยู่ไม่น้อย และมีโรงเรียนแพทย์แผนโบราณต่าง ๆ ตลอดจนนักศึกษาทางเภสัชกรรมก็ยังคงให้ความสนใจต่อสมุนไพรอยู่มาก (นิสิตคณะวนศาสตร์ 2516:19)

ตัวอย่างสมุนไพร

เสลดพังพอน

เป็นไม้เลื้อย มีใบแตกตามข้อ 2 ใบ ใบเรียวแหลม สีขาว ไร้กอนพิษสัตว์ทุกชนิด
เช่น งู ตะขาบ แมลงป่อง (นิสิตคณะวนศาสตร์ 2518:30)

มะเกลือ

เป็นไม้ขนาดกลาง ใบเล็ก ๆ เป็นพุ่ม ผลกลมโต ใช้น้ำต้มน้ำโรค กำจัดพยาธิ
ต่าง ๆ (นิสิตคณะวนศาสตร์ 2518:26)

เปลือกแค

มีรสขม ผล ไซ้มน้ำรับประทานแก้ท้องเสียได้ (พยอม กันทิวัฒน์ 2521:137)

กาฝากมะม่วง

แก้ความคันโลหิตสูง (พยอม กันทิวัฒน์ 2521:16)

ผักปราบ

ต้มกับน้ำตาลทรายแดง แก้โรคตาชโมย

เพชรสังฆาต

แก้ริดสีดวงทวาร

หญ้าดอกขาว มะระ สะเดา กระถิน ต้นไต่ใบ

แก้โรคเบาหวาน หรือความดันโลหิตสูงได้

การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
แก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี

บทคัดย่อ

ของ
สุกัญญา ช่างไม้

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2524

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบ ผลการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม
ท้องถิ่น ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีอู่กายพักแรม
กับกลุ่มควบคุม ที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของ
เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้มีจำนวน 60 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างมาจาก
นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ปีการศึกษา 2523 ของโรงเรียน
รัฐบาลในจังหวัดราชบุรี แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ๆ
ละ 20 คน โดยให้แต่ละกลุ่มได้รับวิธีการที่แตกต่างกัน เครื่องมือเครื่องใช้ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรม
ท้องถิ่น แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการถ่ายทอด
มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอู่กายพักแรม
มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีอู่กายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ
และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอน
ในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EXPERIMENTS IN CULTURAL HERITAGE PROGRAMS
FOR THAI ADOLESCENTS IN RATCHABURI PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
THITIMA CHANGMAI

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1981

The objective of this study was to compare the effects of the transferred local cultural heritage to the adolescents in Ratchaburi Province in the aspects of knowledge, comprehension, and attitudes towards the local cultural heritage among three groups : the classroom group, the camping group and the control group.

The total subjects in this study were 60 M.S.3. students from the government school in Ratchaburi in 1980. The subjects were divided into two experimental groups and one control group, in which each group comprised 20 students. And each group was treated in different ways. The devices for collected data were the local cultural heritage achievement test, the local cultural heritage attitude questionnaires and the Ratchaburi's transferring local cultural heritage programme.

The results of this study were

1. The classroom group and the camping group had more local cultural knowledge and comprehension as well as attitudes towards the local cultural heritage than the control group, at the .05 level of significant.

2. The camping group had more local cultural knowledge and comprehension as well as attitudes towards the local cultural heritage than the classroom group, at the .05 level of significant.